

YENİ ÇAĞ

- **Alvaro Kunyal:** Komünist hareketinin yenilmez gücü
- **xx:** Toprak, ekmek ve hürriyet için
- **İb Nörlünd:** Anti-komünizmin «yeni kılık» ları
- **Yan Prajski:** Aşırılık, kimin yararınadır?
- **Haymen Lumer:** Dolar bunalımının kökenleri
Kvame Nkruma'nın anısına

Özel sayfalar

- **Türkiye Komünist Partisi Politbüro üyesi İ. Bilen** yoldaşın Georgi Dimitrof'un 90. yıldönümü dolayısıyla Sofyada düzenlenen «Georgi Dimitrof ve devrimci, demokratik güçlerin barış, demokrasi ve sosyalizm uğrunda birliği» konulu Uluslararası bilimsel konferanstaki konuşması
- **Ferit Bozkaya:** Türkiye sanayiinde gelişmeler ve durum
- **A. Saydan:** Bu ayın olayları
Ayın yorumları

6 (96)
Haziran
1972

BARIŞ VE SOSYALİZM PROBLEMLERİ

Bu sayıdaki imzalardan bazılarının kimlikleri:

Alvaro Kunyal

Portekiz Komünist Partisi Genel Sekreteri

lb Nörlünd

Danimarka Komünist Partisi Merkez Komitesi Sekreteri ve politbüro üyesi

Haymen Lumer

ABD Komünist Partisi Merkez Komitesi üyesi

YENİ ÇAĞ

6 (96)
Haziran
1972

Komünist ve işçi partilerinin teori ve enformasyon dergisi

Komünist hareketinin yenilmez gücü

Alvaro Kunyal

Komünist ve işçi partilerinin son danışma toplantısı üzerinden üç yıl geçti. Bu uluslararası toplantıda dünya komünist hareketinin otoritesi, rolü ve perspektifleri hakkında yapılan sonuçlamaların doğruluğunu hayat gösterdi. Kardeş partiler çeşitli koşullar içinde çalışmaktadırlar. Bu partilerin tecrübeleri ve tarihleri, kendi ülkelerinde ve uluslararası alandaki etkileri başka başkadır. Fakat hepsini de mücadele ve hedef ortaklığı birleştirmektedir. Komünist hareketi zamanımızın muazzam bir politik ve fikir gücüdür. Bu hareketin idealleri dünyanın önemli bir kesiminde gerçekleşmektedir. Komünist hareketinin birliği anti-emperyalist cephenin kenetleyici etkenidir. Komünist hareketi dünya devrim sürecinde çözümlenici bir rol oynamıştır ve bundan sonra da oynayacaktır.

I.

Çağdaş dünyada tanık olduğumuz bütün büyük sosyal değişimler, komünist partilerinin eyleminden, komünistlerin fedakârca yürüttükleri mücadeleden ayrı düşünülemez.

Komünist hareketinin kuvvet kaynakları nelerdir?

Birincisi, bu hareket işçi sınıfının çıkarlarını yansıtır ve onun örgütselliğinin canlı timsali olan devrimci öncüsüdür. O işçi sınıfı ki, iktidarı ele geçirdikten sonra, kapitalizme son verme, insanın insanı sömürmesi koşullarını ortadan kaldırma ve sınıfsız toplumu kurma gibi bir tarihsel ödevi yükümlenmektedir.

İkincisi, bu hareketin enternasyonalist mahiyeti vardır. Bu hareket ortak davayı savunur, kendisini oluşturan kollar için ulusal ve enternasyonal çıkarlar ayrılmaz bir bütündür; hareket proleterya enternasyonalizmi prensiplerinden esinlenerek durmadan güçlenmektedir.

Üçüncüsü, bu hareket, toplumsal olguların doğru biçimde anlaşılmasına ve mücadele ödevlerinin de ona göre belirlenmesine imkân veren bilimsel Marksist-Leninist teoriyi kılavuz edinmektedir.

Dördüncüsü, hareketimiz, ayrı ayrı her memlekette ve uluslararası alanda, sömürülen ve ezilen bütün insanların çıkarlarını fedakârca savunmakta, onları kapitalizme ve emperyalizme karşı savaşta birleştirmektedir.

Beşincisi, komünistler toplumsal gelişme kanunlarına uygun düşen amaçlara yönelmektedirler.

Kısacası, bu hareket, prensiplerinin, amaçlarının ve ideallerinin doğruluğunu devrimci pratikle göstermiş ve bunların gerçekleştirilmesi yolunda insanlığa canlı bir örnek vermiştir.

Bugün, ilk muzaffer sosyalist devrimi üzerinden elli küsur yıl geçtikten sonra, komünist hareketinin politik etkisini, Sovyetler Birliğinin ve sosyalist sistemin muazzam gücünden, hâlâ sermayenin boyunduruğu altında bulunan memleketlerdeki kollarının eylem ve etkisinden, sömürgeciliğin yıkılmasında ve halkların kurtuluş savaşlarındaki katkısından ayrı düşünmek olanaksızdır.

SSCB dünya devrimci güçlerinin en sağlam dayanağı olarak kalmakta ve SBKP de komünist hareketinin en önünde yürümektedir. Bu partinin dünya ölçüsünde önemli tecrübesi, bütün kardeş partilerin eylemlerine yansımaktadır. Yeryüzünde üstün gelen bütün diğer sosyalist devrimler, bir dünya sosyalist sisteminin yaratılması ve savunulması, komünist hareketinin gelişmesi ve ulusal kurtuluş savaşının başarıları, SBKP'nin yönetimi altında çözümlenen dâvalar ve elde edilen zaferlerle kopmaz bir biçimde bağlıdır. SBKP'nin tecrübesi, yönetmekte olduğu ülkenin gücü, izlediği enternasyonalist politika ve sistemli ideolojik eylemleri dünya devrim sürecinde elle tutulur ve gözle görülür bir gerçektir.

1969 yılı Danışma Toplantısı'nda belirtildiği gibi, dünya sosyalist sistemi anti-emperyalist mücadelede çözümleyici kuvvettir. Yeni toplum kuruluşu ve bu toplumun ekonomik bakımdan hızla gelişmesi anti-emperyalist mücadelede başarılar elde edebilmenin birincil etkenleridir. Kendi Marksist-Leninist partilerinin yönetimindeki sosyalist ülkeler, emperyalist saldırıya uğrayan ve emperyalizme karşı savaşmakta olan halklardan yana cephe almakta, kurtuluşlarına kavuşmuş bulunan memleketlerin gelişmelerine ve savunma yeteneklerini arttırmalarına yardım etmekte, bütünü dünyada barışın savunulmasına maktadırlar.

Kapitalist memleketlerde sınıf çatışmaları şiddetleniyor ve komünistlerin yönetimi altında mücadele eden emekçiler en önemli isteklerinin yerine getirilmesinde kayda değer başarılar sağlıyorlar. Komünist partileri, halk yığınlarını, köklü politik değişimler için mücadeleye yöneltiyorlar. Şili'de Halk Birliği hükümetinin kurulması, devrimci güçlerin ileri

hareketinde yeni olanakların doğması yolunda büyük bir zafer ve örnektir. Mücadele çok defa gizlilik koşulları içinde yürütölmekte olsa da, komünistlerin itibar ve etkisi yine de artmaktadır.

Ulusal kurtuluş hareketi devrimci süreç içinde önemi gitgide artan bir rol oynuyor. Sömürgecilik sisteminin yıkıntıları üzerinde artık elliden fazla genç bağımsız devlet kurulmuş bulunuyor. Birçok ölkede halkları da sömürgecilik boyunduruğundan kurtulmak üzere cesaretle savaşa devam ediyorlar.

Kurtuluş hareketinin gelişmesi ve başarıları Sovyetler Birliğinin zaferlerinden, dünya sosyalist sisteminin oluşmasından ve uluslararası işçi hareketinin etkisinden ayrı düşünölemeyeceğı gibi, kurtuluşlarına kavuşmuş memleketlerin bağımsız gelişmeleri de objektiv olarak sosyalist devletlerle ve en başta Sovyetler Birliğiyle işbirliği yapılmasını gerektirmektedir. Bu gibi birçok memleketin içinde bulundukları toplumsal gelişme aşamasında, kurtuluş mücadelesi boyunca geçtikleri yolun özelliğı ve küçük burjuva devrimci partilerinin yönetmenlik rolü sonucu olarak, komünistlere karşı belirli bir anlayışsızlık ve çekingenlik gösterilmesi, zaman zaman anti-komünizm belirtilerinin ortaya çıkması ve hattâ Marksist-Leninist partilerin kovuşturulması mümkündür ve bu da tamamen anlaşılır şeydir. Uluslararası komünist hareketi bu memleketlerin komünistlerine aktif bir dayanışma göstermekte ve onların anti-komünizme karşı mücadelesini desteklemektedir. Zira anti-komünizm bu memleketlerde bağımsız politikayı itibardan düşürmekte, genç devletlerin anti-kapitalist eğilimlerini baltalamakta ve yeni – sömürgeciliğın hizmetindeki iç gericiliğe yardım etmektedir. Çağdaş komünist hareketi, anti-emperyalist mücadelenin yararına bütün devrimci ulusal partiler ve güçlerle birlik olma politikası gütmektedir. Bu tutum, Sovyetler Birliğinin ve öteki sosyalist ölkelerin, Asya, Afrika ve Lâtin Amerikadaki anti-emperyalist rejimlere gösterdikleri ekonomik, diplomatik ve diğer yardımlarda ifadesini bulmaktadır.

Bugün emperyalizmin kendi varoluşunu savunmaya yönelik bütün politikası, sosyalist cephenin ve dünya komünist hareketinin varoluş ve etkisiyle şartlanmış durumdadır. Bu politika halkların kurtuluş savaşını boğmayı hedef tutmaktadır. Anti-komünizm emperyalist devletlerin resmi politikası, anti-sovyetizm ise bu politikanın ana doğrultusudur.

Emperyalizm saldırganlık stratejisini ısrarla uygulamakta, bölgesel harpler açmakta, saldırı eylemlerini arttırmakta, karşıdevrimler ihraç etmektedir. Bir yandan diğer memleketlerin iç politikalarına karışmakta, kompolar, gerici ayaklanmalar ve suikastler tertiplemektedir. Demokratik hürriyetleri biteviye baltalayan emperyalizm, işçi hareketine karşı baskı ve teröre başvurmaktadır. Bugün emperyalizm yüzünden bütün komünist partilerinin yarısından fazlası gizli çalışmak zorunda kalmaktadır.

Ne var ki, emperyalizmin sosyalist dünyayı ekonomik bakımdan boğa-

çağını veya onu silâh zoruyla yokedeceğini ümit edebildiği zamanlar, ezilen halkların direnişini «gambotlar politikası» yardımıyla hâlâ kırabilecek durumda olduğu ve emekçi yığınlarının devrimci potansiyelini önemsemeyen bir azamet tasladığı zamanlar artık geçmiş bulunuyor. Bugün en güçlü emperyalist devlet Viyetnam'da ve Çin-Hindî'nin diğer ülkelerinde başını kayalara çarpmış durumdadır. Emperyalistlerin Küba'ya ve Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti'ne karşı silâhlı saldırılar örgütlemeye denemeleri suya düşmüş, ADC'nin gelişme ve sağlamlaşmasına engel olma, sosyalist ülkelerde karşı-devrimci elemanları kışkırtma, kapitalist memleketlerde Marksist-leninist öncü partinin gelişmesini köstekleme, Arap halklarının savaşını boğma ve Arap memleketlerindeki ilerici rejimleri yoketme, sömürge boyunduruğuna karşı-örneğin Portekiz sömürgele-riindeki gibi – savaşmakta olan halkların hareketini ezme çabaları başarısızlığa uğramıştır.

Emperyalizm yeryüzünün şu veya bu noktasında devrimci savaşın gidişini askeri metotlarla, baskı ve terörle yavaşlatabilse bile, sosyalizmin ve dünya çapında anti-emperyalist güçlerin gelişmesini felce uğratabilecek durumda olmadığını anlamaktadır.

Bundan ötürü de, demagojilere, gelişmiş memleketlerde emekçileri sömürmenin yeni yol ve araçlarına, yeni-sömürgecilik intikamcılığına başvurumaktadır.

Onun devrimci güçleri zayıflatmaya, «içinden» çökertip parçalamaya yönelik ısrarlı çabaları, bu güçlerin çeşitli kollarını çatıştırmaya, sosyalist devletler arasında ve komünist partileri arasındaki ilişkilerde, kurtuluşlarına kavuşmuş ülkelerle sosyalist sistem arasındaki ilişkilerde çatlaklar meydana getirme yeltenişleri hep bundan ileri gelmektedir. Bu maksatla, emperyalizm, büyük diplomatik aksiyonlara girişmekte, şu veya bu memlekete ekonomik çıkar ve faydalar sağlamakta, ideolojik kışkırtmalara alabildiğine hız vermektedir. Yine bu cümleden olarak, az gelişmiş devletlere karşı, saldırıyla karışık, müdahale, entrika ve provokasyonlarla karışık en çeşitli ekonomik baskı ve şantaj biçimleri uygulamaktadır. SSCB ile diğer devrimci güçler arasında bir uçurum yaratmak için her çareye başvurulmaktadır. Bütün bunlarla da, bir yandan Sovyetler Birliğinin gösterdiği ve emperyalizmin saldırı stratejisinin başlıca hedefi olmakta devam eden enternasyonal desteği zayıflatmak, öte yandan da diğer devrimci güçleri – kendileri için birçok ahvalde çözümleyici olan – Sovyet yardımına sırt çevirmeye teşvik ederek zayıf düşürmek gibi iki yanlı bir amaç güdülmektedir.

Emperyalizmin bazı başarılar elde ettiği şüphesizdir. Fakat emperyalizm, emekçilerin yürüttükleri mücadelenin gelişmesini yavaşlatamıyor, onların objektiv nedenlerle giderek artan ve güçlenen birliğine engel olamıyor ve bundan böyle de yavaşlatamayacak ve engel olamayacaktır.

Komünist partileri, işçi sınıfının birliği için, işçi-köylü birliğinin etkinliği

için, her memlekette ve milletlerarası çapta halk yığınlarının ve ilerici güçlerin birlik olmaları için yorulmak bilmeden ve her fedakârlığa katlanarak mücadele ediyorlar. Yığınlarla bağlantı, yığınların dâvadan yana kazanılması, emekçilerin örgütlenmesi ve seferber edilmesi komünist partilerinde izlenen politikanın temelidir.

II.

Komünist hareketi çağdaş dünyanın. en etkili fikir gücüdür. Marksizm-Leninizm yığınları gitgide daha çok sarmakta, onları eğitmekte, esinle-mekte ve sermayeye karşı, sosyalist devrim için, yeni toplum kuruculuğu için mücadeleye yöneltmektedir.

Oktober Devrimi, işçi sınıfının öncüsü olarak komünist partilerinin dünya çapında oluşmaları ve eylemleri, dünya sosyalist sisteminin meydana getirilmesi, sosyalizm kuruluşu, sömürgecilik sisteminin yıkılıp gitmesi, kapitalizmin genel bunalımının derinleşmesi Marksizm-Leninizmin bilimsel karakterini, onun hükümlerini ve öngörülerini, felsefesini, ekonomik teorisini, devlet ve parti teorisini, devrim öğretisini doğrulamıştır. Marksizm-Leninizm, komünistlere, izliyecekleri hattı çizmeleri ve ödevleri belirlemeleri için gerekli bilimsel esası vermektedir. Fakat bu öğretinin etki alanı sadece komünist hareketin çerçevesiyle sınırlı değildir. Ulusal kurtuluş hareketine ve demokratik harekete katılan halk yığınları, sınıf savaşı ve devrim sorunlarının başarıyla çözümünü anahtarını artık daha ziyade Marksizm-Leninizmde görmektedirler.

Devrimci proleter dünya görüşü yığınlara malolurken, burjuva ideolojisi gitgide derinleşen bir bunalım geçirmektedir. Birbirinin yerini alan «yeni teoriler»e rağmen, burjuvazi komünizme karşı etkin denilebilecek hiçbir alternatif ileri sürebilecek durumda değildir. Anti-komünizm burjuvazinin başlıca fikir silâhı olmuştur. Fakat doğrudan doğruya cepheden hücumların artık yetersiz olduğu, itibardan düştükleri ve hedefe vardır-madıkları görülmektedir. Politik plânda emperyalizm darbeyi «içerden» indirmeye, komünist hareketini ve devrimci güçleri parçalamaya çalış-makta, fikir plânında da aynı biçimde «içerden» darbeyle Marksizm-Leninizme zarar vermeye çabalamaktadır.

V. İ. Lenin şunları belirtir: «Küçük burjuvaziden bazı kişilerin, grup-ların ve tabakaların proletaryaya geçmeleri, proletaryanın taktiğinde belirli tereddütler yaratmasını olamaz.» ⁽¹⁾ «... Yeni yeni tabakaların celbi ... kaçınılmaz olarak teori ve taktik alanında bazı tereddütleri de beraberinde getirir.» ⁽²⁾ Kapitalizmin ve devrimci sürecin gelişmesiyle, anti-emperyalist savaşa ve sosyalizm için mücadeleye, emekçi sınıfların, geniş sosyal tabakaların, aydınların ve üniversite öğrencilerinin henüz

⁽¹⁾ V. İ. Lenin. Bütün eserleri, c. 20, s. 69.

⁽²⁾ V. İ. Lenin. Bütün eserleri, c. 20, s. 65.

iyice olgunlaşmamış grupları celbedilmektedir. Devrim seline proleter olmyan akımların katılması, bir yandan Marksizm-Leninizmin etki alanını genişletmekte, öte yandan tereddüt ve sapmaların başgöstermesine elverişli koşullar yaratmaktadır.

Revizyonizmi, nasyonalizmi, sağ ve «sol» oportünizmi dört elle tutarak komünist hareketini ideolojik bakımdan çürütüp dağıtmaya özenen emperyalizm, elbette yukarıda belirtilen durumdan yararlanma fırsatını da kaçırmıyor. Burjuva propagandası revizyonist, oportünist (ültra-devrimcilik de dahil) görüşleri ve her türlü antisovyetik eğilimi elinden geldiğince teşvik ediyor, işçi hareketinde bunların kılıcımını bile görse, hemen körükle yanaşıyor. Burjuva propagandası bu görüş ve eğilimlerin «samimiyet» ve «dürüstlüğü»nü «garanti» ediyor. Bunların en küçük belirtilerini bile dört elle tutuyor ve her birini yerine göre bir darbe gücü olarak kullanıyor.

Komünist hareketinde fikir mücadelesinin esas yönü, burjuva ideolojisinin ve anti-komünizmin içyüzünün açığa vurulmasıdır.

Mevcut güçlüklerin, komünist hareketinin fikri birliğinden vazgeçilerek, eklektizmin güya çağdaş gerçekliğe daha uygun düşecek yeni icat bir birliğin temeli olabileceğine belbağlıyarak üstesinden gelebileceğimizi düşünmek anlamsız olur. Fikir plüralizmine yer vermek, komünist hareketinde revizyonist ve oportünist akımlara tahammül etmek, fikirlerin çeşitlenmesi anlamına değil, ancak fikir birliğinin dağılması anlamına gelir ve bütün hareketi parçalanmaya ve mahva sürüklileyebilir. Komünistler eklektizmi ellerinin tersiyle iterek ve ilkesel sorunlarda her türlü tâvizi reddederek, Marksizm-Leninizmden sapmalara karşı, sağ ve «sol» oportünizme ve nasyonalizme karşı kesin bir direniş gösteriyorlar.

Sağcı oportünizm Marksizm-Leninizmin temel prensiplerini reformist anlayışlarla değiştiriyor. İşçi sınıfının ve partisinin rolünü şu veya bu ölçüde reddediyor. Sosyalist devrimin amacını ve proletarya diktatörlüğünü şüphe altında bırakıyor. Marks'ın, birlik politikası sözkonusu olduğu zaman ortak düşmana karşı birlikte eylem anlaşmaları yapılabileceği, fakat «prensiplerde pazarlığa» asla yer verilemeyeceği (!) hakkındaki yönergesi üzerine bir nisan perdesi çekmeye çalışıyor.

«Sol» oportünizm ise, ültra-devrimci lâfların ardına gizleniyor, «aşamaları atlama»ya çalışıyor, silâhlı savaş biçimlerini ve darbeciliği mutlak sayıyor, değişik sosyal düzenli devletlerin barış içinde yanyana yaşamaları politikasına saldırap duruyor. Bu tür oportünizm lâf ebeliğinden öteye geçmiyor, yahuatta serüvenciliğe yol açıyor.

Sağ ve «sol» oportünizm karşılıklı olarak birbirini besliyor, aralarında yaklaşıyor ve birçok sorunlarda birbirine örülüyorlar. Lenin'in «anarşizm,

---

(!) K. Marks ve F. Engels. Eserler, c. 34, s. 112.

çok defa işçi hareketinin oportünistçe günahlarının kendine özgü bir ceremesidir» (!) biçimindeki uyarısı bugün de yürürlükte olup, solcu eğilimlerin ve anarşizmin belirli ölçüde şiddetlenmesi dolayısıyla ciddi- yetle üzerinde durmayı gerektirmektedir. Şu da bir gerçektir ki, aşırı solcu hataların doğurduğu yenilgiler sağcı oportünizmin daha da canlanma- sına yol açmaktadır.

Milliyetçilik, komünist hareketinde belirdikçe, ayrı ayrı memleketlerde yürütülen mücadeleyle dünya çapındaki mücadele arasındaki bağlan- tının önemini küçümsemekte, ulusal çıkarları zoraki bir çabayla dünya devrim sürecinin çıkarlarına karşı koymakta, dayanışma duygusunun zayıflamasına sebep olmakta ve devrim güçlerinin tecridine, ayrılma ve parçalanmalarla dağılıp gitmelerine yol açmaktadır.

Komünistler, ezen ulusların gerici milliyetçiliği ile emperyalizme karşı savaşmakta olan ülkelerin milliyetçiliği arasında fark yapmaktadırlar. Onlar her ulusun yeteneklerini ve ilerici geleneklerini geliştirme ulusal haklarını kabul etmekte ve savunmaktadırlar. Halkların çıkarlarının, hür- riyet ve bağımsızlığın en sadık savunucuları olan komünistler, yurt sev- gisi kavramına yeni ve daha yüksek bir içerik kazandırıyorlar. Komünist- lere göre, ulusun çıkarları, her şeyden önce, belirli bir memleketin emek- çilerinin çıkarlarıdır. Diğer taraftan, emekçilerin çıkarları bütün ülkeler proletaryasının çıkarlarıdır; yeryüzünde bütün sömürülen ve ezilenlerin dayanağı olan sosyalist sistemin çıkarlarıdır. Yurt sevgisi ve ulusal çıkar- ların savunulması, komünistler için, onun enternasyonalist mevzileriyle birleşip bütünleşir.

Marksist-Leninist teoriden sapmalar, sadece bazı değişmez formülleri tekrarlayıp durmakla ve teoriyi feda edenleri «lânetleme» yoluyla önleme- mez. Bunun için her şeyden önce Marksizmin yaratıcı anlamını açıklamak, devrimci sürecin gelişmesinin ortaya koyduğu sorunlara inandırıcı cevap- lar vermek gerekmektedir. Biz böylece teorimizi yaratıcı biçimde gelişt- tirerek, revizyonizme ve oportünizme karşı savunmuş oluruz.

Dünya, objektiv kanunların etkisi ve yığınların devrimci eylemi sonucu olarak değişmektedir. Yani gerek her memlekette, gerekse milletlerarası çapta ortaya çıkmaktadır. Hazır fikirler ve donmuş kavramlarla yetinmek olmaz. Pratik, kavramların kriteriyumudur. Teori tecrübeden doğan ibret derslerini genelleştirir. Devrimci eylem, sihirli reçeteler ve basmakalıp formüller çerçevesi içine tıklanmaz. Teori bizim için dogma değil, eylem kılavuzudur.

Komünist hareketi gerçekliğin yeni olgularını inceleyip açıklıyor, haya- tın ortaya koyduğu sorulara bilimsel cevaplar veriyor. Toplumsal kuruluş- lar, sınıf savaşının yeni biçimleri, tecrübe ve perspektifler gibi gerçek- leri tahlil eden bu hareket, Marksizm-Leninizmi durmadan geliştiriyor.

(!) V. İ. Lenin. Bütün eserleri, c. 41, s. 15.

V. İ. Lenin'in sağılığında olduğı gibi, bugün de, teorinin bu yaratıcı gelişmesinin, «fikirlerin donup kalması» na karşı «teorik düşüncenin gelişmesinde kaygısızlık ve çaresizliği örtbas eden» «gümbürtülü lâflar»la (1) hiçbir ilişkisi yoktur. Bu gelişme revizyonizmi hoşgörölükle karşılamada değil, ona karşı kesinlikle mücadelede kendini göstermektedir. Marksizmi-Leninizmi yaratıcı biçimde geliştirme, kendiliğinden, onun bütönlüğünü savunmayı gerektirmektedir.

Marksizme-Leninizme sadakat, her kardeş partinin ve tümöyle komünist hareketinin eyleminde başarılı olmasının en iyi garantisidir.

III.

Devrimci proletaryanın – düşmanlarımızın özlem veya hayalden ibaret saydıkları – hedefleri ve programı Oktöbr zaferiyle hayata geçirilmeye başlandı.

Şimdi işçi sınıfının öncüsü, yalnız teorik bakımdan düşünölmesi mümkün bir toplumu son hedef edinmiyor; onun gözleri önünde ideallerinin maddi ifadesi bulunmaktadır, reel bir örnek olarak ilk işçi ve köylü devleti ve diğer sosyalist ölkeler vardır. Emekçiler artık gözleri önündeki sosyalist toplum örneğine bakarak geleceğı tasarlamaya başlamışlardır. Dünya komünist hareketinin başarılarında bunun büyük bir etkisi vardır. Marksizm-Leninizm, işçi sınıfının iktidara gelmesinin, insanın insanı sömürmesine son verilmesinin, sosyalizmin kurulmasının kaçınılmazlığını bilimsel olarak ispat etmektedir. Bu böyle olsa da, emekçilere, komünistlerin dâvasının son zaferine sarsılmaz bir inanç aşılayan her şeyden önce devrimci pratiktir.

Avrupa ve Asya'nın çeşitli ölkelerinde ve aynı zamanda Küba'da sosyalist devrimin üstün gelmesi, burjuva propagandasının ilk sosyalist devrimi «Rusya'ya özgü» bir olay biçiminde gösterme iddialarını yalanlamış, sosyalist devrimin dünya çapında gerçekleşeceğini, bu tarihsel kaçınılmazlığı doğrulamıştır.

Sosyalist ölkeler elde ettikleri başarılarla, bütö kılalardan milyonlarca insanı sosyalizmden yana kazanmakta veya onun ideallerine yaklaştırmaktadırlar. Bu ölkeler yalnız işçi sınıfı ve emekçiler üzerinde değil, bütö diğer ilerici güçler üzerinde de kuvvetle çekici bir etki yapmaktadırlar. Emperyalizmin boyunduruğundan kurtulmuş olan meleketter, hızla gelişme yolu, yüzyıllar yılı gerikalmışlıktan silkinme, yığınların yaşam düzeyini yükseltme ve bağımsızlıklarını güvence altına alma yolları ararken, sosyalist ölkelerin tecrübesini gözönünde bulunduruyorlar. Sovyetler Birliğinin ve öteki sosyalist ölkelerin yardımları, genç bağımsız devletlere sosyalist sistemin tecrübesini örnek edinmekte yanılmadıklarını gösteriyor,

(1) V. İ. Lenin. Bütö eserleri, c. 6, s. 23.

sosyalizme güvenlerini daha da arttırıyor. Zira sosyalist ülkeler topluluğu aynı zamanda emperyalizmin gayet tehlikeli saldırgan plânlarına da kesinlikle set çekiyor. Şu veya bu memleketin gelişmesinde görülen ayrımlara, bazan toplumsal güçlerin gelişmeye ters düşen orantısından ileri gelen politik kararsızlık ve güçlülere rağmen, yukarıda sözü edilen etkenler, emperyalizme karşı mücadele etmekte olan genç devletlerin önünde sosyalist bir perspektif açmaktadır.

Marksizm-Leninizm klâsiklerinin öngördükleri gibi, her devrimin kendi özellikleri vardır. V. İ. Lenin, proletaryanın devrimci mücadelesinin her memlekette kendine özgü biçimde yürütüldüğünü belirtir. Ve bu mücadelede Rusya'nın «şüphesiz, dünya gelişmesi genel hattından ayrılmıyan, fakat Rusya devrimini Batı ülkelerinin bütün daha önceki devrimlerinden ayırt eden bazı özellikler gösterdiği»ni ⁽¹⁾ söyler. V. İ. Lenin daha sonraki devrimlerin Rusya devrimine kıyasla elbette daha büyük ölçüde kendi özellikleri olacağını öngörmüştür. ⁽²⁾ Onun bilinen tesbiti şudur: «Bütün halklar sosyalizme varacaklardır, bu kaçınılmazdır, fakat hepsi de tıpatıp aynı biçimde değil, her biri demokrasiye şu veya bu biçimde bir özellik, proletarya diktatörlüğüne kendine özgü bir tür, toplumsal hayatın çeşitli yanlarının sosyalist dönüşümlerine kendine göre bir tempo getirerek varacaklardır.» ⁽³⁾

Tarihsel tecrübe bu öngörülerini tamamiyle doğrulamıştır.

Devrimler kopya edilmez, devrimde taklitçilik olmaz, sipariş veya reçeteyle de devrim yapılmaz. Şu veya bu biricik mücadele biçimini, ya da iktidarı ele geçirme yolunu ve proletarya devletini biricik örgüt biçimi olarak mutlaklaştırmak, üniversal saymak doğru değildir. İşte bunun için, kapitalist memleketlerde proletaryanın devrimci öncüsü, Marksizmi-Leninizmi kılavuz edinerek, dünya devrim hareketinin tecrübesini benimsiyerek ve dış etkenleri de gözönünde bulundurarak, kendi ülkesinin durum ve koşullarını derinlemesine tahlil etmekte ve devrimin aşamalarını, mücadelelenin hedeflerini ve biçimlerini, iktidarı ele geçirme yollarını ve hattâ yarınki sosyalist devletin çizgilerini bu temel üzerinde belirlemektedir. Sosyalist devrim problemlerine bu bilimsel yaklaşımın, objektif kanunları, tarihsel tecrübeyi, genellikle bütün sosyalist devrimlere özgü olan her şeyi hesaba katmaksızın, bambaşka bir «sosyalizm modeli» bulmak üzere hiçbir denemeye ve delile dayanmıyan yeni araştırmalara girişmekle hiçbir ilişkisi yoktur.

Emperyalizm, komünist partilerinin nüfuzunu ve halk yığınlarının daha iyi bir geleceği sağlama olanağına inancını sarsmak amacıyla, SSCB'nde ve diğer sosyalist ülkelerdeki realiteyi karalamak ve gözden düşürmek

⁽¹⁾ V. İ. Lenin. Bütün eserleri, c. 45, s. 379.

⁽²⁾ V. İ. Lenin. Bütün eserleri, c. 45, s. 381.

⁽³⁾ V. İ. Lenin. Bütün eserleri, c. 30, s. 123.

maksadiyle amansız bir kampanya yürütüyor. Burjuva propagandacıları, bizzat sosyalist düzenin prensipleri konusunda şüpheler yaratabilmek üzere, bu memleketlerdeki bazı güçlükleri veya işlenen hataları alabildiğine şişiriyorlar. Bu yoldaki burjuva propagandasında uydurma haberler, yalanlar, sahtecilikler ve iftiralar gırla gidiyor.

Komünist partilerinden kovulmuş olan revizyonistler ve dönekler, bu kampanyaya ayak ve ağız uydurarak, sosyalizmi varolduğu biçimiyle reddediyorlar. Bu revizyonistler ve dönekler, şimdiki politik hayat biçimleri ile sosyal-ekonomik ulaşımlar arasında çözümlenmez çelişkiler olduğunu iddia ediyorlar. Ve kendilerinin başka bir sosyalizme, daha «insancıl», daha «demokratik» bir sosyalizme yöneldiklerini söylüyorlar. Onların tasarladıkları yeni «sosyalizm modelleri», burjuva toplumuna karşı olmak-tan ziyade, reel olarak mevcut sosyalizmin karşıtı çizgiler taşıyor.

Eğer biz komünistler, emperyalizmin ideolojik baskısı karşısında yılgınlık göstererek, revizyonizmin etkisine kapılarak, gerçek veya potansiyel müttefiklerimizin konjonktürel istemlerine göre hareket ederek, mevcut sosyalizmin bizim memleketlerimiz emekçileri için «elverişli olmadığını» iddia etmeye başlarsak, kendi bağımsızlığımızın temellerini oymuş oluruz. Ve bir kere bu duruma düştükten sonra, artık ağızımızla kuş tutsak, yığınların sarsılan güvenini bir daha kazanamayız. Kapitalist sömürünün kıskacında kıvranan proleterler, Sovyetler Birliğine ve diğer sosyalist ülkelere karşı, onları yalnız uluslararası proletarya devrimci güçlerinin organik bir parçası saydıklarından ötürü değil, aynı zamanda bu memleketlerde kendi geleceklerini gördüklerinden ötürü, dostça muamele etmiye alışmışlardır. Komünist hareketi bu anlayışı her bakımdan derinleştirip kökleştirmekle ödevlidir.

Komünist ve işçi partileri emperyalist ve revizyonist propagandanın içyüzünü durmadan ve yorulmak bilmeden açığa vuruyorlar. Onlar bu propagandanın karşısına, işçi sınıfının esas kazanımı olan ve her sağduyu sahibinde hayranlık uyandıran gerçekliğin katkısız enformasyonuyla çıkıyorlar. Bu gerçeklik emekçilerin iktidarındır, yeni toplumdur. Bu toplumda insanın insanı sömürmesi yok edilmiş ve emekçi halkın refahını sağlamak hükümetin insancıl politikasının başlıca hedefi olmuştur. Bu toplumda geniş yığınlar kültür edinme, kültür nimetlerinden yararlanma olanağına kavuşmuşlardır. Burjuva demokrasinden tamamen farklı, en yüksek demokrasinin gelişmekte olduğu bu toplumda, ulusal sorun halklar arasında eşitlik ve dostluk temeli üzerinde çözülmüştür. Burada ekonomi, bilim ve teknik kapitalist toplumda eşi görülmemiş tempolarla gelişmektedir. Bu, devletler arasında yepyeni tipten ilişkiler kurulmasında kaçınılmaz olan güçlüklerle rağmen, sosyalist topluluğun proletarya enternasyonalizminden esinlenen kardeşçe işbirliği örneği olarak varolduğu bir dünyadır.

Marks, burjuva üretim ilişkilerinin «... toplumsal üretim sürecinin uz-

laşmaz çelişkili son biçim ...» olması dolayısıyla, «insanlık toplumu tarih öncesinin burjuva toplum kuruluşuyla sona erdiği»ni söylüyordu. (1) Buna dayanarak denilebilir ki, kapitalist memleketler hâlâ «insanlık toplumunun tarih öncesi»nde bulunurlarken, sosyalist ülkelerde, burjuva üretim ilişkilerinin ortadan kaldırılmasıyla, uzlaşmaz çelişkili sınıflar durumuna son verilmesiyle, çıkarlarda ve hedeflerde birliğin sınıksız kenetlediği insanlığın gerçek tarihi başlamış bulunmaktadır.

Son yarım yüzyıldır, komünist hareketi ve bu hareketi oluşturan birliklerden her biri, yalnız kendi ülkesindeki emekçilerin çıkarlarını değil, aynı zamanda yeni toplumun, yani Sovyetler Birliğinde ve daha sonra diğer birçok memlekette üstün gelen sosyalizmin ideallerini savunarak ilerlemektedirler.

Burjuvazi baskılarla tehdit ederek ve sahtekârca propagandaya başvurarak, zayıfları dize getirmeye çalışmakta, onları sosyalizm bayrağını dürmek ve bu idealden vazgeçmek zorunda bırakmak istemektedir (reformizm, sağ ve «sol» oportünizm bu yolda da burjuvaziye yardım etmektedir). Ne var ki, komünistler bu bayrağı yükseklerde dalgalandırmaktadırlar. Ve onlar, Sovyetler Birliğinde ve diğer sosyalist ülkelerdeki bugünkü gerçekliğin – yeni toplumun –, yarın sosyalist devrimin üstün geleceği her memlekette ana çizgileriyle meydana geleceğinden emindirler.

IV.

Sermayeye karşı mücadelede bütün ülkeler işçi sınıfının çıkarlarında ve hedeflerindeki uygunluk, komünist hareketinde birliğin esas objektif temelidir.

Sosyalist devrim nerede üstün geldiyse, orada toplumun sosyal terkihi kökünden değişmiştir. Kapitalizmi dünya çapında ortadan kaldırma savaşı artık (Oktobr Devrimi'ne kadarki gibi) yalnız ezilen, sömürülen ve «zincirlerinden başka kaybedecek bir şeyleri olmayan» («Komünist Partisi Manifesti») proleterler tarafından yürütülmüyor. Savaşa aynı zamanda kapitalist memleketlerdeki sömürülen sınıflar ve keza yeni toplumu kurmakta olan emekçiler de katılıyorlar. Muazzam ekonomik ve askerî kaynak ve olanaklara sahip bulunan sosyalizm, kendi devletlerinin olanca gücüyle dünya olaylarının gidişini etkilemektedir.

Bundan ötürü komünist hareketi birliğinin, her biri birçok problemlerle, yani sosyalist ülkelerin birliği, kapitalist memleketler kardeş partilerinin sosyalist ülkeler yönetici partileriyle birliği, tüm hareketin birliği problemleriyle bağlı çeşitli görünüşleri vardır.

Dünya komünistlerinin 1969 yılı Danışma Toplantısı, komünist hareketinde o zamandan beri bir hayli gelişme gösteren birliğin sağlamlaştırılmasında dönüm noktası olarak tarihe geçmiştir.

(1) K. Marks ve F. Engels. Eserler, c. 13, s. 9–10.

Burada sözkonusu olan önemli noktalar şunlardır: Birinci, sosyalist ülkeler topluluğunun saflarında birlik ve beraberlik öyle güçlenmektedir ki, «... Dünya sosyalist sistemi, yeni toplumu elbirliğiyle kuran ve savunan, tecrübe ve bilgi bakımından karşılıklı olarak zenginleşen halkların tekvücut ailesi, kişiliğinde yeryüzü insanların hür halklardan oluşan gelecek dünya topluluğunun ilk örneğini görebilecekleri sınıksız kenetli ve sağlam ailesi olmalıdır.»⁽¹⁾

İkinci, komünist partilerinin eylembirliği artmış ve güçlenmiştir. Kahraman Viyetnam halkına ve diğer Çin-Hindi halklarına gösterilen politik desteğin ve yapılan maddi yardımın daha büyük ölçüler alması, Arap halklarının ve sömürge boyunduruğundan kurtulmak için savaşan bütün halkların canla-başa desteklenmesi, Avrupa güvenlik ve barışı için girişilen geniş eylemler, baskı ve terörün kurbanlarıyla dayanışma hareketleri, bu birliğin, bütün demokratik ve anti-emperyalist güçleri mücadeleye çekme bakımından ve bizzat komünist partilerinin işbirliği ve dostluk ilişkilerinin sağlamlaşması bakımından ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Üçüncü, fikir birliği de sağlamlaşmıştır. Komünist hareketi, 1969 yılı Danışma Toplantısı'na hâkim olan ruhu başarıyla sürdürmüş, Marksizm-Leninizmin tahrif edilmesine ve revizyonuna karşı kesinlikle mücadele edegelmiştir. V. İ. Lenin'in 100. doğum yıldönümü, her şeyden önce SBKP içinde, enine-boyuna teorik çalışmalara vesile olmuştur. Kırk kadar komünist ve işçi partisinin 1969'dan sonra yapılan kongreleri de, her partinin fikir birliği tüm harekette fikir birliği için şart olduğundan, önemli bir rol oynamıştır.

İşçi hareketinde belirişi, saflarımıza burjuva etkisinin sızabildiğine, parçalanma ve dağılma tohumları saçabileceğine dair bir alârm sinyali yerini tutan anti-sovyetizme karşı mücadele, bu koşullarda özel bir önem kazanmaktadır. Kardeş partilerin SBKP ile dostluk ve işbirliği, yalnız genel eylemde birliğin değil, komünist hareketinin fikri birliğinin de önemli bir şartıdır.

Dördüncü, iki ve çok yanlı temaslar, problemlerin kolektif olarak incelenmesine, enformasyon, fikir ve tecrübe değiş-tokuşuna, işbirliğine, birbirini anlamaya ve birlikte eylem anlaşmalarına varılmasına imkân veren çeşitli örgüt biçimleri uygulaması genişlemiştir. Uluslararası danışma toplantılarından başka, sosyalist devletler partileri arasında işbirliğinin en yüksek spesifik biçimlerinden ve kardeş partiler yöneticileri düzeyindeki görüşmelerden başka, çeşitli ilişkiler kurulmasına, inceleme gezileri yapılmasına yol açan kongreler, sempozyumlar ve seminerler, aynı zamanda henüz olanaklarının sınırına vardığı söylenemeyecek olan «Barış ve Sos-

(1) L. İ. Brejnef. SBKP XXIV. Kongresi önünde MK adına okunan faaliyet raporu.

yalizm Problemleri» dergisinin örgütlediği çalışmalar da birliğin sağlamlaşmasında önemli bir rol oynamıştır ve oynamaktadır.

Beşinci, merkezkaç çabalarla, dar milliyetçi veya dinsel çerçeveler içine kapanma, parçalama ve ayrılma eğilimleriyle başarılı bir mücadele yürütülmektedir. Milliyetçiliğin doğurduğu bu eğilimler, kendi güçlerine haddinden fazla değer vermekten ve enternasyonal etkenlerin lâyıkıyla değerlendirilmeyişinden başka bir şey değildir. V. İ. Lenin «politik partilerde başarısızlıkların ve düşüşün, çok defa, bu partilerin haddinden fazla gururlanıp övündükleri bir durumu izlediğin»ni ⁽¹⁾ belirtmiş ve ilgilileri uyarmıştır.

Komünistlerin mücadelesi her memlekette esas itibariyle devrimci güçlere dayanmaktadır. Fakat her komünist partisinin kendisinden yana sosyalist sistemin sağlam güçlerine, kardeş partilerin desteğine, uluslararası dayanışmaya sahip olması, yürüttüğü mücadeleyi geliştirmesinin güçlü etkenidir ve her partinin buna ihtiyacı vardır.

1969 yılından beri tüm komünist hareketi ayrılma eğilimlerine karşı başarılı bir mücadele yürütmüştür. Tecrübe, partinin tekbaşına çözümeceği birçok problem bulunduğunu, ama proletarya enternasyonalizmine dayanılıklıca komünist ve işçi partileri tarafından elbirliğiyle çözülemez bir problem olmadığını göstermektedir.

Kısacası, birliği sağlamlaştırma, Çin yöneticilerinin bilhassa hüner gösterdikleri parçalama eylemlerine karşı mücadele anlamına gelmektedir. Bugün, ÇKP'nin bile bile terketmiş olduğu dünya komünist hareketi safalarına bir an önce dönmelerini arzulamayan bir tek kardeş parti yoktur. Fakat ne yazık ki, yakın geçmişin olayları (Bangladeş'e karşı tutum, BM kürsüsünden Sovyetler Birliğine karşı hücumlar) bunun için koşulların henüz yeteri kadar olgunlaşmadığını göstermektedir. Kanımızca, bu sorun SSCB ile Çin arasında bir görüş farkından ibaret değildir. Ortadaki anlaşmazlık, Çin yöneticilerini uluslararası komünist hareketinin, Marksizmin-Leninizmin ve proletarya enternasyonalizminin karşısına koymaktadır. Birliğin savunulması, bozgunculuk ve parçalama eylemlerine karşı mücadeleye devam edilmesini gerektirmektedir.

Komünist hareketinin birliğini güçlendirme, her partinin bağımsızlığını sağlamlaştırma işiyle çelişmez, tam tersine, buna yardım eder. Bu da, bir yandan, onun kendi doğrultusunu belirlemesinde, öte yandan ardıcıl bir sınıfsal ve bundan dolayı da enternasyonalist politika uygulamasında kendini gösterir. Sınıf düşmanları (revizyonistlerin desteğiyle) sosyalist ülkelere yönelik sistemli ve kasıtlı eleştirileri «bağımsızlığın kanıtı» olarak göstermek için ortalığı gürültüye boğar ve ardıcıl enternasyonalistleri SSCB'ne «kayıtsız-şartsız ittat»le itham ederlerken, gerçekte onları politik ve fikri erkinlikten yoksun etmek amacını gütmektedirler.

⁽¹⁾ V. İ. Lenin. Bütün eserleri, c. 40, s. 327.

Kapitalist memleketler komünist partileri için SBKP ve iktidardaki diğer kardeş partilerle gerçek enternasyonalist ilişkiler, bu partilerle aktif dayanışma, sosyalist ülkeleri savunma ve birlikte eylemlere katılma, sınıf düşmanının anti-sovyetik ve anti-komünist baskısı karşısında bağımsız tutumda direnişin başlıbaşına bir kanıtı, çok defa devrim savaşçılarına kıyan faşist zindan ve işkence rejimlerinin hüküm sürmekte olduğu memleketlerdeki bağımsızlık tutkusunun en ciddi delilidir.

Proletarya enternasyonalizmi prensiplerine sadakat, Marksist-Leninist partilerin ayırdedici nitelik çizgisidir. Proletarya enternasyonalizmi, komünist hareketinin daha doğuşundan itibaren, değişmiyen nirengi noktasıdır. Ve hareketin varoluşunun, partiler arasında karşılıklı ilişkilerin ve dayanışmanın temeli olarak, onların birlik ve gücünün garantisi olarak kalmaktadır.

Komünist hareketinde birliğin önemi hareketin kendisiyle sınırlı değildir. 1969 yılı Danışma Toplantısı'nda belirtildiği gibi, « komünist ve işçi partilerinin toplu ve kenetli olmaları, bütün anti-emperyalist güçlerin birleştirilmesi için son derece önemli bir etkidir. »

Demokrasi, ilerilik, ulusal bağımsızlık, barış ve sosyalizm güçleri için ancak komünist hareketi itici etken olabilecek durumdadır. Bu, komünist hareketine diğer politik akımların da katılmaları ve böylelikle onu anti-emperyalist cephe içinde eritmek için, hareketimizin yeniden düzenlenmesi ve genişletilmesi gerektiği anlamına gelmez. Komünist hareketi, kendi politik ve fikrî birliğinin, eylemde gösterdiği birliğin sağlamlığı ölçüsünde, anti-emperyalist güçler arasında birliğin de esinleyicisi ve örgütleyicisi olma yeteneğini kazanabilir. Böyle bir birlik, yalnız işçi sınıfının değil, aynı zamanda emperyalizme karşı savaşan bütün halkların temel hayati çıkarlarına uygundur.

Emperyalizm hâlâ kuvvetlidir. Önümüzde karmaşık ve çetin bir mücadele vardır. Fakat düzenli bir biçimde olmasa bile, dünyada kuvvetler oranı sosyalizm yararına, ilerilik yararına değişmeye devam etmektedir. Tarihsel girişim komünist hareketinin elindedir. Devrim sürecini hiçbir kuvvetin durdurmasına imkân yoktur. Bu süreç, emperyalizmin ortadan kaldırılmasıyla ve bütün dünyada sınıfsız toplumun kurulmasıyla sonuçlanacaktır.

Toprak, ekmek ve hürriyet için

Dergimiz yazı kurulunda, Lâtin Amerikadan 7 kardeş parti temsilcilerinin katılışıyla, kıtadaki birçok ülkenin toprak problemlerine hasredilen bir fikir değiş-tokuşu toplantısı yapıldı. Toplantıya Guatemala Emek Partisi'nden H. Garsia, Honduras Komünist Partisi'nden D. Pas, Kosta Rika Halkçı Öncü Partisi'nden M. Solis, Meksika Komünist Partisi'nden G. Mesa, Nikaragua Sosyalist Partisi'nden R. Peres, Panama Halk Partisi'nden R. Medina ve L. Tomas, Salvador Komünist Partisi'nden de D. Himenes katıldılar.

Açış konuşmasını L. Tomas yoldaş yaptı. Sözcü, toprak probleminin ancak lâtifundizm sisteminin ve yabancı tekeller egemenliğinin yokedilmesiyle çözülebileceğini belirtti ve burjuva toprak reformlarının ne kadar sınırlı olduğuna işaret etti. Burjuvazi kapitalizmin gelişmesini hızlandırmak için, köylü yığınlarının giderek artan hoşnutsuzluğundan da yararlanmaya çalışmaktadır ve onun toprak reformuyla ilgili tedbirleri hiçbir zaman kapitalist ilişkiler çerçevesi dışına çıkmamaktadır.

L. Tomas yoldaş, sözlerinin sonunda, bu toplantının amacının, kıtanın çeşitli ülkelerinde köylülerin durumu hakkında enformasyon alıp vermek, partilerin köylü yığınlarını emperyalizme ve lâtifundizme karşı toprak uğrunda mücadele için örgütleme ve seferber etme çalışmalarıyla ilgili tecrübeyi paylaşmak olduğunu söyledi.

Aşağıda bu fikir değiş-tokuşu toplantısını özetle yansıtan bir enformasyon bulacaksınız.

Gerikalmışlık ve yoksulluğun suçluları

Lâtin Amerikanın doğu ve iklim koşulları, bütün dünya nüfusunu besleyebilecek kadar tarım ürünleri üretimine elverişlidir. Fakat kıta nüfusunun yarısından fazlası açlık ve gıda yetersizliği çekmekte ve büyük bir yoksulluk içinde sürünmektedir. Fikir değiş-tokuşu toplantısına katılanların belirttikleri gibi, bu ülkelerin bugünkü toprak-tarım düzenleri, köylülerin büyük çoğunluğu için topraksızlık ve haksızlık demektir, lâtifundizm ise, gerici ve terörist rejimler için beslenme ortamı yerini tutmakta ve ABD emperyalizmi politikasının sadık bir iletkeni olmaktadır.

Lâtin Amerikanın şu veya bu ülkelerinde köy ekonomisinin özgül bir gelişme göstermesine rağmen, bunların ortak bir karakter çizgisi vardır: Bir yanda lâtifundiyalar (büyük çiftlikler) uzanırken, öte yanda yüzbinlerce köylü topraksızlıktan ve toprak yetersizliğinden kıvrılır. Örneğin, G. Mesa yoldaşın belirttiği üzere, Meksika'da, 9 bin büyük pomeşçik 90 milyon hektar toprağa sahipken, 2,5 milyon köylü ancak 80 milyon hektar top-

rakla yetinmektedir. Etkinliği pek yüksek olmıyan Meksika köy ekonomisi koşullarında, ancak 6—20 dekar arasında toprağa sahip olan köylüler geçimlerini zor sağlamaktadırlar. Üstelik hükümet, köylü bankaları, kumpanyalar ve kredi mekanizması yardımıyla köy emekçilerinin çiftçiliğini tamamen kontrol altına alabilmekte, onları amansızca sömürmektedirler. Bir yandan yabancı sermaye de, daha ziyade istikraz ve kredi yoluyla köy ekonomisine sokularak, özellikle pamuk üretimi ve pamuk fiyatları üzerinde kendi kontrolünü sağlamaktadır. Suni gübre ve tarım makineleri sürüm yetkileri ve olanakları da onun elindedir.

Bugün Meksika'da 3 milyondan fazla topraksız köylü vardır. Bunların önemli bir kısmı tarım işçisidir ve bütün sene kapitalist tipten çiftliklerde çalışırlar. Diğer kısmı gündelikçi mevsim işçileri olup, daha ziyade ürünün toplanması zamanlarında iş bulabilirler. Orak zamanı kendi tarlalarında çalışan ve sonra kapitalist çiftliklere çalışmaya giden küçük çiftçiler arasında da yarı-proleter köylüler az değildir. Düşük tempolu ekonomik gelişme, iç pazar darlığı ve beslenme konusundaki çetin problemler hep lâtifundizmin ve emperyalist egemenliğin zararlı ekonomik sonuçlarıdır. Söz alanların çoğu bu konuya değindiler. D. Himenes yoldas, Salvador'da, resmi istatistiğe göre, tarımla uğraşanların yüzde bir kadarcının, işlenir toprakların $\frac{1}{10}$ 46'sını ellerinde bulundurduklarını, bazı çiftliklerin 30 bin hektarı aştığını belirtti. Kaldı ki, bu ülkede işlenmeye elverişli toprakların yarısından fazlasına el değememekte veya bu arazi sadece mera olarak kullanılmaktadır. Beri yanda çoğu köy emekçileri topraksızdır ve gıda yetersizliği çekmektedirler.

Salvador köy ekonomisi iki yönde geliyor. Birincisi, kahve, pamuk ve şeker ihracatını öngören üretim yönüdür. Bu üretimde çağdaş teknikle çalışılıyor, suni gübre kullanılıyor, banka kredilerinin büyük bir kısmı da bu alana akıyor. İkincisi, hububat ve iç pazara yönelik diğer ürünler üretimi yönüdür. Bu üretimde belirli bir teknik gerilik ve düşük verim derhal göze çarpmaktadır. Şu da var ki, memleket nüfusunun büyük çoğunluğunun tarım üretimi alanında yoğunlaşmış olması bugün ciddi bunalımlara yol açmaktadır. Toprağın pomeşçikler elinde toplanması, ekonominin orta Amerika pazarına bağımlılığını arttırarak, iç pazarın gelişmesini engellemektedir. Son zamanlarda, özellikle Honduras'taki harpten sonra, üretimde durgunluğun arttığı görülmektedir.

R. Peres yoldaş, Nikaragua'da feodalizm ve yarı-feodalizm artıklarından, köy ekonomisinde Kuzey Amerika tekellerinin egemenliğinden bahsetti. Bu ülkede toprağın esas kısmı birkaç pomeşçik ailesinin elindedir. Kaldı ki, bütün toprakların ancak önemsiz bir kısmı işlenebilmektedir. Bundan 20 yıl kadar önce memleket ekonomisi esas itibarıyla kahve üretim ve ihracatına dayanıyordu. Fakat kahve taleplerinin azalması dolayısıyla, ABD kumpanyaları pamuk üretimine geçtiler. Pamuk üretimi de,

zamanla, diğer tarım ürünlerinin, özellikle hububat ve yağlı bitkiler üretiminin de yerlerini almaya başladı.

Ülkenin aktif nüfusunun % 60'ından fazlası tarımda çalışmaktadır. Yarı aç sürünmek, kötü konut koşulları, tıbbi yardımdan yoksunluk, cahillik vb. köydeki durumun ana çizgileridir. Köylüler günden güne daha büyük bir yoksulluğa sürüklenmektedir. Fakat bu durum köylerden şehirlere doğru yığınsal bir akın doğurmuyor, çünkü sanayi gelişmesi zayıftır ve köylüler bu yüzden şehirlerde iş bulmak ümidi de beslemiyorlar. Yalnız ürün toplama zamanlarında iş bulabilen, yani pratik olarak yılın ancak dört ayında çalışabilen ve diğer aylarda iki ayak üstü iki lokma peşinde gezip duran tarım işçileri de dayanılmaz koşullar içinde sürünüyorlar.

D. Pas yoldaş Honduras köylerinde de buna benzer bir durum görüldüğünü söyledi. Honduras'ta köy halkının % 90'ından fazlası, su ve kanalizasyondan yoksun, toprak tabanlı evlerde oturmaktadır. Evlerin % 95'inde elektrik yoktur. Nüfusun yarısından çoğu okumayazma bilmez. En ilkel koşulların bile yoksluğu yüzünden, verem, sıtma ve diğer hastalıklardan ölüm oranı bir hayli yüksektir.

Honduras halkının gerikalmışlık ve yoksulluğunun esas nedenlerinden biri, zamanını çoktan yaşamış üretim ilişkilerinin hâlâ korunmasıdır. Köyde en büyük lâtifundistler, ellerinde 200 bin hektar toprak bulunduran «Yunayted Frut Kompani» ve «Standard Frut» Kuzey Amerikan kumpanyalarıdır. Bunlar ellerindeki muazzam arazinin ancak % 35'ini işlemekte, geri kalanını boş bırakmaktadır. Bu boş arazi resmen mera olarak tutulmaktaysa da, bunu sadece hükümetin boş araziye kamulaştırma kanununu uygulamasını engellemek için yapmaktadırlar. Öte yanda, 60 bin köylü ailesinin bir karış bile toprağı yoktur ve bunlar pomeşçiklerden gayet ağır koşullarla toprak kiralıyarak geçimlerini sağlamaya çalışmaktadırlar.

Guatemala'da, diğer Orta Amerika ülkelerinde de olduğu gibi, köy halkının çoğunluğu tarım işçileriyle köylülerden oluşmaktadır. Köylü yığınları, H. Garsia yoldaşın belirttiğı üzere, daha çok yarı-proleter yoksullardan ve orta çiftçilerden ibarettir. Birinciler (bütün köylü ailelerinin % 74'ü) kendi mülkleri olan veya kiraladıkları küçük arazilerde çiftçilik yaparlar. Bu tip küçük üreticilere en çok Indian'lar arasında raslanır. Orta çiftçiler, topraklarını her şeyden önce kendi aile üyelerinin emeğine dayanarak işlerler. Bunlar toplumsal kredilerden yararlanmaz ve hükümetten hiçbir teknik yardım görmezler. Ulaştırma ve pazarlar sisteminin kötü örgütlenmiş olması yüzünden, konserve yapma olanaklarından yoksunluk yüzünden, orta çiftçilerin ürünlerini pazarlara sürüp değerlendirmeleri zordur. Aralarından pek azı bunu başararak işletmesini güçlendirebilmekte, yöneticiler de böylelerini köy için karşı-devrimci kuvvet haline getirmeye çalışmaktadırlar.

H. Garsia, ayrıca, ABD emperyalizminin Guatemala'da ekonomik gelişmeyi yozlaştırdığını, büyük lâtifundiyaların varlığı dolayısıyla tutunmaya

devam eden yarı-feodal artıkların da memlekette kapitalizmin gelişmesini kösteklediklerini belirtti. Bütün bunlar, ülkede yığınların giderek daha insafsızca sömürülmesine yol açmaktadır.

Tarım işçilerinin ve yarı-proleter köylülerin durumu, emekçilerin sayısı ile birlikte işgücü ihtiyaçları da arttığı için kötüleşmektedir. Bu yüzden de işsizler ordusu artmaktadır. Öte yandan, pomeşçiklerin ellerindeki toprağın bir kısmı işlenmeden kalmaktadır. Bu işlenmedik arazi, tarımda işgücü talebinin ve dolayısıyla iş ücretlerinin kendine özgü bir ayarlayıcısı rolünü oynamaktadır. Yaylalarda yaşayan köylü Indian'lar, tarım işletmelerine işgücü sağlayan ve «amele çavuşu» adı verilen araçlar tarafından amansızca sömürülmektedir.

R. Medina yoldaş, Panama köylerindeki durumu anlattı. Bu ülkede köylü nüfus 700 bin kişi kadardır. Köy ortamında yoksulluğun, ölüm oranı yükseliğinin ve cahilliğin esas nedenlerinden biri adaletsiz toprak dağılımıdır. Daha önceki oligarşik hükümetler, köylülerin durumuyla hiçbir zaman gerektiği gibi ilgilenmemişlerdir. Panama köyünde kapitalizmi Kuzey Amerika tekelleri ve her şey den önce «Yunayted Frut Kompani» temsil etmektedir. Bunların yanısıra bir Holiânda kumpanyası da eylemde olup, başlıca narenciye üretimiyle uğraşmaktadır. Bütün bu kumpanyalar muazzam arazilere sahiptirler. ABD emperyalizminin Panama Kanalı bölgesindeki soyguncu eyleminin, merkezi Amerikanın diğer ülkelerindeki talancı politikasından hiçbir ayrımı yoktur. Kanal bölgesinin ve topraklarının sömürülmesi, meyva, sebze ve hayvansal ürünler satımından milyonlarca dolar kazanç getirmektedir. Bu ürünlerin önemli bir kısmı, satış için, Birleşik Amerikanın bu bölgede kanunsuz olarak bulundurduğu «komiserlik» adı verilen özel organlar elinde toplanmaktadır. Bundan başka, yankiler, Panama ve Kolon şehirlerine içme suyu sağlayan kaynakları da kontrolleri altında bulundurmakta ve içme suyunu Panama hükümetine her yıl Kanal kirasına eşit bir para karşılığında satmaktadırlar. Bütün bunlardan ötürü, Kanal bölgesinde toprak için mücadelenin, aynı zamanda, büyük arazileri askeri poligon, kamp ve üs olarak kullanan ABD emperyalizmine karşı mücadele anlamına gelmesi gayet doğaldır.

M. Solis yoldaşın anlattığına göre, Kosta Rika'da yabancı kumpanyalar egemen durumdadır. Yüzbinlerce hektar toprak bunların eli altındadır. Memleket tarımının başlıca özelliği, küçük ve orta üreticilerin çoğunluk oluşudur. Burada pomeşçik oligarşisi nispeten azdır. Bunların, diğer Lâtin Amerika ülkelerine kıyasla, politik ve ekonomik hayat üzerinde daha az etkileri vardır. Bundan ötürü, az gelişmiş memleketlerin ekonomik gelişmeleri yolunda emperyalizmin başlıca engel olduğunu Kosta Rika'daki durum da açıkça göstermektedir.

Birleşik Amerikanın muz üretimiyle uğraşan «Yunayted Frut Kompani» ve «Standard Frut» tekelleri, Kosta Rika'nın en verimli Büyük Okyanus boyu topraklarını ve Atlantik kıyılarını tamamen ele geçirmişlerdir. İşlenir

toprakların yarısı onların elindedir. Ağaç işleme sanayiine ve ülkenin güney kesimindeki en zengin boksit yataklarına da hâkim durumdadırlar. Bu kesim aynı zamanda aktif tarım bölgesidir. Bundan ötürü, şimdi bu topraklarda yaşayan köylülere karşı nasıl davranılacağı sorunu ön plâna çıkmış bulunmaktadır. Yabancı tekeller bu köylülere bölgeden sürüp çıkarmaya çalışmaktadırlar. Bunun da toprak-tarım probleminin daha da keskinleşmesine yol açması kaçınılmazdır.

Burjuvazi ve toprak reformları

Lâtin Amerika ülkelerinin toprak düzenlerinde değişiklik gereği hayati bir zorunluk ve bu ülkelerin ekonomik ve sosyal ilerleme koşullarından biridir. Kıtada geniş kamuoyu tabakaları ve bu arada burjuvazi de bu zorunluğu anlamaktadırlar. Ekonomik ve mali alandaki güçlükler, yığınların giderek artan baskısı, köy ekonomisinin kapitalist ilişkiler alanına çekilmesi gerekliliği burjuvaziye toprak – tarım ilişkilerinde belirli değişiklikler yapmaya yanaşmak zorunda bırakmaktadır. Fakat güdülen hedefler ve toprak reformu girişimlerinde demokratik denilemeyecek olan yarım-yamalak metotlar bu problemin temelli çözümüne imkân vermemektedir.

G. Mesa yoldaş, Meksika'da yüzyılımızın başında (1910–17) burjuva-demokratik devrimi yapıldığını söyledi. Bu devrimin esas ödevlerinden biri, pomeşçiklerin ve kilisenin ellerinde bulunan toprak üzerindeki büyük özel mülkiyete son verilmesiydi. Köyde yarı-feodal sömürü koşulları hüküm sürüyordu. Köylüler toprak ıcarını ürünle ödüyör, yarı esir durumundaki peon'lar çileden farksız emekleri karşılığı olarak ellerine geçen çeklerle beslenmelerine yetecek kadar erzak satın alamıyorlardı. Fakat burjuvazinin uzlaşıcı politikası ve toprağın kamulaştırılmasını köstekliyen lâtifundistlerin direnişi, köylülerin devrim sırasında yöneldikleri hedeflere ulaşılmasına engel oluyordu. 1917–1935 yılları arasında bu köylülere ancak 2 milyon hektar kadar toprak dağıtıldı.

1929–1933 yılları bunalımı sonucunda, ülkede sınıf güçleri oranında değişme oldu. İktidara, milli burjuvazinin ve aynı zamanda küçük burjuva tabakalarının çıkarlarını temsil eden general Kardenas hükümeti geldi. Bu hükümet derhal toprak reformuna girişti. Köylülere 20 milyon hektar kadar toprak dağıtıldı. Reform süreci boyunca, burjuvazi, bir yandan yığınlara dayanarak, lâtifundistlerin ve tekellerin baskısına karşı direnmeye çalışıyor, öte yandan reformun özel kapitalist ilişkiler çerçevesi içinde kalması için her şeyi yapıyordu. Kardenas hükümetinin tedbirleri genellikle Meksika burjuvazisinin nispeten daha çabuk büyümesine temel oldu. Burjuvazi, reformu izliyen yıllarda, memleketin daha etkin ekonomik gelişmesini sağlama adına, emperyalizmle uzlaşmalara girişti. Bu yüzden toprak reformunun gerçekleştirilmesi süreci pratik olarak kesildi. Köylülere o kadar önemsiz miktarda ve öyle koşullarla toprak veriliyordu ki,

büyük toprak mülkiyeti hiç de sarsılmıyor, üstelik daha da palazlanıyordu. Köy ekonomisi Prusya örneğince geliyordu.

Son yirmi-otuz yıldır, köylülere öncelikle verimsiz veya işlenmesi zor kıraç arazi dağıtılıyor, onlar da paylarına düşen toprakları çok defa terketmek zorunda kalıyorlardı. Bu köylülerin kredi alma olanakları da yoktu. Pomeşçiklerin direnişi yüzünden, hükümetin toprak reformu istatistiklerine dahil arazinin yoksul köylülere dağıtılmasını öngören kararname-leri çoğu hallerde kâğıt üstünde kalıyordu. Böylece, kayıtlara göre, şimdiye kadar 80 milyon hektar toprak dağıtılmışsa da, bunlar yine kayıtlarda görülen 2,5 milyon muhtaç köylünün ellerine geçmiş değildir.

Lâtifundistler topraklarının bir kısmını yakınları veya uydurma kişiler üzerinde gösteren kayıt hilelerine başvurarak, mülklerinin gerçek miktarını hükümetten gizlemektedirler. Üstelik toprak mülkiyeti ve tapu kanununda değişiklik yapılmasını da istemektedirler. Örneğin, yürürlükte, bazı arazinin bölünmezliğini öngören karar ve kurallar vardır. İşlenir hale getirilen yeni topraklar, daha sonra mutlaka zengin köylülerin mülkü haline gelmektedir.

Meksika devrimi, devletin toprağın esas sahibi olma rolünü canlandırdı. Köylülere dağıtılan toprak, kendilerine «toplum sektörü» biçiminde veriliyordu. Kanun gereğince, bu topraklar satılamaz veya rehin konusu olamaz. Fakat pratikte, köylüler, bu «toplumsal» sektörden aldıkları toprakların hemen hemen % 60 kadarını icarla büyük toprak sahiplerine veriyorlardı. Zira aldıkları toprağı tümüyle işliyebilecek araçları ve olanakları yoktu. Zamanla «toplumsal sektörler» temeli üzerinde yönetim organları kendi içinden olan köylü cemaatleri meydana getirildi. Bu cemaat toprakları özel olarak işlenebildiği gibi, kolektif biçimde de işlenebiliyordu. Kardenas hükümeti zamanında, toprağın kooperatifler biçiminde kolektif olarak işlenmesi pratiği geniş ölçüler aldı, fakat gerici çevreler kooperatifleşmenin gelişmesini engellemek için her şeyi yaptılar.

Köyde sınıfsal ayrışmaya değinen G. Mesa yoldaş, orta ve zengin köylülerin Meksika köyünde azlık olduklarını belirtti. Köy halkı içinde bir miktar toprağı parayla satınalmış veya göçmen olarak çalışmakla hak etmiş küçük üreticiler de önemsiz bir azlıktır. Meksika köylülerinin büyük çoğunluğu cemaatler üyesidirler.

Söz alan D. Himenes yoldaş, Salvador halkının hattâ burjuvaziyi de kapsayan geniş yığınlarının toprak-tarım ilişkilerinde köklü dönüşümler konusunda gösterdikleri büyük ilginin memleketin ekonomik gelişme ihtiyaçlarından ileri geldiğini belirtti. Bundan iki yıl önce, Yasama Meclisi, bütün bir toplantı dönemini özel olarak toprak probleminin görüşülmesine hasretti. Milletvekillerinin çoğu, Salvador köyünde, kapitalizmin gelişmesi bakımından yararlı olabilecek ilerici dönüşümlerin gerçekleştirilmesinden yana olduklarını söylediler. Bu toplantı döneminde öyle

hararetli görüşmeler yapıldı ki, büyük lâtifundistler oturumları terketmek zorunda kaldılar.

Hükümet son zamanlarda merkezi Amerika pazarının yardımıyla duruma bir çare bulmayı denedi. Fakat bu beklenen sonuçları vermedi. Ensonunda hükümet bir toprak reformu tasarısı hazırlamaya girişmek zorunda kaldı. Bu girişim, iktidar partisi içinde görüş ayrılıklarına yol açtı ve partinin parçalanmasına sebep oldu. Bütün bunlar, tarihsel dar görüşlülüğü yüzünden toprak sorununu geniş yığınların yararına çözme yeteneğinden yoksun olan egemen sınıfın içinde derin bir bunalım hüküm sürdüğünü açıkça gösteriyordu.

R. Peres yoldaşın anlattığına göre, Nikaragua'daki durum da böyledir. Nikaragua hükümeti, ABD tekellerinin himayesinde kurulan özel bir enstitünün yardımıyla sözümona bir toprak reformu uygulamasına girişti. Bunun gerçek amacı, toprağı büyük lâtifundistlerin ellerinde yoğunlaştırmaktı. Bu maksatla, köylüleri artık işlemiş oldukları topraklardan çıkarmaya başladılar. Kısacası, bu «toprak reformu»nun, mevcut rejimin egemen sınıflar için en elverişli koşulları yaratmaya yönelik politikasının bir kısmından başka bir şey olmadığı anlaşıldı.

Honduras'ta da buna benzer bir durum görülmektedir. D. Pas yoldaşın belirttiğine göre, bu ülkede yerli ve yabancı lâtifundistler çoğu hallerde kuvvet zoruyla toprak gaspetmekte, böylelikle de toprak reformu kararnameini çiğnemektedirler. Bu kararname, 1962 yılında, işçi sınıfının, üniversite gençliğinin ve diğer tabakaların destekledikleri köylü yığınlarının demokratik baskısı karşısında çaresiz kalan Morales başkanlığındaki burjuva hükümeti tarafından çıkarılmıştı. Kararname, lâtifundiyeaların ortadan kaldırılmasını, işlenmeyen arazinin kamulaştırılmasını, ABD muz üretimi kumpanyalarının mülkiyeti olan ve boş tutulan arazinin de gerçek sahipleri olan köylülere iadesini öngörüyordu. Fakat hükümet lâtifundistlerle başa çıkamadı ve serbest toprakları işkân edilir hale getirmekle yetinmek zorunda kaldı.

Honduras burjuvazisi 1966 yılında toprak problemini çözmek maksadıyla yeniden reformlara başvurdu. Sanayiın daha çabuk gelişmesi ve merkezi Amerika pazarıyla daha başarılı rekabet için, burjuvazinin köyde dönüşümlere ihtiyacı vardı. «İlerleme birliği» çerçevesi içinde köy ekonomisi kooperatifleri kurulmaya başladı. Ulusal Tarım Enstitüsü'nün mali yardımda bulunduğu ve yönettiği bu kooperatifler belirli bir gelişme gösteriyordu. Fakat köylüler bu kooperatiflerde toprağı kavuşmuş değillerdi. Onlara aldıkları kredilerin ödenmesi bittikten sonra toprak tapularının verileceğı ve kooperatiflerin yönetiminin kendilerine bırakılacağı vaadedildi. Fakat hükümet bu vaatlerini tutmadı.

Honduras'ta burjuvazi ile büyük pomeşçik oligarşisi arasındaki mücadeleye, halka karşı elbirliğiyle hareket etmelerine engel olmuyor. Her iki

tarafın, 1971 yılında, Liberal ve Milliyetçi Partilerin temsilcilerinden meydana gelecek bir sözüme ulusal birlik hükûmeti kurulmasında anlaşmaya varmaları rasgele değildir. Şimdiki iki partili rejim bu suretle meydana gelmiştir. Bu rejimin yönetim kadrosu içinde, bütün toprak-tarım dönüşümlerini felce uğratan büyük toprak sahipleri çoğunluktadır. Yukarıda sözünü ettiğimiz kooperatifler dağıtılmış, köylülerin mücadelesi kuvvete başvurularak bastırılmıştır. Köylülerin parça-buçuk topraklarından da kovulmaları, hapslere atılmaları, köylü önderlerin amansızca kovuşturulmaları artık günlük olaylar halini almıştır. Büyük toprak sahiplerinin ve hayvan tüccarlarının milli federasyonu ile Honduras sanayicilerinin milli birliği artık sarmaş-dolaş olmuşlardır. Bu yüzden de burjuvazinin reformları başarısızlığa uğramıştır.

R. Medina yoldaşın anlattığı üzere, şimdiki Panama hükûmeti ilkönce asentamientos'lar (konum yerleri) meydana getirilmesi ödevini ileri sürdü. Hükûmet, bu konum yerlerinin yardımıyla, köylülerin, ele geçirmiş oldukları büyük toprak ağalarının topraklarını, teklif edilen devlet toprakların karşılığında, serbest bırakmalarını sağlamayı düşünüyordu. Fakat bu konum yerlerinin meydana getirilmesi çalışmalarına katılan Köy Birlikleri, köylülerin artık işlemekte oldukları topraklarda kalmaları için mücadeleye başladılar. CIA'nın Torihos hükûmetini devirme denemelerinin suya düşmesinden sonra meydana gelen durum, bu mücadeleyi kolaylaştırdı. Köylüler işgal etmiş oldukları topraklarda kaldılar ve konum yerleri meydana getirilmesi süreci içinde, toprağı elbirliğiyle işlemek üzere, yavaş yavaş kooperatiflere dönüşmekte olan cemaatler kurdular.

«Asentamientos» denilen konum yerleri çerçevesinde toprağın işlenmesine camaat düzeni hâkimdir. Köylüler parça-buçuk topraklarda çiftçiliğin zor ve verimsiz olduğunu çabucak anladılar. Hükûmete ısrarla başvurarak, kendilerine teknik yardımda bulunulmasını, sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesini, konum yerlerine yollar yapılmasını sağladılar. Bu tedbirler, R. Medina yoldaşın da belirttiği gibi, köylülerin birbirlerine yaklaşmaları bakımından büyük bir önem taşıyordu. Bundan başka, devlet, köylülerin ürünlerinin fiyatlarını belirleyen ve satınalan pazar merkezleri meydana getirdi.

R. Medina yoldaş şimdiki hükûmetin tarımsal dönüşümlerle ilgili faaliyetini karakterize ederek, onun gerek «Yunayted Frut Kompani» tekelinin, gerekse şubelerinin ellerindeki bölgeler içinde büyük arazileri köylüler ve devlet yararına millileştirdiğini belirtti. Şüphe yok ki, iktidarın toprakla ilgili bütün tedbirleri sağcı elemanlar tarafından sabote edilmektedir. Buna rağmen, Panama köyündeki dönüşümler yeni ve oldukça ilginç bir olay sayılmaktadır. Bunlar her şeyden önce şimdiki hükûmetin geniş halk yığınları tarafından desteklenen anti-emperyalist politikası sayesinde mümkün olabilmektedir.

Son yıllarda görülen köklü değişimler, kıtanın birçok ana problemlerinin toprak sorunuyla bağlı olduğunu elle tutulurcasına göstermektedir. Köylüler ve tarım proleteryası ciddiye alınması gereken bir toplumsal kuvvettirler. Sosyal-politik ve ekonomik dönüşümlerin karakteri ve derinliği, devrimci ve ulusal kurtuluşçu süreçlere köylülerin ve tarım proleteryasının katılma derecesine bağlıdır.

Kıta ülkeleri komünist partilerinin programlarında, toprak reformu problemi üzerinde önemle durulmaktadır. Komünistler, köy proleteryası vasıtasıyla diğer köylü emekçi tabakaları üzerinde devrimci etkiyi güçlendirmek maksadıyla, tarım işçilerinin örgütselliğini arttırmak ve politik düzeylerini yükseltmek için ısrarlı bir mücadele yürütüyorlar. Kardeş partilerin toprak programlarında çözümü öngörülen başlıca sorun köklü bir toprak reformudur. Onlar bu sorunu programlarına alırken, toprak düzeninde köklü dönüşümün ancak köklü politik dönüşümle, yani halkın devrim yoluyla iktidarı ele geçirmesiyle mümkün olacağı hakkındaki Leninci hükme dayanıyorlar. Bununla birlikte, toprak düzeninde dönüşümlerin gerçekleştirilmesi, her memleketin sosyal-ekonomik yapısına, geleneklerine ve âdetlerine uygun olarak plâna alınıyor. V. İ. Lenin'in bununla ilgili olarak belirttiği gibi, «... komünizmin kurulması, büyük tarım ülkeleri ile küçük tarım ülkelerinde birbirinden farklı biçimde yürütülecektir. Bu en basit, herkesçe bilinen bir gerçektir.» (!)

Komünistlerin «toprak işliyenindir» şiarı, geniş köylü yığınlarının seferber edilmesine, devrimci mücadeleye çekilmesine imkân vermektedir. Örneğin, G. Mesa yoldaşın belirttiği üzere, Meksika komünistleri çoktan beri köylüler arasında büyük bir nüfuz sahibidirler. Vaktiyle, Komünist Partisinin girişiyle Köylü Birlikleri örgütlendi ve bunlar zamanla komünistlerin yönetiminde bir tek ulusal örgütte birleştiler. 1963 yılında, Komünist Partisinin katılımıyla, yüzbinlerce üyesi olan bir Bağımsız Köylü Merkezi kuruldu. Bu örgütün doğmasına köylü yığınlarının geniş mücadeleleri yol açtı. Merkez'in etkisinin güçlenmesinden korkan gericilik, her yola başvurarak onu parçalamaya muvaffak oldu. Bugünkü çalışmalar daha ziyade yoksul köylüler, tarım işçileri ve cemaatlere üye köylüler arasında yürütülüyor. Fakat köy proleteryasının büyük kısmının iş peşinde daimi bir göçebe hayatı sürmek zorunda kalması partinin eylemini güçleştiriyor. Bundan başka, hükümet, bu proleteryanın toplu bir birlik yaratmasına her araca başvurarak engel oluyor. Parti, köyde sendikalar kurulması için mücadele ediyor ve aynı zamanda köy emekçilerini başlıca isteklerinin yerine getirilmesi için mücadeleye seberber etmeye çalışıyor.

G. Mesa yoldaş, partinin politikasını değerlendirerek, onun toprak pro-

(!) V. İ. Lenin. Bütün eserleri, c. 38, s. 195.

gramının, şimdi toprağın belirli ellerde yoğunlaşması süreci sonucu olarak kaybolup gitme eğilimi gösteren küçük çiftçi ocaklarının savunulmasına yönelik olduğunu, arazinin sulanabildiği bölgelerde büyük kapitalist toprak mülkiyetinin ortadan kaldırılmasını ve sahip olunabilecek toprak miktarının 20 hektara indirilmesini öngördüğünü belirtti. Bu program şiarı, muazzam bir yığın meydana getiren yoksul köylülerin seferber edilmesine ve büyük toprak mülkiyetine karşı bunların devrimci mücadele safına çekilmelerine imkân vermektedir. Bu yoldan yürünerek, gelecekte, köklü devrimci dönüşümlerden sonra, köylülere dağıtılan toprakların gönüllü olarak kooperatiflerde birleştirilmesi sorunu gündem konusu olacaktır. Bu birleşmenin, büyük arazi kesimlerinin daha etkin biçimde işlenmesine imkân vereceği söz götürmez. Parti, bu konuda, Lenin'in, köylülerin kolektif emeğin üstünlüklerine «sadece tedrici, dikkatli ve isabetli örnek»le ⁽¹⁾ ikna edilebilecekleri hakkındaki yönergesine dayanmaktadır. Arazinin tarım makineleri kullanılmasına ve binlerce tarım işçisinin çalışmasına elverişli bir kesimi üzerinde devlet tipi işletmeler meydana getirilmesi mümkün olacaktır. Parti, köylülerin hükümetçe aşırı vesayetten, özel bankalara ve kumpanyalara bağımlılıktan kurtulmaları için, onlara elverişli koşullarla kredi verilmesi için, köylü emekçilerin toprak problemlerini ve emek ürünlerinin hiçbir zarara uğramadan nasıl pazarlanacağını serbestçe görüşüp kararlaştırabilmeleri için mücadele etmektedir.

G. Mesa yoldaş, çete savaşlarına köylülerin de katılışlarıyla ilgili soruya, memleketin bazı bölgelerinde pek büyük sayılamıyacak bazı çete gruplarının eylem gösterdikleri, fakat bunların açık bir programdan yoksun oldukları, eylemlerinin yığınsal bir karakter taşımadığı ve Komünist Partisinin bu gruplarla her hangi bir ilişkisi olmadığı yolunda cevap verdi. Komünist Partisi, toprak düzeninde köklü dönüşümler için, Meksika'da gerçek devrimci sürecin gelişmesi için mücadele etmektedir. Salvador komünistlerinin köydeki çalışmalarına değinen D. Himenes devrimin itici güçlerinin her şeyden önce proletarya, köylüler ve orta tabakalardan oluştuğunu söyledi. Komünist Partisinin ödevi, bu güçlerin sınıf bilincini durmadan arttırmak, onları daha kesin biçimde devrimci mücadelelere çekmek, demokrasi ve ilerilik uğrunda savaşta bir tek cephe meydana getirmek için çalışmaktır.

Toprak probleminin çözümü için her şeyden önce köylü yığınlarının örgütlenmesi gereklidir. Köylü sendikaları kurulması için bugün yalnız şehir emekçileri değil, hattâ bazı kilise temsilcileri bile mücadele etmektedirler. Halen üye sayısı bakımından pek büyük olmıyan bazı köylü sendikaları eylem göstermekte, bir yandan bunların legal olarak varlıklarını sürdürmeleri ve çalışmaları için çaba harcanmaktadır. İktidar grev hakkını tanımak zorunda kalmıştır.

(¹) V. İ. Lenin. Bütün eserleri, c. 39, s. 373.

D. Himenes, memlekette yer yer, köylülerin topraklarından kovulmalarına karşı, yolların ıslahı ve diğer benzeri ihtiyaçlar için mücadele eden çeşitli komiteler kurulduğunu anlattı. Hattâ bu cümleden olarak, köy emekçilerinin ulusal çapta kongresi gibi bir forum örgütlendiğini söyledi. Bu forumda bir araya gelen ve çeşitli bölgeleri temsil eden 300 bin kişi, köylü yığınlarının örgütlenmesi sorununu görüşmüşlerdir. Çalışmalara Köy Komiteleri'nin temsilcileri de katılmışlardır. Gerçekten de bazı bölgelerde Köy Komiteleri adı verilen direnme örgütleri kurulmuştur. Bu örgütler, askeri birlikler tarafından, gerici sınıfların elinde köylülere karşı başlıca mücadele aracı olan millî muhafızlar tarafından hücum ve diğer çeşitli haksızlıklara uğrayan köy emekçilerinin yardımına koşmaktadır.

Biz, partice, köy emekçilerini örgütlemeye çalışırken, büyük çoğunluğu yoksul olan köylülerin proletaryanın müttefiki olduklarını elbette anlıyoruz. Bundan ötürü, illegal olanaklar kadar her türlü legal olanaktan da yararlanarak bu ittifak için mücadele ediyoruz. Ve Salvador'un şimdiki koşullarında bu ittifakın başında köy ve tarım proletaryasının bulunduğu kanısındayız.

Parti köylü yığınlarını örgütlemenin kolay iş olmadığını kavramaktadır. Kaldı ki, kahve ve pamuk üretimiyle uğraşan büyük çiftlik sahipleri, köy emekçilerinin sendikalarda birleşmelerine her suretle karşı koyuyorlar. Bunlar yığınsal enformasyon araçlarından da yararlanarak, memleket kamuoyunu, böyle bir birleşmenin aleyhine çevirmeye çalışıyorlar. Bundan başka, bir yandan burjuvazi de, komünistlerin etkisi altındaki Köylü Komiteleri'ne karşı köylülere örgütlenme denemelerinden geri durmuyor. Memlekette köylü yığınları arasında epeyce nüfuzu olan bir Hristiyan Köylü Federasyonu vardır. Şimdi bu federasyon ve komünistlerin etkisi altındaki örgütler de dahil olmak üzere, çeşitli köylü örgütlerinin temsil edilecekleri bir ulusal kongre toplanması tasarlanmaktadır. Kongrenin amacı birleşik bir köylü merkezi meydana getirmektir. Bu iş, bizim esas ödevimizin, yani bütün muhalefet güçlerini birleştirme çalışmalarımızın önemli bir kısmıdır. Bu yönde, Komünist Partisi, artık muhalefetteki diğer politik örgütlerle birlikte, toprak reformu isteklerini de içine alan tek ve anti-emperyalist bir program hazırlıyarak, belirli sonuçlar elde etmiş bulunmaktadır.

Nikaragua'daki durumu anlatan R. Peres, şehir işçi sınıfının sayıca az olduğunu, Nikaragua Sosyalist Partisi'nin (NSP) de köylülere ve tarım işçilerini örgütlenme politikası güttüğünü söyledi. V. İ. Lenin «proletaryanın yok denebilecek kadar az olduğu yerde de, yığınlar arasında başlıbaşına politik düşünme ve başlıbaşına politik eylem arzusu uyandırılabilir» diyordu. (!) Biz artık yıllardır, özellikle 1967'den beri, «Köylüler ve Tarım İşçileri Konfederasyonu» vasıtasıyla çalışıyoruz. Hükümetin baskı tedbirleri eylemlerimizi elbette zorlaştırıyor; fakat teröre ve sistemli teh-

(!) V. İ. Lenin. Bütün eserleri, c. 41, s. 244.

ditlere rağmen, parti, özellikle sık sık isyan çıkışlarının başgösterdiği kuzey bölgelerinde köylüleri örgütleme bakımından bazı başarılarla ulaşabilmiş bulunuyor.

NSP'nin politik hattı, ilerici ve demokratik güçlerin birliğini sağlama amacına yöneliktir. Ulusal birlik, diktatörlüğü devirme savaşında halkın esas silâhıdır. Bunun için, parti bu aşamada, diktatörlüğün örgütlediği seçimlere katılmakta her hangi bir yarar görmemekte ve reel gerçekliği gözönünde bulundurarak halk yığınlarını tevküt bir topluluk haline getirmenin en elverişli yollarını aramaktadır.

Lâtifundistler, burjuvazinin toprak düzeninde üstünkörü bazı dönüşümler yönündeki tedbirlerini bile çetin direnişlerle karşıyorlar. Örneğin, D. Pas yoldaşın belirttiği gibi, Honduras'ta 1960 yılları başlarında burjuva-liberal Morales hükümetinin demagogilerine karşı ve toprak reformu istekleriyle yürütülen köylü mücadeleleri, emperyalistleri ve yerli büyük toprak sahiplerini bir hayli korkutmuştu. 1963 yılında emperyalistler bu hükümeti düşürdüler ve memlekette komünistlere karşı teröre girişen bir askeri diktatörlük kurdular. İlk iş olarak, başında komünistlerin bulunduğu Milli Köylü Federasyonu'nu dağıttılar, yöneticilerini hapse ettiler, memlekette sürdürdüler veya canavarca öldürdüler.

Burjuvazinin 1960 yılları ikinci yarısında uygulamayı öngördüğü ve «Tarım Kooperatifleri» adını verdiği reformist planı da başarısızlığa uğradı. Ne de olsa, yönetici çevreler, köylüleri hayal ürünü ümitlerle bir süre oyalamaya ve onların bazı tabakalarını uzlaşmalara çekmeye muvaffak oldular. Hattâ köylülerin bir bölümü bu arada kendi örgütlerini terkettiler. Ne var ki, bugün köylülerin mücadelesinde yeni bir canlanma göze çarpmaktadır. Bu mücadele, toprak işgalleri, köy emekçileri örgütleri tarafından tertiplenen ve kesin istekler ileri sürülen gösteriler biçiminde kendini göstermektedir.

Honduras'ta bugün de yeni bir hükümet kurulması gereğinden söz ediliyor. Zaten memlekette yığınların mücadelesi biraz güçlendi mi, hemen hükümet değiştirmekten söz etmeye başlıyorlar. Şimdiki durumu bu açıdan değerlendiren Honduras komünistleri artık yeni bir hükümet darbesi beklenebileceğini söylüyorlar. Komünist Partisi, aynı zamanda, gerici unsurlar iktidardan uzaklaştırılmadıkça, yönetici çevrelerde düzen değil de dümen değişikliklerinin hiçbir olumlu sonuç vermiyeceğini belirtiyor. Honduras'ta, ancak işçilerin, köylülerin, aydınların, küçük ve orta sanayicilerle tüccarların geniş desteğine dayanan ve onların çıkarlarını temsil eden bir demokratik hükümetin işbaşına gelmesi, toplumun sosyal-ekonomik yapısında değişikliğe yol açabilir. Şüphe yok ki, partimizin ileri sürdüğü alternatif, memlekette devrimci değişimler için elverişli koşullar meydana geldiği ve geniş yığınlar bu değişimlerin gerekliliğini kavrayıp benimsedikleri zaman mümkün olacaktır.

Toprak problemini çözen Küba'nın ortaya koyduğu örnek Şili ve

Peru'daki devrimci ve ilerici toprak reformları Lâtin Amerika memleketleri üzerinde giderek artan bir etki yapmaktadır. H. Garsia yoldaşın belirttiğine göre, Guatemala'da köylü yığınları gerçek bir toprak reformuna susamışlardır. Böyle bir toprak reformunu, 1952—54 yıllarında Arbens demokratik hükümetinin toprak programını kesinlikle desteklemiş olan şehir işçi sınıfı da hararetle istemektedir. Zira işçi sınıfı, kendi refahının da toprak reformu sonuçlarına bağlı olduğunu, sanayi ve kamu hizmetleri alanının muazzam bir iç pazar olmadıkça gerektiği gibi gelişmeyeceğini, bu pazarı genişletmenin de ancak büyük lâtifundiyaların ortadan kaldırılmasıyla, toprağın yoksul köylülere dağıtılmasıyla, ayrıca kendilerine maddi ve teknik yardımda bulunulmasıyla mümkün olduğunu gayet iyi anlamaktadır. Partimiz toprak sorununda işte bu politik hattı izlemektedir.

H. Garisa yoldaşın da dediği gibi, Guatemala'nın karakteristik bir özelliği vardır: Burada köylülerin önemli bir kısmı Indian'lerden meydana gelir. Bunlar dillerini, âdet ve geleneklerini korumaktadırlar. Bundan ötürü, toprak sorununun çözümü ilkönce Indian'lar probleminin çözümüne bağlıdır. Biz politikamızı uygularken, egemen sınıfların köylü yığınlarını Indian'lardan hâlâ ayırabildikleri gerçeğini elbette gözden kaçırmıyoruz. Sömürü ve ezginin Guatemala köyünde Indian ayırımı yapmadan bütün emekçileri kısıracında kıvrandırdığını gözönünde bulunduran partimiz, her şeyden önce onların sınıf bilincini yükseltmeye ve hepsini kesinlikle devrimci mücadeleye çekmeye çalışmaktadır.

R. Medina yoldaş, Panama köylülerinin öteden beri işledikleri topraklardan çıkarılmalarına karşı ve haklı isteklerini gerçekleştirme uğrunda mücadelelerini anlattı. Panama Halkçı Partisi, köy emekçilerinin Köylü Birlikleri'nde birleştirilmesinde büyük bir rol oynadı. Parti, özellikle, Köylü Birlikleri Federasyonu'nun kurulduğu Veraguas ilinde gayet ciddi politik çalışmalarda bulundu.

Bugün Panama köylerinde olumlu değişmeler göze çarpıyor. Asentamientos'larda (konum yerleri) yönetim organlarını köylüler kendileri seçiyorlar. Bu da demokratik güçlerin köy emekçileriyle ilişkiler kurmalarına ve bu ilişkileri geliştirmelerine, onların politik bilinç düzeyini yükseltmelerine imkân veriyor. Biz bu alanda başarılı olduğumuzu söyleyebiliriz. Nettekim, Çiriki ilinde, bazı köylüler toprak tapularından gönüllü olarak vazgeçerek topraklarını cemaate devrettiler. Bu köylü psikolojisinde bir yenilik filizidir. R. Medina yoldaş, bütün asentamientos'ların bir Ulusal Konfederasyon'da birleşmiş olduklarını da sözlerine ilâve etti.

M. Solis yoldaş, Kosta Rika halkının gerçek bir toprak reformu uğrunda yürüttüğü mücadele ile emperyalizme karşı savaş arasındaki sıkı bağlandıran bahsetti. Parti, memlekette emperyalizmin egemenliğine son verilmeden, gerçekten köklü toprak reformları yapılacağına güvenilemeyeceği görüşündedir. Parti programında belirtildiği gibi, «Kosta Rika devrimi ilk

aşamasında öncelikle demokratik, halkçı, anti-emperyalist ve toprak reformunu öngörür bir karakter taşıyacaktır.» Bu aşamanın ana sorunlarından biri gerçek bir toprak reformunun başarılmasıdır.

Fikir değiş-tokuşu toplantısında herkesin şu görüşte birleştiği görüldü: Toprak reformları amacına yönelik mücadele Lâtin Amerika ülkelerinde devrim sürecini hızlandırmanın esas araçlarından biridir. Bu mücadele, katılan sosyal güçlerin hedefleri başka başka olsa da, objektif olarak, pomeşçiklerin durumlarını sarsmakta, egemen sınıf içindeki çelişkileri keskinleştirmekte, reformist politik partilerin ve akımların gözden düşmelerine, bir yandan da köylülerin sınıf bilincinin yükselmesine ve burjuvazinin etkisinden kurtulmalarına yardım etmektedir.

Lâtin Amerika komünistleri, emekçi köylülerin kişiliğinde devrimci savaş müttefiklerini görüyorlar. Bununla beraber, köylülerin gücünü ve olanaklarını da reel olarak değerlendiriyor, onların devrimdeki rolüne mutlak bir anlam vermiyorlar. Lenin'in öğütlerini kılavuz edinen komünistler, köylülerin büyük devrimci potansiyelinin, ancak proletaryanın yönetmenliği altında tümüyle kendini gösterebileceğini ve devrimin zaferi için başarıyla kullanılabileceğini belirtiyorlar.

Anti-komünizmin „Yeni Kılık” ları

İb Nörlünd

Tanınmış Alman yazarı Tomas Man, bir yazısında anti-komünizmin yüz-yılımızın en büyük budalalığı olduğunu söyler. Büyük yazar, faşistlerin göğüslerini dövmeye başladıkları sıralarda bu sonuca varmıştı. Bu sözün doğruluğuna birçokları inanmak fırsat ve olanağını buldular. Ne yazık ki, tarihin budalalığa karşı muafiyeti yoktur. Dünya budalalık sabıkalarının önünü alabilecek koşullardan hâlâ yoksundur. Şu da var ki, günümüzde budalalığın tekrarı, budalalıkla cürüm arasında zaten büyük olmanın mesafeyi daha da kısaltmaktadır. Bundan ötürü de, anti-komünizme karşı mücadele, yüz-yılımızın en büyük kötülük ve suçlarına karşı mücadele halini almaktadır.

Anti-komünizm, başlıca ödevi emekçileri sermayenin egemenliğine boyun eğmeye zorlamak olan burjuva ideolojisinin ayrılmaz bir parçasıdır. Bu ideoloji, sömürü ve ezgiye karşı emekçileri seferber eden güce karşı yöneliktir. Amacı, komünizmi karalamak, gözden düşürmek, tecrit etmek ve sonra da ezmektir. İşte anti-komünizm de bu amaca hizmet eden ideolojik-politik eylemin adıdır. Bununla beraber, bütün burjuva ideolojisiyle anti-komünizm tıpatıp birbirinin aynı değildir ve anti-komünizmin bir yandan bu ideolojinin çerçevesi dışında da eylem göstermesi mümkündür.

Anti-komünizm, komünist partilerine, Marksist-Leninist partilere, uluslararası çapta da her şeyden önce sosyalizmin başlıca gücü olan Sovyetler Birliğine darbe indirmeye çalışıyor. Böylece, burjuva propagandasının diğer sosyalist memleketleri SSCB'nin aleyhine çevirmeyi amaçlayan övgülerle bağdaştırmaya çalıştığı *anti-sovyetizm* biçimine giren anti-komünizm, dünya komünist hareketinde SBKP'ne karşı güvensizlik yaratmaya can atıyor.

Burjuva ideolojisi var olacağı şüphesizdir. Anti-komünizm geriliyebilir, başka mevizlere geçebilir, fakat devrimci hareketin darbeleri altında manevradan manevraya geçerek, burjuva fikirlerini propaganda edebilmek için durmadan yeni ve daha etkin biçimler arayacağı söz götürmez. Bu da belki kendi açısından doğaldır. Zira anti-komünizmin her kılık değiştirmesinde, onun artık kaybolup gittiğine veya en azından önemini yitirdiğine inanan safdiller hâlâ eksik değildir. Oysa bu gibi hayaller çok ciddi hatalara yol açabilir. Komünist partileri bunu gayet iyi anlıyor, anti-komünizme karşı mücadeleyi kendileri için *daimi ödev* ve barış, demokrasi ve sosyalizm mücadelesinin başarısı için zorunlu şart sayıyorlar.

Emperyalizmin sosyalizme ve dünya çapında bütün ilerici güçlere karşı

ideolojik mücadelesinin bir parçası sıfatıyla anti-komünizmin genel metotları vardır. Ayrıca, şu veya bu ülkenin somut koşullarına bağlı olarak değişen metotları da vardır. Zamanımızda anti-komünizmin sosyalist ülkelerdeki emekçiler egemenliğine karşı yönelik metotlarıyla, kapitalist memleketler halklarını etkileme metotları arasında belirli ayrımlar vardır. Biz bu yazımızda anti-komünizmin daha ziyade kapitalist memleketler halklarını etkileme metotlarını konu ediniyoruz. Fakat bunu yaparken, enine-boyuna tahlillere girişmeyi değil, sadece Danimarka'daki pratiğe dayanarak bu metotların özlüğünü ve her şeyden önce sosyalizm ile kapitalizm arasındaki kuvvetler oranında meydana gelen değişikliğin etkisiyle bu metotların uğradığı değişimleri göstermeyi gözönünde bulunduruyoruz.

Bulvar anti-komünizminin yenilgisi

Komünizmin düşmanları, daha komünist hareketinin doğuşundan itibaren, halkları «komünizm hayaleti»yle korkutmaya çalışmışlardır. Ekim Devrimi'yle dünyada ilk defa olarak yeni toplumsal sistem yaratılınca, düşman propagandanın komünistleri karalama ve onların eylemini insanlık-dışı ve suç olarak gösterme denemeleri birden her türlü sınırı aştı. Bu propaganda, etki altına alabildiği yığınlara, komünistlerin kendi sistemlerini koruyabilmek için çocuklara da kıyan ve her zorbalığa başvuran «gözü dönük» haydutlar oldukları fikrini telkin etmeye çalışıyordu. Ve İkinci Dünya Harbinden sonra da, geleneksel çığırtkan anti-komünizm, «soğuk harb»in ve «püskürtme» politikasının organik bir parçası oldu. Amacı doğrudan doğruya sosyalist ülkeleri tecrit etmek, bu ülkelerin dünyaya olaylarının gidişi üzerindeki etkilerini sınırlamak, komünistlerin kovuşturulmasına ve ayırma tabii tutulmalarına yol açmaktır.

Fakat itler ürüse de, kervan yürümeye devam ediyordu. Komünizm «püskürtülmüş», değildi ve etkisi gittikçe genişliyordu. Sosyalist ülkeler tecrit durumuna düşmediler, dünya politikası üzerindeki etkileri daha da arttı. Burjuva propagandasının her ortama dikmeye çalıştığı korkuluk, olağanüstü bir hayati güce sahip ve dünyayı değiştirmekte olan hareketi gölgeliyemedi. Sovyetler Birliğinde ve daha sonra diğer ülkelerde kurulan sosyalizmin «insanlığa mezarlık» değil, bu ülkelerde ve dünyada barış ve ileriliğin çözümleyici gücü olduğu görüldü. Hayat geleneksel anti-komünizmin ideologlarını yalanladı.

Bundan ötürü Makkarticiler'in isterik yaygaraları sadece artan bir güvensizlik uyandırıyor. İş yalnız bununla da kalmıyordu. Gerçekliği tepetakla ederek bir tablo çizen anti-komünistler, kendi «fikir»leri temelinde oturtulan politikayı da kaçınılmaz olarak ciddi bir yenilgiye mahkûm ediyorlardı. Artık nedenler üstüste birikmiş, eli şakağa atarak düşünmelerinin vakti gelmişti. Burjuva propagandası, artık çalışma metotlarını değiştirmek zorundaydı.

Geçenlerde, Amerikan senatörlerinden Vilyam Fulbrayt, «New-Yorker» dergisine verdiği bir mülâkatta gayet ilginç şeyler söyledi. Senatörün bazı sözleri, âdetâ «Truman Doktrini» anti-komünist kalıntılarının gömülü olduğu bir mezarın taşına kitabe olmaya yakışacak kadar hazindir. Körükörüne anti-komünizm ipnozunun vaktiyle kendisini de etkilediğini itiraf eden senatör, Birleşik Amerikanın politikası hakkında diyor, ki: «... Truman Doktrini'nin anti-komünizmi, İkinci Harpten sonra Amerikan dış politikasının esas ve belirleyici unsuru oldu. Biz şurda-burda rasladığımız her karışıklık ve uygunsuzluğun içinde «Moskova komünizmi»nin parmağını keşfediyor, komünizm hakkında uluslararası bir komplo tasarımı yaratmaya çalışıyorduk.»

Anti-komünizmin doğurduğu hayaletlerin emperyalizmin liderlerini bir usluluk gömleği gibi etkileyip, kendilerini hatadan hataya sürükleyen tamamen gerçek-dışı değerlendirmeler yapacak kadar şaşkına çevirdiği sonucuna varan Fulbrayt şöyle devam ediyor: «Anti-komünist ideoloji, bizi somut kanıtları ve somut durumları görme zorunluluğundan kurtarıyordu. Körün değneği gibi sarıldığımız «inanç» eski zamanların sofuları misali, bizi ayık düşünme gereğinden, kendileriyle işimiz olan ülkelerin ve yöneticilerinin tutumlarını gözetme ve gerçekçilikle değerlendirme gereğinden azat ediyordu. Biz artık ortaçağ ilâhiyat bilginlerine dönmüş ve kendimize göre bir felsefe yaratmıştık. Bu felsefe bize her şeyi peşinen açıklıyor ve kendi çerçevesine sığmayan her şeyi de iğfal, yalan veya hayal olarak lânetliyordu.»

Fulbrayt, anti-komünizmin avlıyabildiği kimseler için felâket derecesinde sonuçları olduğunu ve olacağını itiraf ediyor: «Truman Doktrini, universal mertebeye yükseltildikten sonra, bizi güney-doğu Asyada felâkete ve yurt içinde ahlâk bozukluğuna sürükledi. Bu doktrin artık aşınmış olsa da, politikamızı ve görüşlerimizi hâlâ etkilemeye devam etmektedir.»

Fulbrayt'ı ilkel anti-komünizme böylece çullanmaya sevkeden şey her şeyden önce «güney-doğu» Asyadaki felâket'tir. Ama burjuva propagandasının dogmalarına karşı bu tutum değişikliğinin başlıca nedeni, kuvvetler oranının artık hem maddi bakımdan, hem de fikir bakımından, sosyalizmin yararına ve emperyalizmin zararına değiştiği gerçeğinin giderek daha iyi anlaşılmakta olmasıdır. İşte anti-komünizmi bunalıma sürükleyen, «Truman Doktrini» ve Makkartizm goygoycularını böylesine rezil bir âkıbete uğratan da budur. Fakat yine de, günden güne sönen efsanenin «hâlâ etki yapabilmekte» olduğunu söyleyen senatörle hemfikir olmamak elde değildir.

Anti-komünizm kendine yeni bir çeki-düzen veriyor

Profesyonel anti-komünistler çarçabuk yeni metotlar öğreniyorlar. Bundan birkaç yıl önce, Avrupadaki Amerikan radyo istasyonları yeni direk-

tifler aldılar. Bu direktiflerle, onlara, artık yeni tarzda, daha «eylemesi» çalışmaları, çıkırtkan «açımlamalar» da, doğrudan doğruya karşı-devrimci çağrılarda haddini aşmaktan sakınmaları ödevi veriliyordu.

Ne var ki, anti-komünizmde biçim değişimleri hayli daha geniş bir süreçtir. Burada yalnız «psikolojik harb»in yöneticilerinin tutum değiştirmeleri değil, yığınların komünist fikirleri anlayıp benimsemelerini engellemek maksadiyle burjuva ideolojisinin bütün savunma mekanizmalarının seferber edilmesi sözkonusudur. Komünistlerin etrafında daimi bir güvensizlik atmosferi yaratmak için harıl harıl çalışıyorlar. Ama bu yolda her şeyi önceden plânlamak ve prova etmek mümkün olmuyor. Artık yaratılmış bulunan anti-komünist önyargılarla oyun çokluk irticali bir karakter taşıyor ve dinlêycilerin, seyircilerin, okuyucuların kabul edebilecekleri terimlere bûrûnerek oynanıyor. Bu yüzden, anti-komünizmin yeni metotlarını bir katalog sırasıyla saymak zordur. Bunlar arasında en karakteristik olanları, birbirlerine örûlen ve evvelce olduğu gibi, insanları «ayık düşünme zorunluğu»ndan kurtarmak, «somut durumlara nüfuz etmelerini» önlemek hedefini güdenleri belirlemek mümkündür.

Bugünkü anti-komünizm her şeyden önce Marksist-Leninist partilerin enternasyonalizmini şüphe altına almaya çalışmaktadır. Enternasyonalizmin gözden düşürölmesiyle de, reel olarak mevcut sosyalizmin kapitalist memleketler emekçi yığınlarını etkilemesine karşıkoymak, komünistlerin kendi halklarının çıkarları uğrındaki mücadelesine engel olmak amacı güdülmektedir. Burada anti-sovyetizmin çeşitli biçimlerine önemli bir rol düşmektedir.

Hasımlarımız, komünist hareketinin bütün dünyada artık itiraz kaldırmıyacak kadar geniş bir kabul gören başarılarını tartışmaktan vazgeçmişlerdir. Onlar bu cümleden olan gerçekleri ve sonuçları artık inkâr etmiyor, fakat mutlaka uygun bir «yorum»la şüphe altına alıyorlar. Kapitalist dünyasında yalnız bu işle uğraşan sürüsüne bereket «yorumcu» ve «uzman» vardır. Bunların «yorum»larını döktürmeleri için pek öyle kafa yormaya da ihtiyaçları yoktur; özel yayınlarla, öncelikle Amerikan yayınlariyle (örneğin sosyalist dünyada ve komünist hareketinde olup biten her şeyi düzara «açıklıyan» «Komünizm problemleri», «Servey» gibi dergilerle) aldıkları direktifleri şöyle bir gevelemeleri yeter de artar.

Bu tür yorumlamanın oldukça karakteristik bir örneğine, yakın geçmişte, Danimarka'da, mükemmel bir Sovyet dokümanter filmi gösterilirken, anti-komünist eğilimli bir televizyon yorumcusunun bu filmin eşlik sözlerini okuması sırasında tanık olduk. Öyle ki, örneğin, Özbekistan'ın ulusal kültürünün yükselişini gösteren sahnelerin eşlik metnine hemen şu yorum payı sokuşturuluyordu: «Evet, Özbekistan'da durum böyle olsa da, diğer birçok milliyetler bu gibi olanaklardan yoksundurlar.» Yine aynı filmde tipik bir işçi ailesinin nasıl yaşadığı gösterilirken, ikiyüzlü yorumcu bir göğüs geçirerek şöyle konuşuyordu: «Evet, bu böyle ama, diğer ailelerde

durum hiç de iç açıcı değildir.» Tek sözle, bütün filmin eşlik metni, onun içeriği ile apaçık çelişen böyle yalan payı «katkı» larla süslenmişti. Ve burjuva basını bu yorumcu spikeri elbette «eylemsel» bulmuş ve onun riyakârca gevelemelerini doğal olarak pek beğenmişti. Bu gibi tutumlar zamanımız anti-komünizmi için gayet tipiktir.

Anti-komünizmin şimdiki metotlarının diğer bir çizgisi de, kapitalizmde çözümü olanaksız problemleri sosyalist toplumun çözebileceği gerçeğinin tartışma konusu yapılmasıdır. Kapitalist spekülâtlörlere karşı öfkenin kabardığı zamanlar, hiç şüphesiz olmasın ki, yığınsal enformasyon araçları hemen Sovyetler Birliğinde de spekülâtlörlere bulunduğunu söyleyeceklerdir. Örneğin, Sovyetler Birliğinde bir grup spekülâtlörün yargılanması olayı, kapitalist memleketler basın, radyo ve televizyonları tarafından geniş ölçüde yansıtıldı; bu olayın her şeyden önce sosyalist toplumda – kapitalist toplumdakinden farklı olarak – spekülâtlörlere karşı amansız bir mücadele yürütüldüğünü göstermesi sükûtle geçiştirildi. Bunun gibi, kapitalist toplumdakinden farklı olarak – spekülâtlörlere karşı amansız «gizli işsizlik» olduğu yolunda haberler yaymaya başlıyor, bunu kanıtlamak için de, geçici olarak kendi ihtisaslarında çalışmayanları, ya da şu veya bu nedenle bir işletmeden ayrılıp diğerine girmeye hazırlananları işsiz diye göstermeye kalkışıyorlar. Burjuva propagandası, Sovyet işçilerinin kapitalist memleketler işçileri için hâlâ düş olan haklara sahip olduklarını ispatlayan kanıtları (Sovyet iş kanunlarına göre, işletme veya daireler, başka bir iş sağlamadan işçi çıkaramazlar) sükûtle geçiştirerek, Sovyetler Birliğini ziyaret eden herkesin bildiği bir gerçeği, yani Sovyet gazetelerinin, caddelere ve işletmeler dolaylarına konulan özel levhaların daima işçi arama ilânlarıyla dolup taşıdığını, muazzam iktisadi kuruluş atılımları içindeki bu memlekette yer yer işeli yetersizliği hissedildiğini kasten gizlemeye çalışıyor. Nihayet, Birleşik Amerikada ırk ayrımı ve zencilerin kovuşturulması bütün dünyada hoşnutsuzluk uyandıracak biçim ve ölçüler aldığı zaman da, yine büyük bir çaba ve işçenlikle, insanları, Sovyetler Birliğinin de «kendi ırk problemi olduğu»na, yani «Yahudileri ayırma tabi tuttuğu»na inandırmaya çalışıyor, ama bu ülkede Yahudilerin de, sosyalist düzende yaşayan diğer bütün yurttaşlar gibi, Birleşik Amerika zencilerinin ve diğer azınlıklarının hayal bile edemeyecekleri hukuki ve pratik haklara sahip oldukları gerçeğine bir şal örtüyorlar. Bu gibi örnekler saymakla bitmez.

Şüphesiz ki, sosyalist memleketlere yönelik her eleştirel sözü anti-komünizm saymak da doğru değildir. Ama eleştiriden eleştiriye fark vardır. Bilindiği gibi, sosyalist memleketlerde komünistler, toplumun gelişmesine yardım etmek, hataları ve yetersizlikleri düzeltmek düşüncesiyle eleştiri aracına ilkin kendileri başvuruyorlar. Bu tür eleştirinin amacı, artık ulaşılanı ve pratik haline geleni daha da iyileştirmektir. Anti-komünist

«eleştiri»yse, bunun tersine, sosyalizmi karalamak için, elle tutulur gerçekleri tahrif veya bunlar arasındaki bağı koparma çabasıdır.

Bütün bu söylediklerimiz, hiç şüphesiz, anti-komünizmin artık «geleneksel» tutumlarını değiştirdiğini gösteriyor. Fakat sosyalizmde her şeyin burjuva toplumundakinden daha kötü olduğu borusunu öttürmekten vazgeçmiş görünen anti-komünizm, şimdi sosyalizmde koşulların hiç değilse kapitalizmdeki kadar iyi olmadığı iddiasını tutturmuştur. Bu tezin amacı da, insanların «somut kanıtlara nüfuz etmeleri»ne engel olmaktır. Kapitalizmin savunucuları bu düzene yöneltilen eleştiriye engel olamadıkça, «objektiflik adına» olumsuz sözlerle sosyalizmin de mutlaka anılmasını istiyorlar. Ama sosyalizm, çelişkili sosyal ilerleme diye, gerici emperyalizm ise insanlık gelişmesinin zirvesi diye ilân edilirken, objektiflik bunun neresindedir?

Düşmanların şimdiki metotlarından biri de, bütün propaganda orkestrasının tuttuğu belirli bir konu üzerinde yoğunlaştırılan milletlerarası anti-komünist kampanyalarıdır. Anti-komünizmin açısından işlerine gelen bir sorun, sosyalist memleketlerde «toplumun dikkatini çektiği» bahanesi altında, burjuva gazeteleri, radyo ve televizyonu tarafından alabildiğine şişirilmektedir. Bunlar, çoğu hallerde, bu memleketlerin tamamen başka başka problemlerle uğraşmakta olan kamuoyunun hiç de ilgilenmediği sorunlardır. Örneğin, siyonizmin «Sovyet Yahudilerinin durumu» hakkında körüklediği kampanyalar ve vatanına ihanet etmiş kişilerin anti-sovyetik hezeyanlarıyla ilgili yaygaralar bu cümledendir. (Hemen şunu belirtelim ki, böyle hallerde, Sovyet kamuoyu, şu veya bu kişilerin sosyalist toplumun vatandaşları olarak sahip oldukları hakları anti-sovyetik amaçlarla kötüye kullanmaları karşısında gereken hassasiyetle tepki göstermekte, böylelerini büyük bir öfkeyle suçlamaktadır.)

Kapitalist memleketlerde anti-komünizmin yalnız kasıtlı eleştiriyle yayılmadığını da belirtmemiz gerekir. İkincil problemlerin görüşülmesinde dolaylı hücumlara ve imalara da büyük bir yer verilmektedir. Böyle metotların değişmez hedefi, normal insanın çıkarları ve duygularıyla bağdaşmayan anti-komünizme elverişli bir atmosfer yaratmaktır.

Anti-komünistler, çalışmalarında, sosyalizm teori ve pratiğine karşı her türlü şüpheli kanıttan, mantık gözetmeden ve karmakarışık biçimde yararlanıyorlar. Bununla beraber, şimdiki durumda, gericilerin aşınmış klişelerine daha seyrek başvuruyor, daha ziyade komünistlere «komşu» kuvvetler tarafından yöneltilen hücumları kopya ediyorlar. Bu cümleden olarak, özellikle Marksizme-Leninizme ve bu öğretiye dayanan politikaya hücum sözkonusu olduğu zaman birbirinden pek az ayırdedilebilen sağ ve «sol» çeşitli revizyonist akımların yalan ve iftira ürünü kasıtlı suçlamalarından alabildiğine faydalanıyorlar. Bundan ötürü, burjuva propagandasının sunduğu zehirli gıdada, çeşit çeşit yemekler biçimine sokul-

muş neo-reformizm, Troçkizm, anarşizm, Maoizm vb. porsiyonları görüyoruz. Esasen anti-komünizmin, «sosyal-emperyalizm», «sosyalizmde yeni sınıf», «hürriyetsiz sosyalizm» vb. kavramları gibi, aceleci köpeğin kör doğurması misali türetiverdiği «teorik» ucubeler de bundan ileri gelmektedir. Bunların yardımıyla ki, kapitalist toplumun onmaz illetlerini, halk çoğunluğunun gerçek hürriyetten yoksunluğunu gizlemeye çalışmaktadırlar.

Revizyonistler, biricik «gerçek komünistler» oldukları iddiasıyla kendi kendilerini reklâm etmeye, Marksizme-Leninizme karşı giriştikleri hücumların daha kötücül olması nispetinde hız veriyorlar. Genellikle diğer bütün hasımlarımız gibi, revizyonistler de, Marksizm-Leninizmin çöküp birçok «ulusal komünizmler» halinde dağıldığı izlenimini yaratmak istiyorlar. Başkan Nikson, geçenlerde Kongre önünde okuduğu raporunda, bu tezin ABD emperyalizminin izlediği global politikanın bir halkası olduğunu ilân etti ve besledikleri ümidi gizlemeden şunları söyledi: «... Hiç olmazsa bazı komünist ülkelerde, ulusal çıkarların gözetilmesine, dünya devriminin istemlerinin yerine getirilmesinden daha çok öncelik verilmektedir.»

Anti-komünizmin politik ve ideolojik alanda uğradığı yenilgiler, daha esnek metotlara geçmesi ihtiyacını doğurmuştur. Ama bu böyledir diye onu artık küçümsemek olmaz. Ve daha temkinli anti-komünizmin, azgın ve çığırtkan anti-komünizme ortam hazırladığını da unutamayız. Kısacası, anti-komünizmin özlüğü değişmiş değildir ve çeşitli biçimleri arasında prensip ayrılığı yoktur.

«Esnek usuller»in açığa vurulması

Anti-komünizmin iç bunalımı ve uyguladığı taktikte bunun sebep olduğu değişimler, bir yandan onun açığa vurulması için şimdi daha elverişli koşulların var olduğunu gösteriyor. Bizim ödevimiz bu koşullardan doğru biçimde yararlanmaktır. Yukarıda da söylediğimiz gibi, anti-komünizm «esnek biçimler» uyguluyarak, bunların daha kabalarını da yedekte tutmakta ve bu daha kaba biçimlere ancak burjuvazinin sınıfsal egemenliği ve politikacıları zor bir duruma düştükleri zaman başvurmaktadır. Ne var ki, bu gibi metotlara başvurulması, burjuva politikacılarını zor durumdan kurtaracağı yerde, çoğu zaman daha da zor duruma düşürmektedir. Demek ki, bayağı anti-komünizm böylesine itibardan düşmüştür. Kapitalist memleketlerde birçokları için «anti-komünizm» sözcüğünün kendisi artık kulağa küfür gibi gelmektedir.

Bu durumun sosyal-demokrat partilerinde bilhassa kuvvetle hissedildiğini söyleyebiliriz. Bu partilerin yöneticileri de, sosyal-demokrasideki bunalımların daimi surette doğurduğu politik güçlüklerin içinden kaba anti-komünizm biçimleriyle çıkmaya imreniyor, işçi sınıfını parçalama metodu olarak bu biçimlere dört elle sarılıyorlar. Fakat bugün sosyal-demokrat

partileri içinde geniş çevreler, sınırsız kullanılışı liderlerin durumunu adanmakillı k t le tirmekten başka sonuç vermiyen bu gibi metotlara sırt çeviriyorlar. Bu durum Danimarka'da da görülüyor. Sosyal-demokrat politikacıların bazıları, memleketi Ortak Pazar tekellerinin eline teslim ettiğinden ötürü işçi sınıfının çoğunluğu tarafından reddedilen politikayı savunma çabasıyla, geçmişin bulvar anti-komünizminin kaba kli elerine başvurmaya kalkı ıyorlar. Fakat her defasında, işçilerin, politik g r  lerindeki ayrımlara rağmen, g   problemlerden anti-komünizm yardımıyla dikkatlerin uzakla tırılmak istenildi ini anlıyarak, kendilerini dinlemediklerini görüyorlar.

Komünist hareketi, kaba, bulvar anti-komünizmine karşı mücadelede büyük bir tecrübeye sahiptir. Bu mücadelenin prensipleri, düşmanın daha ince ve kurnaz usulleri bakımından da geçerli ve etkilidir. Gerçi anti-komünizmin içyüzünü açığa vurmanın temeli, partinin işçi sınıfı yararına, halk yararına daimi ve etraflı bir eylem göstermesidir; y  ınlar arasında Marksizm-Leninizm fikirlerinin sistemli olarak yayılmasıdır; tekelci kapitalizmin yeni nitelik çizgilerinin ve onun emperyalist toplum gelişmesinin şimdiki aşamasının koşullarına uyma biçimlerinin, V. İ. Lenin'in sözünü ettiği açımlamalar (te hirler) ve diğer propaganda araçları yardımıyla derinlemesine tahlil edilmesidir. Fakat bunun böyle olması, anti-komünizme karşı mücadelede spesifik metotlarının daha da yetkinle tirilmesi gereğini ortadan kaldırmaz.

Burjuva propagandasının önemli bir amacı, yukarıda belirttiğimiz gibi, komünistlerin enternasyonalist nitelik ve tutumlarını şüphe altına almaktır. Bununla beraber, burjuva propagandası, burjuvazinin eli altındaki y  ınsal enformasyon araçlarının sosyalist ülkelerdeki yaşama koşulları hakkında, insanların ilişkilerinde sosyalist devrimin ürünü olan esaslı değişimler hakkında verdiği bilgilerin sınırlı olduğu hususunu da diline dolamakta ve gerçekleri tepetakla etmektedir. Bu da, anti-komünistlere, milliyetçi eğilimler de dahil olmak üzere bütün önyargıları etkileme yolunda belirli olanaklar kazandırmaktadır.

Bundan ötürü, sosyalist ülkelerdeki gerçek hayat hakkında kapitalist memleketler insanlarına *daha esaslı bilgi kazandırmanın* büyük önemi vardır. Yeni düzenin y celi i, yalnız onun ekonomik ve kültürel y kseli inin genel sonuçlarını saptayan cetvel ve diagramlarda değil, her şeyden önce, sosyalizmin *bütün güçlükleri açarak, emekçileri gayet yakından ilgilendiren, fakat kapitalizmde çözümü imkânsız olan problemleri   zebilmesinde* kendini göstermektedir. Bunun iyici anlaşılması, anti-komünizmin çabalarının felce uğratılması bakımından son derece önemlidir.

Anti-komünizmin başarıyla yalanlanması, onun *sınıf mücadelesindeki fonksiyonlarının*, yalnız komünistlere karşı değil, aynı zamanda emekçi y  ınlarına ve t m yle ilerici insanlığa karşı kullanılan bir araç olarak en etraflı biçimde açığa vurulmasını gerektirmektedir. Anti-komünizm,

partilerimizi tecrit etmek istemektedir. Bundan ötürü, komünistler sektörlük mevzilerinden çıkışlarla onu karşı mücadele edemezler, çünkü bu takdirde, düşmanlarımızın itmek istedikleri duruma kendilerini düşmüş olurlar. Burada sözkonusu olan, anti-komünizmin nasıl bütün emekçilerin, geniş halk yığınlarının çıkarlarına karşı kullanıldığının apaçık gösterilmesidir.

Anti-komünizme karşı mücadele *sistemli, amaca yönelik ve enerjik* bir eylem ister. Anti-komünizm, tabiatı icabı, komünizme kâh sağdan, kâh «sol»dan hücum ederek, bir çelişkiler kördüğümünün içinde bocalayıp durmaktadır. Ve biz, anti-komünizm kampanyalarının dalgaları önünde şaşkınlık ve telâşa düşmeden, bunların temelsizliğini sükûnet ve güvenle gösterebildiğimiz takdirde, bu tutum, yığınlar üzerinde güçlü izlenimler bırakmaktadır.

Anti-komünist kampanyalar yardımıyla işçi sınıfına karşı, sosyalizme karşı kullanılmak istenilen bütün sorunlarda, *komünistler sınıfsal görüşlerini savunuyorlar*. Anti-komünizmin eylem biçimleri ne kadar karmaşık, sınıfsal yaklaşım temeline dayanan çürütme kanıtlarının saptanıp işlenmesi, yığınların bilincinin biçimlendiği günlük tartışmalarda bu kanıtlardan yararlanılması ihtiyacı da o kadar büyüktür.

Komünistler ideolojik alanda hücum halindeyken, düşmanın ne zaman ve ne biçim karşı-hücumlarda bulunacağını her zaman peşinen kestiremezler. Fakat *anti-komünizmin metotlarını* ve bunların sınıf mücadelesindeki fonksiyonlarını *iyi bilmek* sayesinde, her türlü karşı – hücumu göğüslemeye hazır bulunabilirler. Burjuva propagandası şu veya bu cephede eylemini arttırdığı zaman, biz elbette kendi kendimize soruyoruz: Sınıf düşmanının bu yeni kampanyayı açmakla güttüğü amaç ne olabilir? Ve bu sorunun cevabını verdikten sonra da, sözkonusu kampanyanın içyüzünü açığa vurmaya üzere gerekli metotları seçiyoruz.

İdeolojik mücadele sınıf çarpışmasında giderek daha önemli bir rol oynamaktadır. Bundan ötürü, komünist hareketinde köklü ve güçlü bir *fikir birliği*'nin varlığı, sözde bilimsel anti-komünist teorilerin içyüzünü başarıyla açığa vurmanın en önemli koşullarından biridir.

Aşırılık kimin yararınadır?

I.

Son aylarda, gelişmiş kapitalist memleketlerin birçoğunda, solcu görüş-lü aşırı unsurlar arasında canlılığın arttığı göze çarpmaktadır.

Burada, dünya basınında en büyük yankıları uyandıran olaylardan sadece birkaçını sayacağız. Şubat sonunda, Fransız Maocularından bir grup, Bulon-Biyankur'da beyannamelerini dağıtmak maksadiyle zorla «Reno» fabrikaları bölgesine girmek istediler. Koruyucularla çarpışmada, 23 yaşındaki Piyer Overne öldürüldü. Fabrikada çalışanlardan biri olan katil derhal tutuklandı. Buna rağmen, Maocular çarçabuk bir «Piyer Overne grubu» meydana getirdiler ve çok geçmeden, idare personelinde biri olan Rober Nogret'i kaçırdılar. Sonra bir ultimatoma vererek, Rober Nogret'i ancak ileri sürdükleri istekler yerine getirildiği takdirde serbest bırakacaklarını bildirdiler. Fakat bu dayatma sökmedi. Aldıkları rehini fazla tutamadılar. Beklediklerinin tersine, uyguladıkları metot «Reno»da destek bulmadı, hattâ belirli bir hoşnutsuzluk uyandırdı ve kınandı.

Mart ayında Milâno'nun ortagöbeğinde polis ile sağ ve sol eğilimli aşırı gençler arasında çetin çarpışmalar oldu. Yaralı sayısı yüzü buldu ve bir o kadarı da tutuklandı. Bu ertesi gün açılacak İtalyan Komünist Partisi kongresi arifesine raslatılan açık bir provokasyondur ve yaklaşan seçimlere doğru havayı kızdırmak amacını güdüyordu. Böyle bir provokasyon sol demokratik güçlere karşı İtalyan yönetici çevrelerinin sık sık başvurdukları baskı ve zorbalık politikasını halkın önünde haklı çıkarmak isteyenlerin de ihtiyacı vardı.

Aşırılık salgını Japonyaya da geçti. Geçen yılın sonunda, sokaklarda, sinemalarda ve diğer toplumsal yerlerde ardarda patlamalar oldu. Bunları Maocu «Rengo Sekigun» örgütü tertipliyordu. Maocular, emekçilerin her gösterisini ve mitingini, mutlaka külhanbeyce bir hesaplaşmaya, polisle kanlı bir çarpışmaya çevirmeye çalışıyor ve kendi eylemlerini yüksek bir mücadele biçimi olarak reklâm ediyorlardı. «Akahata» gazetesinin yazdığı gibi, tutuklanan aşırılar doğrudan doğruya Pekin'in yönergesiyle hareket ettiklerini gizlemediler. Netekim, Pekin radyosu her ağzını açtığında, bunları övüyor, göklere çıkarıyordu. İlkbaharda, yine bu «Rengo Sekigun» örgütü üyelerinin işledikleri korkunç ve iğrenç bir cinayete ortaya çıkarıldı. Bu defa, kendilerine düne kadar omuzdaşlık etmiş olanlara kıymışlardı. Tokyo yakınındaki dağlarda, işkence edilerek canavarca öldürüldükleri anlaşılan 14 gencin cesetleri bulundu. Bunlar Maocu «Linç Mahkemesi»nin kurbanı olmuşlardı. Tutuklananlardan birinin ifadesine göre, bu gençler «kaçmak niyetine girdikleri» için ve «grupun dağılmasını

önlemek» üzere bir ibret dersi olsun diye linç edilmişlerdir. Yani kurbanların bütün «suçu», «Rengo Sekigun» örgütünün benimsediği politik maksatlı cinayetler ve terör taktiği ile artık hemfikir olmamaktan ibaretti.

Aşırılık tecavüzleri Federal Almanya'da, Birleşik Amerika'da, birçok Latin Amerika ülkelerinde, Türkiye'de ve diğer memleketlerde de görüldü. Doğal olarak, birçok komünist partileri bu münasebetle görüşlerini bildirmeyi gerekli buldular, zira ultrasol elemanların başvurdukları metotlar yığınların gözünde devrimci mücadelenin karakterini sakatlıyor ve giderek büyüyen bir politik provokasyon halini alıyordu.

Fransa'da sağcı çevreler, aşırı-sol grupların eylemleriyle ilgili olarak «cumhuriyeti savunma» gereği sloganını ortaya attılar. Fransız Komünist Partisi Politbüro'su, sağcı çevrelerin bu gürültüler ardında gizlemek istedikleri plânların içyüzünü açığa vurarak, «yöneticilerin memlekette kargaşalık istedikleri»ni, netekim «1968 yılındaki kargaşalıklardan başarıyla yararlanan bu çevrelerin şimdi her şeye yeniden başlamak amacını güttükleri»ni belirtti. Parti, bu komployu suya düşürmek, Fransıyı bunalımdan kurtarmak üzere bütün halkçı güçlerin birleşmelerinin sağlanması amacıyla, emekçileri bu sorunu çözmeye çağırırdı.

Genel Emek Konfederasyonu'nun bildirisinde de bu fikir ileri sürülüyor, «sol» unsurların hareketlerinin ancak «sendikal ve demokratik hürriyetlere gittikçe daha fazla el uzatmaya elverişli bir durum yaratılmasına yardım edeceği» belirtiliyordu.

İtalyan Komünist Partisi'nin XIII. Kongresi, aşırı unsurların gizli emellerine karşı mücadele sorunları üzerinde önemli durdu. E. Berlinguer yoldaş, çeşitli aşırı grupların eylemini eleştirerek, bunların artık gençliğin kendiliğinden-gelme protestosunu yansıtmaktan uzaklaştıklarını, gericiliğin işçi hareketini ve örgütlerini nedef tutan provokasyonlarının ve kötü-cül entrikalarının âleti haline geldiklerini belirtti. Solcu tecavüzler doğrudan doğruya İtalyan gericiliğinin ekmeğine-yağ sürmekte, iktidarın pek işine gelen söylentileri, yani «birbirinin karşısı aşırılıklar» mevcut olduğu, zora başvurulması sorumluluğunu hem sağcı, hem de solculara düştüğü ve devletin bunların her ikisine karşı mücadele ettiği iddialarını kendiliğinden desteklemektedir.

Japonya Komünist Partisi «Rengo Sekigun» grubunun terörist çıkışlarını kesinlikle suçladı. JKP MK Sekreteryatı üyesi T. Sakati'nin söylediği gibi, Maoizmin gözü kapalı takipçilerinin koyuldukları cürümler yolu «halk savaşının gücü» teorisinin ve «varsa-yoksa silâh» teorisinin işi nerelere kadar vardırıldığını göstermektedir.»

Kısacası, sözü geldi mi ultra-devrimcilik, eylemdeyse politik gangsterlik ve provokasyonlara âlet olma rolü, çağdaş solcu aşırılığın yakın geçmiş olaylarında kendini gösteren belirtici çizgileridir. Sokaklarda âsâ-yişe aykırı çıkışları burjuva sosyal düzenine karşı mücadeleyle karıştıran

nafile devrimciler gericiliğin elinde düpedüz oyuncaktırlar. Gericilik, bas-kiya dayanan halk aleyhtarı politikasını, «kanun ve düzen» savunuculuğu bahanesini kalkan edinerek, solcu aşırılığın yardımıyla maskeleymektedir. «Entrizm» denilen hain Troçkist teoriye, yani diğer politik örgütlere gizlice sokulma yöntemine belbağlıyan bu solcu gruplar ve grupçuklardan çoğunun, içlerinde her türlü gizli servis ajanlarının kaynaştığı ocaklar haline gelmiş olmaları burjuvazinin işini kolaylaştırmaktadır. Amerikan Marksistlerden olup, ABD'nde mevcut «sol radikalizm»i inceleyen J. Griyn, tam bir yetkili güveniyle şunu belirtiyor: «Terörizm ithamıyla girilen son tutuklamalar sırasında, sanıkların arasında, en garip fikirlerin ve inanılmaz plânların sahibi olduğu anlaşılan bir polis provokatörünün bile bulunduğu ortaya çıkarılmıştır.»⁽¹⁾

Çağdaş sol aşırılıkta gerici kuvvetlerin özellikle ilginç buldukları bir karakter çizgisi daha vardır. Bu da ultra-devrimcilerin anti-komünist peşin yargıları ve saplandıkları kör inançlardır. Sol akımlar eylemleriyle çoğu zaman açıktan açığa işçi sınıfı partilerine karşı cephe alıyorlar. Burjuva propagandası, güya bir «Marksist» aşırılık kategorisinin mevcut olduğunu iddia ederek ve hele bu sıfatı örneğin Arjantin, Uruguvay veya Türkiye'deki bazı terörist örgütlerin adlarıyla birlikte kullanarak insanları kasten şaşırtmaya çalışıyor. Gerçekte, aşırı solculuk, geçmişte olduğu gibi, günümüzde de, Marksizmi tamamiyle yadsımadır ve komünist hareketine dış bileyen bir nefret ve garazla doludur.

Burjuva propagandası bütün bunları gayet iyi bilmektedir. Burjuvazi de, kendi amaçları için yararlanma olanağı veren mahut «sol anti-komünizm»in avantajlarını çabucak kavramıştır. Çünkü gerici ve sağcı radikal kuvvetlerin, faşistlerin ve yarı-faşistlerin temsilcileri gibi sicilli ilerilik düşmanlarının komünist partilerine karşı çıkmaları başka şey; omuzları üzerinde kızıl bayraklar dalgalandırdıkları ve devrime sadakat nutukları çektikleri halde alıkıran başkesen olup çıkmış kişilerin anti-komünist şiarlar ileri sürmeleri ve komünist partilerinin binalarına karşı tecavüzlere katılmaları daha başka şeydir.

II.

Gerici ideologlar, aşırı solculuk ideolojinin «sırları»nı, bu ideolojiyi bilimsel komünizme karşı sürmek maksadiyle, her bakımdan abartıyorlar.

Oysa Marksist-Leninistler sol aşırılıkta hiçbir sır, hiçbir anlaşılmazlık veya ilkesel yenilik görmüyorlar. Zira sol aşırılık her şeyden önce anarşizmin sadece biçim değiştirmiş bir devamıdır. Bu fikir akımıyla da Marksizm daha bundan yüz yıl önce yüzyüze gelmiştir. O zaman, öncelikle Bakunin'in adıyla bağlı olan anarşizm, bilindiği gibi, Marks ve Engels

(1) The New Radicalism. Anarchist or Marxist? By Sil Green. International Publsters. N. Y. 1971. p. 99.

tarafından teorik olarak yere vurulmuş ve fırlatılıp atılmıştır. Anarşizmin fikir plânında bozguna uğratılmasını da daha sonra Lenin tamamlamıştır.

Fakat işçi hareketinin öyle bir gelişme diyalektiği var ki, onun, çoktan tarihe karıştıkları halde yeni bir ortamda tekrar uç verdikleri görülen yanlışlı ve hatalarla âdetâ zaman zaman tekrar uğraşması gerekiyor. Her şeyden önce, kurtuluş hareketinin aldığı yeni takviye güçlerinin, özellikle proleter olmıyan tabaka ve sınıflardan gelenlerin bu gibi yanlışlı ve hatalara karşı sigortalı oldukları söylenemez. Sol aşırılığın günümüz ortamına yayılan «dalga» sının sosyal terkiibi ise, onun daha vaktiyle Marks tarafından açığa vurulan özünü, yani küçük burjuva hamurundan oluştuğunu bir defa daha doğrulamaktadır. Solcu örgütlerin saflarına yeni yeni kur'aların, acemilerin katılmakta oluşu, küçük burjuvanın kapitalizm koşullarının dehşeti karşısında V. İ. Lenin'in deyimiyle kapitalizmin dehşeti karşısında «çılığına dönerek», daha sıkı başına gelmeden, kendini devlet-tekeli kapitalizminin koşulları içinde bulduğunu göstermektedir. Kaldı ki, çağdaş bilimsel-teknik devrim koşulları içinde sosyal mücadelenin gayet bileşik ve karışık oluşu, tarihsel gelişmenin şimdiki aşamasında insanlığı tehdit eden yeni tehlikeler, sınıfsal proleter metanetine ve toplumsal gelişme hakkında bilimsel sahip olmıyan insanları yörüngelerinden daha çok çekip çıkarmakta ve serüvenlere doğru itmektedir.

Şüphesiz ki, «sol» akımlar hayli alacalı bir insan pazarı gibidir. Bunlar arasında, küçük burjuva unsurlarının yanı sıra, sözde devrimci şiarlara aldanmış safdil ve tecrübesiz gençler de bulunabilir. Fakat her türlü «savaş» gruplarına katılanların büyük çoğunluğu «orta tabakalar»dan gelmektedir. Bunlara sözümona aydınlar kanat germektedirler. Örneğin İtalya'da, anarşist kitap yayınlariyle ünlü milyon Cancakomo Feltrineli uzun süre solcuların koruyucusu olmuş ve yakın geçmişte, herhalde aşırı sağcılarının bir provokasyonu sonucunda, Milâno yakınlarında esrarengiz bir biçimde öldürülmüştür.

Geniş emekçi yığınlarının anti-emperyalist ve anti-monopolist mücadelesini örgütleme ve destekleme yolundaki günlük çalışmalar, kapitalist memleketlerin genç (ve pek okadar genç olmıyan) aydınlarının bazı «parlak» temsilcilerine herhalde pek sıkıcı görünmektedir. Onları daha ziyade gazetelerin şaşırtıcı manşetlerle belirttikleri, büyük yankılar uyandıracak kuvvet gösterileri, vurucu-kırıcı çıkışlar sarmaktadır. Ne var ki, yıllar boyunca edinilen tecrübe, gerçek devrimci hedeflere, yağınların tarihsel girişimini, belki de her biri yiğit, fakat darmadağın bireylerin eylemleriyle değiştiren politik serüvencilikle ulaşılamıyacağını çoktan göstermiş bulunmaktadır.

Aslına bakılırsa, mücadelenin hedefleri, solcu aşırılığın, devrimci mevziler almaktansa devrimci pozlar vermeyi yeğ tutan birçok temsilcisini pek az ilgilendiriyor. Fransız üniversite öğrencilerinin yöneticilerinden biri, Sovajo, bir konuşmasında, hedefler konusundaki görüşlerini şu ilginç cüm-

leyle belirtiyor: «Esas, kapitalizmi yoketmektir; ondan sonra ne olur, artık bakarız.» İşte açık sosyal hedeflerden yoksunluk! Zaten egemen burjuvazinin, solcuların «devrimciliğinden» niçin korkmadığı sorusunun cevabı da bu yoksunlukta gizli değil midir? Egemen sınıflar, aşırıların kendi lâfazanlıklarıyla şişen kafalarından geçmiyen şeyi, yani çağdaş devlet-tekel kapitalizminin tek-tük terörist eylemlerle yokedilemeyeceğini ve hattâ gerilemek zorunda da bırakılamıyacağını gayet iyi bilmektedirler. Sömürücü düzenin sakındığı gerçek tehlike ve başlıca korkusu, emekçi yığınlarının ve her şeyden önce işçi sınıfının örgütlü eylemleridir.

Kısacası, yığınlardan kopma, işçi sınıfının savaşkanlık mâneviyatına ve gücüne, kendi devrimci mücadelelerini işçi hareketiyle sınıksız birleştirme olanağına inanmazlık bugün aşırılık eğiliminin başlıca kaynağı olarak kalmaktadır. Lenin'in daha «Ne yapmalı» adlı ünlü eserinde belirttiği gibi, «bu olanağa inancını yitirmiş veya buna hiçbir zaman inanmamış olan kişinin, duyduğu nefret ve öfke için, devrimci enerjisi için, terörden başka bir çıkış yolu bulması gerçekten zordur.»⁽¹⁾

Ve bugün teröristlerin saflarında her şeyden önce emekçi yığınlarıyla bağlı olmayan, işçi sınıfının ve müttefiklerinin devrimci ideallerini eylemde ifadeden uzak unsurların yer aldıkları görülmektedir. Adları «goşist», Troçkist, Maoist ve daha bilmen ne olursa olsun, terkihi bakımından değişik çehreli olan bütün bu kalabalığın ortak portresini meydana getiren çizgiler, «bir an önce devrim»in çıkarları bahanesine bürünen fiziki zorlama ve terör savunuculuğu, kapalı («elitler») karakterli örgütlenme, bir avuç «aktivist»in anarşistçe eylemlerine belbağlama, komplocu yöntemlere tutkunluk nitelikleridir. Kayda değer bir nokta da şudur ki, aşırı solcuların kendilerine yetip artan kanısı, yani sosyal devrimi yığının değil de bir avuç «seçkin»in yapacakları düşüncesi, burjuva gözlemcilerinin de dikkatinden kaçmamıştır. Fransız «Le Monde» gazetesinin bir başyazısında bu solcu aşırıları «son aristokratlar» olarak nitelemesi rasgele değildir (10 Mart 1972 günlü gazete).

Çağdaş solculuğun zaafının ana kökü, işte bu «aristokratizm»de, daha doğrusu, burjuva bireyciliğindedir. Asıl bir yığınsal temelden yoksunluğu yüzündendir ki, aşırı solculuk, bütün kendine özgü «devrimsellik» iddialarıyla de, emperyalizme karşı sözden öteye geçmiyen çıkışlarına rağmen, tekellerin egemenliği için her hangi bir tehlike teşkil etmemektedir. Aşırılık, kapitalizm koşullarına karşı en ilkel protesto biçimlerinin canlı timsali olarak kalmaktadır. Aşırılık, sosyal ilerlemenin motoru olma yeteneğinden yoksun bir «hedefsiz isyan»dır.

Ültra-devrimcilerin ilk bakışta göze çarpan kararsızlıkları ve aşırı uçların birinden ötekine kaymaları da bundan ileri geliyor. Birleşik Amerikada «Siyah panterler» partisi yöneticilerinin geçirdikleri evrim, ültra-devrim-

(1) V. İ. Lenin. Bütün eserleri, c. 6, s. 75.

cilerin küçük burjuvaca kararsızlıklarının karakteristik bir örneği olabilir. Bu partinin en radikal yöneticilerinden biri olan H. Newton, kısa bir süre içinde, kayıtsız-şartsız «silâh gücü» taraftarlığından kayıp giderek, gerici çevrelerle açıktan açığa cilveleşme ve «zenci kapitalizmi» fikirlerini destekleme çukuruna kadar yuvarlanmıştı.

Buraya kadarki tahlilimizi derleyip toparlayarak diyebiliriz ki, çağdaş solcu aşırılık, geçmişin anarşizmiyle soydaşlığını korumakla beraber, birçok yeni nitelik çizgisine de sahiptir. Bu akım her şeyden önce çeşitli tabakalardan gelenlerin bir «kırkambarı» olmakla ötekilerden ayrılmaktır. Solculuk akımı, bugünkü haliyle, tek yataktan akan bir ırmağa değil, aynı yöne doğru akan, fakat kimileri uzun süre kuruyan dereciklerin meydana getirdiği bir sel örgüsüne benzetilebilir. Bu akımın saflarında, anti-komünist ve anti-sovyetik entrikalar çevirmeye alışık Troçkistlerden tutun da her soydan ve boydan anarşistlere kadar, gönüllü ve kiralık provokatörlerden «safdil» yanılığlara düşen «politik tecrübe yok-sunu gençler»e kadar en alaca unsurlar boy göstermektedir. Fakat solcu çıkışlara katılanlardan şu veya bu grup ve kişiler, sübjektif niyetleri ne olursa olsun, objektif olarak çoğu hallerde gericiliğin gerçek sol partilere ve örgütlere karşı yürüttüğü mücadelenin destekçileri rolünü oynamaktadırlar. Solcu aşırılığın provokatör ve anti-komünist yanı, bugün artık her zamankinden daha açık biçimde görülmektedir.

Aşırılığın, mahut «kültür devrimi» ideolojisini ve metotlarını başka memleketlere örgütlü biçimde ihraç denemesi demek olan Maocu türünün ortaya çıkması tamamen yepyeni bir olaydır. Maocular, kendi akıl hocalarından, körükörüne «isyan» ve fiziki zorlama yöntemleri savunuculuğundan başka, Sovyetler Birliğine karşı, komünist partilerine karşı, reel olarak mevcut sosyalizme karşı kıyasıya nefret ve garaz duygularını da alıp benimsemişlerdir. Aşırılığın bu dalının bilhassa tehlikeli yanı, yürüttüğü eylemin Pekin yöneticilerinin yalnızca politik desteğine değil, aynı zamanda mali ve maddi yardımına dayanmakta olmasıdır.

III.

Bütün bu söylediklerimizin ışığı altında, bazı burjuva basını organlarının, Marksist-Leninist partilerin solcu aşırılığa karşı takındıkları ilkesel uzlaşmazlık tutumunun ancak onların «soldan kuşatılma» korkularıyla açıklanabileceği yolundaki iddialarının ne kadar tutarsız olduğu açık görülmektedir. Örneğin, aşırı solun tecavüzlerini konu edinen bir başyazısına «komünistlerin çok solundan» başlığını koyan İngiliz «Tayms» gazetesi, iftiracılığı elden bırakmadan, artık rollerin değiştiğini ve komünistlerin devrimci olmaktan çıkarak «düzen partisi» haline geldiklerini yazdı.

Bu gibi yazıların kalemşorlarına şu cevabı verebiliriz: Hayır, baylar,

boş yere kendinizi de, başkalarını da aldatıyorsunuz! Komünizmin, Marksizm-Leninizmin «solunda», illegal solculuk «devrimciler»inin sokulabilecekleri bir boşluk yoktur. Siz onların sözde devrimciliğinin gerçek değerini pekiyi biliyorsunuz. Siz, kapitalizmi sosyalizmle, bir toplumsal düzeni diğeriyle devrim yolundan değiştirmeyi amaçlayan bir partiye «düzen partisi» adını vermekle, bir kavramı diğeriyle karıştırıyor, düpedüz sahtecilik yapıyorsunuz.

Komünistler hiçbir mücadele biçiminden vazgeçmiyorlar. Onların aşırılık yöntemlerini reddetmeleri, devrimcilik yetersizliğinden, kan dökülmesi karşısında başkalarından fazla korku duyduklarından ileri gelmiyor. Komünistlerin tutumu, ancak geniş halk yığınlarının işi saydıkları devrime gereken ciddiyet ve sorumlulukla yaşama ile açıklanabilir. Lenin'in yazdığı gibi, Marksistler baskı ve terörü prensip bakımından alsa reddetmemiş, ancak zora başvurma, yığınların doğruya doğruya katılışına güvenilebilecek ve bu katılışı sağlayabilecek biçimlerden yana olmuşturlardır. ⁽¹⁾

1905–1906 ilk Rus devrimi döneminde, Rusya'nın batı bölgelerindeki silâhlı hareketlere katılanları, blankizm ve anarşizm suçlamalarına karşı başkası değil, Lenin savunuyordu. Lenin, olgunlaşmış halk ayaklanması koşulları içinde, çete harbinin, silâha başvurma tamamen haklı ve yerinde bir hareket olduğunu yazmıştı. ⁽²⁾ 1918 yılında, genç Sovyet iktidarı, «beyaz terör» dalgasına, yani burjuva gericiği tarafından örgütlenen devrimci kıyımı hareketine derhal yığınsal «kızıl terör»le cevap vermekte zerrece tereddüt göstermedi. Ve daha sonraki yıllarda da, üstün gelen proletarya, karşı-devrimin cezalandırılması gerektiği zaman, silâh kullanmaktan hiç de geri durmadı.

Ne var ki, devrimci sınıf savaşı, teslim olma sınıfsal düşmanın yok edilmesi başka şey; daima gangsterizmle bağlanan ve her apvalde ona pek çok benziyen aşırılığın, düşüncesiz, düşmanın isabetle belirlemeyen, sistemsiz terörist eylemler tamamıyla başka şeydir. Marksist-Leninistlerin, devrimci amaç yönelimine ve proletarya hümanizmine ters düşen böyle bir eylemle hiçbir ilişkisi olamaz. Onlar bu çeşit eylemi suçlamakta ve böylesinden uzak kalmaktatizlik göstermektedirler.

Solcular, zorbalık ve sabotaj eylemlerine tutkunluklarını haklı göstermek için, terörün güya büyük bir «eğitsel rol» oynadığını, yığınları «ayağa kaldırdığını», mevcut düzene karşı «öfkayı körüklediğini»ni iddia ediyorlar. Fakat bu gibi gerekçe ve kanıtlarla avunların çoğu, belki, yüzyılımızın başındaki Rus es-er'lerinin (mahut sosyalist-devrimciler) fikir deposundan çıkarıp çıkarıp ileri sürdükleri kurnazlıkları tekrar ettiklerinin de farkında değillerdir. Es-er'ler de terörün «eksitativ» (körükleiyici) öne-

⁽¹⁾ V. İ. Lenin. Bütün eserleri, c. 6, s. 386.

⁽²⁾ V. İ. Lenin. Bütün eserleri, c. 14, s. 5–8.

mini ballandıra ballandıra anlatıyorlardı. Ama V. İ. Lenin, o zaman, yığınlar arasında örgütleme çalışmaları yerine terörü salık verme çağrılarının, gerçek politik devrimci çalışmadan «kaçma»nın biçimlerinden biri olduğunu belirterek, es-er'lerin o sözümona kanıtını yerden yere vurdu.

Solcu aşırılığın gizlediği tehlikeyi, kendi maksatları açısından ve «sol tehlike» ölçülerini şişirerek burjuva basınının abarttığı gibi, komünistlerin de abartmaları elbette yersiz olur. Öte yandan, bunun zararlarının küçümsemesi de doğru değildir. Bu olayı görmezlikten gelmek de olanaksızdır. Birincisi, bunu, devlet-tekel kapitalizminin alabildiğine gericiliği, kişiliği boğması, paraların diktatörlüğü koşulları doğurmaktadır. İkincisi, aşırılık, her şeyden önce gençlik arasından ve gençlerin keskin adalet sezgisi, sosyal kötülöklere tahammölsüzlük, dinamizm ve eylem atılımı gibi mükemmel niteliklerini sömürerek, taraftarlar kazanmaya çalışmaktadır. Bundan maksat, gençliği, romantizm eğilimini ve kahramanlıklar yaratma huyalarını sömüre sömüre, zorkullanım eylemlerine sürmektir. Bundan ötürüdür ki, hiç de temiz olmıyan kendi işlerine bir romantizm şalı örtmeye çalışan sol aşırılığın önderleri, bir yandan komünist partilerinin «bildiğinden şaşmazlık» ve «tutuculuk»larını dillerine dolamayı âdet edinmişlerdir.

Sol aşırılığı suçlayan komünistler, elbette bu akımın bütün taraftarlarını bir tutmuyorlar. J. Marş yoldaşın yakın geçmişteki bir radyo konuşmasında belirttiği gibi, Fransız Komünist Partisi, bu konuda «yöneticileri, elebaşları ve provokatörleri, değişiklik özlemiyle yanıp tutuşan ve belki bir süre için aldatılabilen gençlikle hiçbir zaman birbirine karıştırmıyor». Sözü geçen elebaşların ve provokatörlerin bir gün ıslah olacaklarını, görüşlerini düzelteceklerini ümit etmek safdillik olur. Bu insanlar kurtuluş hareketi selinin yüzeyinde kirli köpük parçalarıdır. Bunların yalnız işçiler arasında değil, emekçi aydınlar arasında da kökleri yoktur ve birçoklarının gelecek tasarımlarını gide gide lümpen-proletarya ile bağlamaları rasgele değildir. Güttükleri amaçların, dünyanın devrimci yol-dan yenilenmesiyle hiçbir ilişkisi yoktur.

Fakat Marksist-Leninistlerin bir ödevi de, gençliği sol «serüvenciler»in yozlaştırıcı etkisinden korumak, onun enerjisini gerçek devrimci politika yatağına doğru yöneltmektir. Nice partilerin tecrübelerinin gösterdiği gibi, gençliğin işçi sınıfıyla bağlantısını güçlendirmek, ona azami güven ve saygı besliyerek yanaşmak, solcu hayalciliklere karşı en iyi panzehirdir. Gençlik örgütlerinin eylemine, büyük hayatın ve devrimci romantizmin – «Marksizm ukalâları»na karşı mücadelede Lenin'in hararetle savunduğu – gerçek esintisiyle girmemiz, aşırılığın yoluna güvenilir bir set çekmemiz demek olacaktır.

Yan Prajski

Dolar bunalımının kökenleri

Haymen Lumer

Cumhurbaşkanı Nikson, 15 Ağustos 1971 günü, doların altınla değiştirilmesine son verildiğini ve «yeni ekonomi politikası» tedbirleri alınmakta olduğunu ilân etmişti. Geçen Aralık ayında, J. Pompidu ile yaptığı görüşme sırasında, ABD para biriminin devalüe edilmesine razı olmuştu. Bunlar, o zaman kadar altınla eşit haklar dahilinde dünya döviz rezervi rolünü oynuyagelmiş olan doların egemenlik döneminin son akorduna benzer yankılar uyandırmıştı. Böylece de, kapitalizmin mevcut döviz sisteminin artık iflâs ettiği ve bundan sonra neyle değiştirileceği sorununun ortaya çıktığı kabul ediliyordu.

Söz konusu olayın anlam ve önemini daha iyi anlaşılması için tarihe bir göz atmak faydalı olacaktır.

Dolar saltanatı dönemi

Kapital dünyasında son zamanlara kadar yürürlükte bulunan döviz sistemi, 1944 yılında toplanan ve Uluslararası Para Fonu (UPF) kurulmasını kararlaştıran Breton Vuds Konferansından sonra ortaya çıkmıştı. ABD hükümeti o zamanlar altın rezervinin en aşağı üçte ikisini elinde bulunduruyordu. Bu sayede, doları egemen döviz olarak kabul ettirebilmişti. Merkez bankalarının emrinde bulunan altınları dolarla değiştirme hakkına yalnız Birleşik Amerika sahipti. 1934'te kabul edilen bir karar gereğince, bir ons altın 35 dolarla değiştiriliyordu. Bu kur Uluslararası Para Fonu Tüzüğü'ne de geçirilmişti.

Dolar böylece genel ödeme aracı olmuştu. Altın rezervlerini hemen hemen tamamıyla tekelinde bulunduran Birleşik Amerika, bu suretle, diğer malların fiyatlarında önemli yükselmeler olmasına rağmen, altının değerini harpöncesi düzeyinde tutma olanaklarına sahipti. Fakat fiyatların aralıksız olarak yükselmesi sonucunda, mevcut altın rezervleri dünya ticaretindeki ödemeleri karşılayamaz oldu. Öte yandan, altın üretimi de masrafları yeterince karşılayamaz hale geldi.

Kapitalist ülkelerdeki altın rezervlerinin dünya ithalât hacmine oranı, İkinci Dünya Harbi arifesinde % 110 değerindeyken, şimdi % 25'e düşmüştür. 1958 yılında merkez bankalarındaki rezervlerde altın payı % 69 kadaydı, şimdiyse % 38'dir. Rezervlerin geri kalan kısmı, esas döviz rezervi de uluslararası ödeme aracı haline gelmiş olan dolardır.

Amerikan ödeme bilânçosunda durmadan artan açık, yani yıllık dış

masrafların memlekete giren dövizlerden fazla oluşu, dünya döviz dolaşım kanallarının dolarla dolmasına yol açtı. ABD bütçesi 1950 yılından beri (sadece iki yıl hariç) biteviye açık vermektedir. Ödeme bilânçosundaki bu kötüleşmenin bellibaşlı nedenleri şunlardır: Birincisi, dış ülkelerdeki stratejik üsler ve askerler için yapılan ağır masraflar, Çin Hindi'ndeki saldırganlığa harcanan paralar; ikincisi dış ülkelerdeki yatırım hacminin hızla artması.

Devletler ödeme bilânçolarında açık verdikleri zaman, bunu genel olarak ya altınla, ya da borç aldıkları ülkenin dövizleriyle ödemeye hazır durumda bulunmalıdırlar. Fakat Birleşik Amerika, doların imtiyazlı durumundan faydalanarak, ödeme bilânçosundaki açığını kendi dövizleriyle kapatabiliyor ve kesin hesaplardan kaçınıyordu. Öteki ülkeler ise, Amerika'nın verdiği dolarları alıyor, bunları altınla değiştirmek ihtiyacını duymuyorlardı. Birleşik Amerika, bu suretle, dış ülkeleri, kendisinin yabancı memleketlere karşı giriştiği saldırılara mali yardımda bulunmaya zorlamakta ve bunu, ödenmesi istenmiyen vadesiz poliçeleri biriktirir gibi durmadan artan dolarları koruyarak yapmaktaydı. (1) Fakat diğer kapitalist ülkeler ekonomik ve mali durumlarını güçlendirdikten ve memleket içinde dolaşımdaki dolar miktarı ihtiyacı aştıktan sonra, bunları altınla değiştirme süreci hızlandı. Memleket dışındaki dolar birikiminde meydana gelen artışa paralel olarak, Ford-Noks hazinesindeki altın rezervleri azalmaya başladı. 1949 yılında altın rezervi 24 milyar 600 milyon doları bularak rekor düzeye yükselmışti. 1967-68 yıllarındaysa bu rezerv 10 milyar 900 milyona düştü. Buna karşılık, memleket dışında dolar birikimi durmadan artıyordu. «Wall Street Journal»'ın verilerine göre, halen yabancıların elinde 50 milyar dolar bulunmaktadır. Amerikan hazinesindeki altın rezervleriye, yukarıda söylediğimiz gibi, 10 milyar dolar kadardır.

İşte bu nedenlerle, Birleşik Amerika, bir süreden beri artık doları altınla değiştirebilecek durumda değildir. Bizim dövizimiz artık «altın gibi iyi» olmaktan çıkmıştır. Bu durumdan bir çıkış yolu bulmaya çalışan Birleşik Amerika hükümeti, diğer ülkelere baskı yapmaya koyuldu; onları yalnız dolar birikimini korumaya değil, aynı zamanda bunu arttırmaya zorladı. Nıkson hükümeti, 1969'da yabancı merkez bankalarına büyük ölçüde altın satmaktan vazgeçtiğini açıkça bildirdi.

Sözün kısası, dolar altınla değiştirilen döviz durumunu yakın geçmişte değil, çoktan kaybetmiştir. Yazımızın başında sözünü ettiğimiz ABD Cumhurbaşkanı'nın 15 Ağustos 1971 tarihli demeci, Birleşik Amerikanın içinde bulunduğu iflâsın resmen kabulünden başka bir şey değildir.

Durumun ağırlaşmasının diğer bir nedeni de, Birleşik Amerika ticaret bilânçosunun alabildiğine kötüleşmiş olmasıdır. 1964 yılında ihracat ithalâtın 7 milyar 100 milyon dolar fazlaydı. 1971 yılındaysa, 1893'ten beri

(1) İkinci Dünya Harbinden sonra İngiltere de buna benzer bir üstünlüğe sahipti. Sterlin-lira, dolardan sonra ikinci rezerv döviz sayılıyordu.

ilk defa olarak, ticaret bilânçosunda 1 milyar 800 milyon dolarlık bir açık belirdi. Bunun başlıca nedenlerinden biri harbin arttırdığı enflasyondur. Enflasyon, Amerikan mallarının rekabet yeteneğini azalttıktan başka, doların esas rezerv döviz olma rolünü daha da zayıflatmıştır. Bundan başka diğer ülkelerde yerli işletme ve sermayelerin katılmasıyla karma korporasyonlar kurulmuş ve bu işletmeler, yabancı tüketiciler için gittikçe daha fazla mal sağlamaya ve Birleşik Amerikaya yarı mâmul veya hazır mallar ihraç etmeye başlamışlardır. Bu hal, bir yandan Amerikan ihracatının azalmasına, öte yandan da ithalâtın artmasına yol açmıştır.

1971 yılının üçüncü üç ayında ödeme bilânçosundaki açık, o zamana kadar görülmedik bir ölçüye ulaşmış, hemen hemen 30 milyar doları bulmuştur. Bundan ötürü de, doları altında değiştirmekten resmen vazgeçilmesi kaçınılmaz olmuştur.

Breton-Vud's'ta yaratılan sistemi iflâsa sürükliyen nedenler kısaca işte bunlardır. Ve bunlar istikrarlı bir döviz sisteminin kurulmasına imkân vermiyen kapitalist devletler arasındaki çürük ekonomik ilişkilerin sonuçlarıdır. Harpten sonraki dönemde, kapitalizmin dengesiz bir gelişme içinde olması, Amerikan tekeli sermayesinin ekonomik egemenliğinin gittikçe daha fazla çökmesine yol açmıştır. Diğer büyük kapitalist ülkeler, şimdi, ekonomilerini, Amerikadan daha hızlı tempolarla geliştirmektedirler. Birleşik Amerikanın dünya üretiminde ve uluslararası ticaretteki payı gitgide azalmaktadır. Amerikan emperyalizminin, diğer emperyalist rakiplerine hükmetmesi gittikçe daha fazla güçleşmektedir.

Kapitalizmin derinleşmekte olan genel bunalımı, kapitalist dünya döviz sistemine de yansımış bulunmaktadır.

Devalüasyon ve sonuçları

Dolar kur'u diğer bellibaşlı dövizlerden üstün olmasına rağmen, Birleşik Amerika yönetici çevreleri, doların devalüe edilmesi isteklerini uzun zaman reddettiler. Vaşington, bu istekleri kabul edeceği yerde, diğer ülkelerin hükümetlerini, kendi paralarının altın değerini doların değerine kıyasla yükseltmeye zorladı. Gerçekte, bu, devalüe edilecek dövizler karşısında doları devalüe etmekten başka bir şey değildi. Ancak altının zorunlu değeri korunacak ve bir ons altın 35 dolar üzerinden işlem görecekti.

Dolardan daha istikrarlı dövizlere kaçışta ifadesini bulan spekülasyon humması öyle bir hızla yayıldı ki, bazı kapitalist ülkeler dövizlerini koruyabilmek için, ya revalüasyon yapmak, ya da dolar karşısında «dalgalı» rayiç sistemini uygulamak, yani paralarının değerinin pazardaki arz ve talebe göre değişmesi usulünü kabul etmek zorunda kaldılar. Birleşik Amerikanın pasif ticaret bilânçosu, ödeme bilânçosu ile Federal bütçe-deki açığın artması (ki Federal bütçede bu açık 23 milyar doları bul-

muştı) artması karşısında dolardan başka bütün dövizler çekici görünmeye başlamıştı. İşte bu koşullar içinde 1971 Mayıs'ında tarihte eşi görülmedik olaylar meydana geldi. Federal Almanya, İsviçre, Hollanda, Belçika ve Avusturya merkez bankaları ve diğerleri dolar satınalmayı durdurdular. Daha sonra İsviçre frangı ile Avusturya şilingi revalüe edildi, Batı Alman markı, gulden ve Belçika frangı serbest bırakıldı. Bu «dolar harbi»nde sadece Fransa inatçı davrandı ve frangın altın karşısındaki değerini değiştirmemekte direndi.

Amerikan tekelleri, içinde bulundukları zor durumdan kurtulmak için bütün ağırlığı işçi sınıfının ve rakip devletlerin sırtına yüklemeye çalışıyorlar. Nikson'un 15 Ağustos 1971'deki demecinde açıkladığı, emekçi ücretlerinin «dondurulması», doları altınla değiştirmenin durdurulması ve ithal edilen sanayi mallarından % 10 daha fazla gümrük resmi alınması gibi tedbirlerle güdülen amaç da budur. Bu tedbirlerden son ikisi, gümrük himayesi politikasına dönüldüğünü göstermekte ve ticaret harbi tehlikesi yaratmaktadır.

Dolar bunalımı sadece Birleşik Amerika ile Batı Avrupa devletleri arasında değil, aynı zamanda Amerika ile Ortak Pazar üyesi devletler arasındaki çelişkiyi olanca keskinliğiyle gözler önüne sermiştir. «Altılar» yalnız bir tek sorunda birleşmişlerdir: Hepsi de, Birleşik Amerikadan, doları devalüe etmesini istemişlerdir. Nikson hükümeti de bu isteği kabul etmek zorunda kalmıştır. Başkan Nikson, 18 Aralık 1971'de bir ons altının değerini 35 dolardan 38 dolara çıkardığını, yani % 8,57 oranında yükselttiğini, ithal mallarında yapılan % 10 gümrük resmi zammını yürürlükten kaldırdığını ilân etmiştir. Bu tedbirler, «on'lar» grupuna dahil ülkeler arasında yapılan anlaşma gereğince alınmıştır. (!) Sözkonusu tedbirlere karşılık olarak, başta Japonya olmak üzere bazı devletler dövizlerini devalüe etmişlerdir. Böylelikle doların gerçek devalüasyonu % 12'yi bulmuştur. Uluslararası Para Fonu alınan kararları onaylamış ve serbest bırakılan dövizlerin doların altın değeri karşısındaki iniş-çıkış sınırını % 1 – % 2,25 olarak tespit etmiştir.

Amerikan basını ve Vaşington resmi çevreleri, dolar üzerinde yapılan devalüasyonu önemsizmiş gibi göstermeye çalışıyorlar. «U. S. News and World Report» dergisi, 27 Aralık 1971 günlü sayısında yayımlanan bir yazısında, Nikson'un, «sırf psikolojik etkiyi gözönüne alarak devalüasyona razı olduğunu belirtmektedir. Öteki kapitalist devletler karşısında yapılan bu alağan «reverans»la, onlara büyük ümitler bağlandığı belirtilmek isteniyor ve Birleşik Amerikaya yeniden dolar akınının başlayacağı, ödeme bilânçosundaki açığın azalacağı veya sıfıra indirileceği ümit ediliyor. İhracatın artması, ithalatın azalması ve bu suretle Amerikan ekonomisinin canlanması, Batı Avrupa ile ticaretin tekrar artması bekleniyor.

(!) Bellibaşlı 10 kapitalist ülke temsilcilerinin katıldıkları gayriresmi bir organdir? Para Fonu'nun politikasını da bu «on'lar» belirler.

Şimdi ortaya bir soru çıkıyor: Mademki doların devalüasyonu «küçük bir diyet» karşılığında bu kadar iyi sonuçlar verecekti, o halde Nikson hükümeti bu işleme neden inatla karşıkoymuştur? Bu sorunun cevabı şudur: Çünkü, yukarıda sözü edilen ümitler sağlam bir temele dayanmamaktadır. Devalüasyon «küçük bir tâviz» değildir. Devalüasyon, Amerikan tekelci sermayesinin büyük bir bozgun içinde bulunduğunu göstermektedir. Dolar ve dahil bütün dövizler a) altınla serbestçe değiştirilemiyorsa, b) altının istikrarlı değerine sahip değilse, uluslararası ödemelerde altın karşılığı rolünü oynayamaz. Nikson, kendi «oyun şartları»nı diğer ülkelere kabul ettirememiştir. O, sadece, doları devalüe etmeyi kabul ederek başlıca amaçlarından biri olan Japon yen'ini revalüe ettirmeye muvaffak olmuştur. Bütün bunlara karşılık, dış ülkelerde olan devamlı ve vâdesiz borçları muhafaza etmek imtiyazını kaybetmiş ve bunları kâğıt dolarla ödeme hakkını yitirmiştir.

Öte yandan, dolar üzerinde yapılan devalüasyonun bir faydası olacaksa, bu hiç de birdenbire ve otomatik biçimde gerçekleşmeyecektir. Çünkü, birincisi, beklenen yarar doların satınalma gücündeki yükselişi ortadan kaldıramıyacak, dış ticaret üzerinde esaslı bir etkiye bulunamayacak, diğer ülkelerin ve bu arada Lâtin Amerikanın dövizlerinde yapılması teklif edilen devalüasyonları sınırlıyacaktır. Devalüasyondan beklenen yararı Birleşik Amerikada süregelen enflasyonlar da zayıflatmaktadır.

İkincisi, Birleşik Amerikada beklenen dolar akınının yakın bir zamanda gerçekleşeceğini gösteren alâmetler olduğu söylenemez. «Wall Street Journal» gazetesinin belirttiği gibi, «Doların Birleşik Amerikaya incecik bir su arkından sızar gibi akması, ekonomistler ve borsa spekülâtörleri arasında hayret ve şaşkınlık yaratıyor.» «New York Times»e göre ise, «Önemli devalüasyon sonuçlarının ödeme bilançosu üzerinde tam bir etki yapabilmeleri için en az iki yıllık bir zamanın geçmesi gereklidir.» Demek ki, önemsiz bir devalüasyon, doların yurt-dışı yatırımlar biçiminde dışarı akmasını durduracak güçte değildir. Batı Avrupaya sermaye ihracı çok uluslu dev tekellere büyük kârlar sağlamakta, ve onlar dolar üzerinde yapılan % 12 azaltmanın doğurduğu kaybı bu kâr fazlasıyla kapatmaktadır.

Üçüncüsü de, Birleşik Amerika ile dış ticaret rakipleri arasındaki derin çelişkilerin çözülmesi olanakları yok gibidir. Çünkü, Birleşik Amerika, Ortak Pazar ülkelerine Amerikan ihracatı yolu üzerindeki gümrük duvarlarını yıhma çabalarından vazgeçmeyecektir. Bu da elbette aradaki çelişkileri daha fazla arttıracaktır. İthalâta gümrük zammı yapılmasından sonra beliren alâmetler, yakında «karşı darbeler»in ve ticaret harbinin başlayacağını ve bunların yıkıcı sonuçlar doğuracağını göstermektedir.

Kısacası, Birleşik Amerika ile diğer kapitalist ülkeler arasında, doların altınla serbestçe değiştirilmesi konusunda esaslı çelişkiler vardır. ABD kendi dövizini altınla değiştirmeye en yakın bir gelecekte başlamaya asla

niyetli değildir. Bu durum, öteki kapitalist ülkeleri, dövizlerinin dolar karşısındaki altın değerini istikrara kavuşturma problemini kendi araçlarıyla çözmeye zorlayacaktır. Bu yüzden, doların altınla değiştirilmesi sisteme kısmen de olsa dönülmesi yolunda istekler artmakta, Birleşik Amerikaya bu alanda durmadan baskı yapılmaktadır. Fakat bu dönüşü yapabilmek için altının değerini yükseltmek, yani bir ons altına 38 dolar dan fazla değer koymak gerekir. Bu da dolar üzerinde daha büyük ölçüde yeni bir devalüasyon yapmak demektir. Bu yeni devalüasyonun, resmi kaynakların yalanlamasına rağmen, yakın bir gelecekte gerçekleştirileceği ve bir ons altının 70–100 ve hattâ 140 dolara yükseltilmesinin önüne geçilemeyeceği daha şimdiden söylenmektedir.

Korporasyonlar temsilcilerinin kanısına göre de, son zamanlarda alınan tedbirler «geçici nitelikte»dir ve «ilk deneyler»dir. Bu değerlendirme temelsiz de değildir. Çok uluslu korporasyonların ve bunlarla ilişkisi bulunan bankaların işlemleri yüzünden, daha fazla faiz bulabilmek için memleketten memlekete göçeden «ateşe atılmış paralar» yığını hiçbir zaman garantili kontrole sahip değildir. Amerikan ekonomisinin geleceğine fazla bir güven yoktur. Dünya kapitalist döviz sistemi belirsizlik içindedir; çünkü altınla değiştirilmeyen ve alternatifi bulunmayan dolar, kapitalist dünyasında ödeme aracı rolünü oynamaya devam etmektedir.

Nikson hükûmeti tarafından alınan devalüasyon tedbiri ve diğer tedbirler, hiç şüphesiz, ne doları bütün felâketlerden, ne de dünya kapitalist döviz sistemini bunalımlardan kurtarabilir. Söz konusu tedbirler, Amerikan tekeli sermayesinin, kendi güçlüklerini diğer memleketlerin üstüne yıkmak ve rakipleri hesabına bunlardan kurtulmak için çabaladığını ortaya koymaktadır. Fakat, Amerikan yönetici çevrelerinin, meydana gelen durum içinde bu gibi niyetleri gerçekleştirecek güçte olmadıkları açıkça görülüyor. Kapitalizmin derinleşen genel bunalımı ile birlikte dünya kapitalist döviz sistemindeki bunalım da artmaya, giderek yeni yeni ve daha şiddetli sarsıntılar yaratmaya devam edecektir.

Altının rolü

Burjuva teorisyenleri ve «büyük parababaları» bir «üniversal döviz» meydana getirmeye ve çıkmazlardan bu suretle kurtulmaya çalışıyorlar. Onlara göre, altın artık çağını yaşayıp geçirmiş, bir değer ölçüsü ve milletlerarası ödeme aracı olmaktan çıkmıştır. Sarı maden, altın çıkarma sanayiinin ve özel aramaların konjonktürüne büyük ölçüde bağlıdır. Altın madenine sahip ülkeler imtiyazlı durumdadırlar. Fakat işin asıl önemli yanı, mevcut altın rezervlerinin dünya ticaretinin ihtiyaçlarını karşılamamasıdır. Uluslararası ödemelerde sterlin lira ve dolar gibi ulusal dövizleri kullanma zorunluğu da bundan doğmaktadır. Şimdi dolar bunalımı dola-

yısıyla, ulusal dövizleri artık altına bağlamıyan bir «dünya parası» biçiminin bulunması bir zorunluk halini almıştır.

«Universal döviz» tasarısı neler vaadediyor? Dünya Para Fonu, 1970 yılında sonradan «kâğıt altın» adını alan «özel değişim hakları» sistemi kurdu. Bu döviz «reform»u yanlış bir görüşün belirtisidir. Bu «reform»un taraftarları şunu anlamıyorlar: Para bir maldır, toplumsal insan emeğinin ürünüdür ve bir değere sahiptir. Bu mal, tarih boyunca, diğer bütün malların eşit değerinde ortak bir değişim aracı olarak kullanılmıştır. Yani ortak değişim aracı niteliğini devletlerarası anlaşmalarla kazanmış değildir. Anlaşmalarla kazandığını iddia edenler, çeşitli ülkeler tekeli gruplarının çıkarları arasındaki derin çelişkileri görmezlikten geliyorlar. Sürüp giden şiddetli rekabet sırasında herkes birbirini çöğniyerek kâr sağlamaya çalışıyor. Bu yüzden, anlaşmalar, en büyük rasyonalizm prensipine göre değil, güçler oranına göre imzalanıyor.

Şu veya bu devletin hükümeti, kendi ulusal sınırları içinde, yasal ödeme aracı olarak, altın esasına dayanmıyan kâğıt paraları dolaşıma çıkarabilir. Bu da ancak şiddetli enflasyonlara meydan vermiyecek biçimde ve belirli ölçüler içinde yapılabilir. Fakat, uluslararası ilişkiler alanında altın karşılığından yoksun paralar ödeme aracı olarak kullanılamaz. «Kâğıt altın»ın da bu alanda garantisiz ulusal paralardan farkı yoktur. O da enflasyon yaratır ve bir para birimi için gerekli istikrardan yoksun kalır.

Altın, fiyatını korumak ve dolaşım dışında tutmak için şimdiye kadar yapılan bütün suni denemelere rağmen, uluslararası ödemelerde değer ölçüsü rolünü oynamaya devam etmektedir. Özel pazarlarda altın fiyatı daima resmi düzeyin üstünde tutulmuştur. Bir ons altın 46 dolardan, yani resmi değerinden % 20 daha yüksek bir fiyatla işlem görmektedir. Tabii ki altın fiyatı, gerçek değişim değerine yakın bir eşitliğe kavuşmadan önce, çok daha yüksek bir düzeye çıkarılmalıdır. Yukarıda sözünü ettiğimiz, yakında yapılması beklenen daha büyük ölçüdeki yeni dolar devallasyonunun nedenleri de bunlardır.

Zamanımız kapitalizminin dövizlerindeki sakatlıklar, ne altın standardına dönüşle, ne de özel bir uluslararası döviz altın yerine kullanmakla giderilebilir. Döviz sorununu düzenlemek amacıyla devlet-tekeli kapitalizminin alacağı tedbirlerden hiçbirisi, kapitalist dünyasının döviz-finans ilişkilerindeki ana çelişkileri ortadan kaldıramaz. Bu tedbirler, ıstıırabı geçici bir zaman için hafifletmekten başka bir işe yaramıyacaktır.

Dolar bunalımı ve gelişme halindeki ülkeler

Dolar bunalımı, en fazla, gelişme halindeki ülkelere, özellikle ekonomik bakımdan Amerikan emperyalizmine sıkı sıkıya «bağlı» bulunan Lâtin Amerika memleketlerine acılı etkiler yapıyor.

ABD'nin gelişme halindeki ülkelerle dış ödemelerinde açık yoktur. Tam tersi, ödeme bilânçosu, daimi olarak gelişmekte olan ülkelerin aleyhine dönüktür. Çünkü bu memleketlere eşitliğe dayanmayan ticaret koşulları dayatılmakta ve bu ticaret bir soygun halini almaktadır. Sözkonusu ülkeler, her şeyden önce fiyat makasının kurbanıdır: İhraç ettikleri maddelerin fiyatları makaslanmakta, mâmul ithal mallarının fiyatları ise arttırılmaktadır. Bunun sonucunda şiddetli enflasyonlar başgöstermekte, daimi olarak ulusal paraların devalüe edilmesi zorunluğuyula karşılaşılmaktadır.

Lâtin Amerika ülkeleri ihraç mallarının çoğu zaman, yüzde 30'unu (bazı hallerde de yüzde 70'ini) yutan Birleşik Amerika pazarlarında tuturabilmek için, paralarını devalüe etmek zorunda kalmışlardır. Bundan başka, genellik ve öncelikle dolar olan dış döviz rezervleri de değerini kaybetmiş bulunmaktadır. Bu demektir ki, onlar, diğer kapitalist ülkelerden dolar hesabıyla daha pahalı mal almak zorundadırlar.

Gelişme halindeki ülkeler, çok haklı olarak, ekonomilerinin gelişmesini zorlaştıran tehlikelerle mücadele ediyorlar. «77'ler grubu» dışişleri bakanları, ortak bir doğrultu belirlemek ve «On'lar grubu»nun politikasına karşıkoymak amacıyla, 1971 Aralık ayında Lima'da (Peru) bir toplantı yapmışlardır. Bu mücadele, başta Amerikan emperyalisleri olmak üzere, emperyalist devletlerin içinde bulundukları döviz bunalımından kurtulabilmek için bütün güçlükleri gelişme halindeki ülkelerin üzerine yıkmak amacıyla alacakları tedbirlerle daha da şiddetlenecektir.

Birleşik Amerika işçi sınıfına indirilen darbe

Tekelci sermayenin döviz politikası işçi sınıfını daha fazla sömürme amacına yöneliktir. Emperyalizm «günah»larını bu sınıfa ödetmeye çalışır.

Bazılarına göre, devalüasyon, emekçilerin durumlarını pek az etkileyecektir; çünkü sadece bazı ithal mallarının fiyatları yükselecek ve bu fiyat farkı işçilerin bütçesini hemen hemen hiç sarsmayacaktır. Öte yandan, devalüasyon belirli faydalar da sağlayacaktır; Amerikan ihracatının artmasına yol açacağı için ödeme bilânçosu düzelecek, bu da yeni işyerlerinin açılması sonucuna götürecektir. Ayrıca, şöyle hesaplar bile yapılmaktaydı: Ödeme bilânçosundaki açığın azalması sonucunda, her bir milyar dolar karşılığında yeni 60—80 işyeri açılacaktır. Örneğin, açığın 9 milyar azalması sonucunda (Nikson hükümeti bu kadar bir azaltma vaadinde bulunmuştu), 70 bin kişiye iş sağlanacaktır. Ne var ki, bu iddialar hiçbir temele dayanmıyor. Zira her devalüasyon fiyatların yükselmesine ve enflasyonun artmasına yol açar. Yukarıda da belirtildiği gibi, bir devalüasyon, ancak iki yıl sonra olumlu sonuçlar vermeye başlayabilir. Fakat bu süre içinde başgösteren devamlı enflasyonlar ve çok uluslu tekellerin eylemleri beklenen olumlu sonuçları sıfıra indirir. Bu tekeller

Amerikan pazarına ihraç ettikleri mallarla ithalatın artmasına ve «işyeri ihracatı» na sebep olacaklardır.

Kesinlikle söylenebilir ki, devalüasyondan sonra, ödeme bilançosundaki açığı azaltmak amacıyla «anti-enflasyonist» programın uygulanmasına hız verilecektir. Bunun için de işçilerin ücretlerine karşı hücumlar geniş ölçüler alacak, ücretlerin arttırılmamasına çalışılacak, işçi sınıfının direnme gücünü kırmak için şiddetli tedbirler alınacaktır. Yönetici çevreler, bütün enflasyon koşullarında, emekçileri «kemerleri sıkma»ya çağırırlar. Şimdiki enflasyon döneminde de bu çareye başvurulacaktır.

Bu nedenlerden ötürü, işçi sınıfı kendi yaşayış düzeyini, örgütlenme ve grev hakkını korumak için daha büyük bir çaba harcamak zorunda kalacaktır. İşçiler şimdi şu amaçlar için mücadele etmek zorundadırlar: Çin-Hindindeki saldırıya son verilmesi ve Birleşik Amerika Komünist Partisi XX. Ulusal Kongresi'nin tezlerinde belirtildiği gibi, «genellikle saldırganlık sisteminin, yani askeri üslerin, gerici rejimlere yapılan askeri yardımın ve CIA'n başka ülkelerin işçilerine karışmasının» ortadan kaldırılması; B. Amerikada fabrikaların keyfi olarak kapatılmasını ve üretim işlerinin yabancı ülkelere nakledilmesini yasak eden tedbirlerle «işyeri ihracı»nın sınırlandırılması; dış ülkelerdeki yatırımların azaltılması ve bunların uzun vadeli, düşük faizli veya faizsiz, kabulü mümkün olmayan şartlar koşmadan gelişme halindeki ülkelere gerçek yardım şeklinde yapılması; işçi ücretleri üzerinde her türlü kontrolün kaldırılması ve fiyatların indirilmesi; Amerikan emekçileri için yeni işyerleri açılmasının reel kaynakları olarak sosyalist ülkelerle ticaretin geniş ölçüde geliştirilmesi . . .

İşçi sınıfı kapitalizm çerçevesi içinde, bu düzenin bütün sakatlıklarını ortadan kaldıramaz. Emekçileri, sömürücü toplumun bozukluklarından yalnız sosyalizm kurtaracaktır. Şurası da dikkate değer ki, döviz bunalımı sadece kapital dünyasını sarmıştır. Çünkü gerek böyle bunalımlar, gerekse işsizlik, açlık, ırkçı ve milliyetçi zulüm gibi burjuva toplumuna özgü marazlar sosyalizm dünyasında kendilerine yer bulamazlar. Amerikan emekçilerinin alacakları ibret dersleri bunlardır.

Kvame Nkruma'nın anısına

Ulusal kurtuluş hareketinin seçkin eylem adamlarından, milletlerarası anti-emperyalist ve sömürgeciliği karşı savaşıyan güçler cephesinin aktif savaşçılarından olan Kvame Nkruma 27 Nisan 1972 günü hayata gözlerini kapadı.

Kvame Nkruma 1909'da İngiliz sömürgesi «Altın Sahili»nin (halen Gana Cumhuriyeti) küçük bir köyünde doğdu. Daha çocukluk yıllarında, sömürgeciliğin insan onurunu nasıl çiğnendiğini anladı; o zamanlar Afrikalıların ortak kaderi olan haksızlık ve aşağılımlarla boğuşarak yetişti. İlk öğrenim yapabildi ve sonra kendisi de öğretmen oldu. Ancak daha sonra yüksek öğrenime devam etmek için yurt dışına çıkmak zorunda kaldı.

Nkruma İkinci Dünya Harbinden sonra yurduna dönerek, politik hayata aktif biçimde katılmaya başladı. 1949 yılında Konvent ⁽¹⁾ Halk Partisi'ni kurdu. Bu partinin yönetimi altında «Altın Sahili» halkı Afrika tropik bölgesinde ilk olarak bağımsızlığını elde etti (1957).

Nkruma «Otobiyografi»sinde, Halk Partisinin kurulmasının işçilerin ve gençlerin politik uyanışına yardım ettiğini yazar. Bu partide ilerici görüşler süratle gelişip güçlendi ve bunlar 1962 yılında hazırlanan parti programının birçok maddesinde yer aldı. Nkruma Afrika memleketleri için kapitalist gelişme perspektifini kesinlikle reddediyor, «kapitalizm Afrika'nın karakterine ve vicdanına ihanet olur» diyordu.

Nkruma hayatının sonuna kadar sömürgeciliğe ve yeni-sömürgeciliğe karşı yorulmak ve yılmak bilmeden mücadele etti. Kendisi, Afrika halklarının ve devletlerinin anti-emperyalist birlik ve ittifakını yaratma fikrinin ateşli bir savaşçısıydı. Kıtanın diğer ülkelerinin ilerici önderleriyle birlikte, böyle bir birlik ve ittifakın temellerini atmak üzere büyük çabalar harcadı. Bağımsız Afrika idealini gerçekleştirme ve ulusal kurtuluş hareketinde ilerici güçlerin birliğini güçlendirme yolundaki eylemleri milletlerarası bir takdir kazandı. Kvame Nkruma'ya, «Halklar arasında barışı güçlendirme adına» Uluslararası Lenin Armağanı verildi.

Bütün dünyada, komünistler ve ilerici güçler, bütün hayatını bağımsızlık ve sosyal ilerleme dâvası mücadelesine hasreden Kvame Nkruma'nın parlak anısını kalblerinde yaşatacaklardır.

(1) Konvent: Halk meclisi.

Türkiye Komünist Partisi Politbüro üyesi İ. Bilen yoldaşın Georgi Dimitrof'un 90. doğum yıldönümü dolayısıyla sofya'da düzenlenen „Georgi Dimitrof ve devrimci, demokratik güçlerin barış, demokrasi ve sosyalizm uğrunda birliği“ konulu uluslararası bilimsel konferanstaki konuşması

Değerli yoldaşlar!

Bulgar halkının büyük oğlu, uluslararası komünist ve işçi hareketinin Leninci, seçkin savaşçısı Georgi Dimitrof yoldaşın doğum gününü, 90. jubilesini bütün Türk komünistleri, devrimcileri en derin saygılarla selâmlar.

Kurulan şu forum: «Georgi Dimitrof ve barış, demokrasi, sosyalizm uğrunda devrimci, demokratik güçlerin birliği konferansı» Türkiye halkı için, yurtsever, ilerici güçler için aktüel bir önem taşır. Böylesi bir foruma ve tekcephenin yüce strateji'yi Dimitrof yoldaşın jubilesini anma törenine katılmak bizim için bir mutluluktur. Böylesi bir olanağı bize sağladığı için kardeş Bulgar Komünist Partisine candan teşekkür ederiz.

G. Dimitrof yoldaş, genellikle Türkiye olaylarını, özellikle Türkiyede işçi hareketini, Komünist Partisinin çalışmalarını izlemiş bunlarla yakından ilgilenmiştir. Kominternin Genel Sekreteri olarak, o, Türkiye Komünist Partisinin Marksçı-Leninci ilkelere göre yetişmesi, gelişmesi için hiç bir yardımı esirgememiştir. G. Dimitrof yoldaşın bu yolda yaptığı uyarılar, eleştiriler, verdiği devrimci öğütler komünistlerin savaş yolunu aydınlatmıştır. Bunlardan çoğu aktüalitesini, canlılığını hâlâ sürdürmektedir.

Sonra, G. Dimitrof yoldaşı yakından görmüş, yanında, yönetiminde çalışmış, savaş arkadaşlığı etmiş olan kardeş partilerin komünistleri için bu anma töreni, bu bilimsel konferans, özel ve çok duygulu bir önem taşır.

Sofya, komşumuz Bulgaristanın Başkenti, tarihsel günlerinden birini daha yaşamaktadır. Bu konferans, uluslararası komünist ve işçi hareketinin gelişmesine, halkların ulusal bağımsızlık, demokrasi, barış ve sosyalizm yolundaki savaşlarına hız veren yeni, önemli bir katkı, bir güç kaynağı olacaktır.

Georgi Dimitrof yoldaşın kesinlikle, kıvançla yürüdüğü şanlı, Leninci bir savaş yolu vardır. Marksçı-Leninci ilkeler üzerinde onun yönettiği, çeliğine su verdiği, sert sınıf savaşı ateşlerinden geçmiş olan BKP, Dimi-

trof'un kıvançla taşıdığı proleter enternasyonalizmi bayrağını yükseklerde tutmaktadır. Dimitrof yoldaş, burjuva ulusçuluğuna, şövenizme karşı amansızca savaşmıştır. Ve buna karşılık, Büyük Oktobr Devriminin getirdiği, Leninin kurduğu Sovyetler Birliğini var gücüyle savunmuş, ona toz kondurmamıştır. Leninin partisine, Sovyetler Birliğine karşı saygı ve sevgiyi kardeş komünist partilerine, bütün devrimcilere sürekli aşlamıştır. Olayların akışı, komünist ve işçi partilerinin gelişme süreci, Dimitrof yoldaşı yerden göğe, bu alanda da, haklı çıkarmıştır. Sovyet düşmanlığıyla savaş, anti-komünizmle savaştan, barış, demokrasi ve sosyalizm için savaştan, bu uğurda devrimci, demokratik güçlerin cephe birliğini kurmak savaşından ayrılamaz.

Georgi Dimitrof yoldaş, halkların emperyalizme, sömürgecilığe, bunların kanlı yumruğu olan faşizme karşı, ulusal ezgiye karşı, ulusal bağımsızlık, demokrasi, barış ve sosyalizm uğrunda yürüttükleri dev savaşların bayrağı olmuştur. Emperyalizme, yabancı tekellerle işbirliği kuran büyük burjuvaziye karşı savaşta işçi sınıfının, komünist partilerinin, devrimcilerin görevlerini, Dimitrof yoldaş, her zaman kesin çizgilerle belirtmiştir.

Dimitrof yoldaş, birleşik proleter cephesi, halk cephesiz, anti-emperyalist ulusal cephe sorunlarını, işçi hareketinin, komünist partilerinin ana sorunu, vazgeçilmez görevi olarak ele almıştır. Bu sorunu bütün Leninci hüneryiyle, ustalığıyla işlemiştir. O, birleşik cepheyi sınıf «işbirliği» diye almıştır. Bunlar «birbirinin tersi, bir araya gelmeyen iki ayrı şeydir», der. Elbette, bütün anti-emperyalist, anti-feodal, anti-faşist güçlerin cephe birliği, işçi sınıfının, emekçi köylülerin asalak, sömürgeci sınıflarla, işbirlikçilerle birliği değildir. Tam tersine, böylesi bir cephe halk düşmanlarına karşı kurulan savaş cephesidir.

G. Dimitrof yoldaş, faşizmin klâsik, Leninci tanımlamasını yapmış, onun sınıfsal niteliğini, politik amaçlarını, güç kaynaklarını bütün dallarıyla, ayrıntılarıyla gözler önüne sermiş, faşizme karşı savaş strateji ve taktiklerini somut biçimleriyle ortaya koymuştur. Onun sağlam, yaratıcı, Leninci teoriye dayanan bu yapıtı, komünistlerin, komünist partilerinin elinde keskin bir silâh olmuştur.

Sayın yoldaşlar, Türkiye'de, bundan bir yıl öncesine kadar, Türkçeye çevrilen Marksist yapıtlar, kitaplar arasında, en çok okunan, yayılan kitaplardan biri de Georgi Dimitrof'un: «Faşizme karşı Birlik Cephesi» kitabıydı. 1969'da Türkçe çıkan bu kitap kapışıldı. Ve, devrimcilerin, yurtsever gençlerin elinde bir savaş kılavuzu oldu. Böylesi bir ilgi hiçte rasgele değildir. Bir defa Dimitrof Türkiye'de, halk arasında popülerdir. Komünistler bunu uzun yıllar yayagelmışlerdir. Ama en önemlisi, başta geleni: **Yepyeni Bulgaristanın dev adımlarla sosyalizm yolunda yürümesi, barışı, Balkanlarda halkların güvenliğini savunması, Bulgaristan Halk Cumhuriyeti hükümetinin Leninci dış politikasıdır.** Sonra, Türk yurtseverlerinin Dimitrof'u okumalarının bir nedeni de, halkımızın üstüne üstüne yürüyen

faşizm tehlikesi olmuştur. Ve NATO'lara bağlanmaktan gelen büyük tehlike de üstelik.

Halkın kuşku, korku, kaygıları boşuna değildi. Gerici, yabancı tekellerle bağlı, işbirlikçi kodaman burjuvazi, onların partileri, padişahsından, Turancısından, en azılı şöenistinden yobazına kadar hepsini elleri altında örgütleyip, silâhlı faşist komandoları ortalığa sürüyordu. İşçi grevleri, Amerikan emperyalistlerine karşı işçi, öğrenci, halk gösterileri, protesto yürüyüşleri polis coplalarıyla, göz yaşartıcı bombalarla, kimi zaman zırhlı birliklerle bastırılıyordu. İşçi sınıfının savaşları, gittikçe daha sert, çok daha bilinçli ve örgütlü biçimler alıyordu. Baştan, işçi, gençlik, öğrenci çıkışları, hareketleri birbirine bağlaşıp gidiyordu. Ulusal bağımsızlık direnişi, Amerikan hegemonyasına karşıduş yığınsal, halk hareketi niteliği alıyordu. Böyle bir gelişme egemen sınıfları, işbirlikçi hükümeti, bu çevreleri elinde tutan Amerikan emperyalistlerini korkuttu.

Burjuvazi bir yandan yığınlara karşı, işçi sınıfına, yurtsever örgütlere karşı baskısını artırdı. Bununla birlikte, gençlik, öğrenci hareketlerini işçi hareketinden koparmıya, bu örgütleri parçalarmıya, onları içinden yıkmıya koyuldu. Bu «ayırbuyur» taktiğini uygularken, burjuvazi, her soydan ve her boydan sağcı, «solcu» oportünistleri, provokatörleri, bozguncuları kullanmıya önem verdi. Burjuvazi, Türk-İş'in başını tutan Amerikancı sarı sendikacıları işçi hareketine karşı kullandı, kullanıyor.

Türkiyede, bir yıldan fazladır, uzatmalı sıkıyönetim rejimi var. Bu yönetim yalnız işçi hareketine değil, bütün halka, yurtsever güçlere, ulusal burjuvazinin sola açılan kanadına karşı uygulanıyor.

Sıkıyönetimle bütün ilerici örgütler, Türkiye'nin 67 ilinde örgütlenmiş olan Türkiye İşçi Partisi kapatıldı. İlerici gazeteler, dergiler yasaklandı. Basına sansür kondu.

Sıkıyönetim komutanlıklarının açıkladıkları ve basında çıkan verilere göre, son bir yıl içinde, tutuklanan, göz altına alınan yurtseverlerin sayıları 17 bini bulmaktadır. Askersel mahkemelerde yargılananların sayıları 6 bine yakındır. Bir çok idam cezaları verilmiştir. Kimileri asılmıştır. Ordu içinde geniş ayıklamalar yapıldı. Yüzlerce yurtsever subay tutuklandı. Anti-komünizm, Sovyet düşmanlığı yeniden körüklendi. Ve, Bakanlar Kurulunda, devlet bakanlarından birine «komünizmle mücadele görevi» verildi.

Bütün bunlarda, Türkiye üzerindeki Amerikan baskısını, «Amerikan malıdır» damgasını görüyoruz. Bunca baskılara rağmen işçi sınıfı ve yurtsever güçler direnişlerini sürdürüyor.

Bu durumda, Türkiyede, ulusal bağımsızlık, barış, demokrasi ve sosyalizm uğrunda devrimci, demokratik güçlerin birliği aktüel bir nitelik alıyor. Faşizmi gemlemek, gericiğin yolunu kesmek için işçi sınıfı, geniş yığınlar kendi çıkarlarını savunmak zorunluğunu, gittikçe daha kesin duyumaktadırlar. Birleşik cephe, her şeyden önce, G. Dimitrof yoldaşın belirt-

tiği gibi, «yığınların içinden, aşağıdan gelen geniş bir mobilizasyonla – seferberlikle – kurulabilir». Bu süreç Türkiyede başlamaktadır. Konkre olaylar, olgular bunu gösteriyor. Bozgunculara, likidatörlere karşı açılan savaş, gelişen oluşumun bir yönüdür.

Burjuvazi, baskılarla, zorbalıklarla, kuvvet dengesini kendinden yana aktarmak istiyor. Borun pazarı geçmiştir. Çağımız o eski günler değildir. Başta Sovyetler Birliği olmak üzere sosyalist ülkeler topluluğu biteviye kuvvetlenmektedir. Bilimde, teknikte dev devrimler yapıyorlar. Kapitalist ülkelerde işçi sınıfının savaşları gemişiyor. Emperyalizme, en başta yeryüzünde gericiiliğin baş yandarması Amerikan emperyalizmine, eski ve «yeni» sömürgecilik sistemine karşı halkların ulusal bağımsızlık savaşları günden güne genişliyor. Marksizm-Leninizm ülkü ve ilkeleri milyonların bilincinde yer alıyor.

Dimitroş'un Komünist Partisinin öncülüğünde, arılar gibi işliyen Bulgar halkının, işçi sınıfının eliyle kurulan, korunan Halk Devleti sosyalizm yolunda, mutluluk yolunda ilerliyor. Bu yapıt Dimitroş yoldaşın somut anıtidır. Baş köklerdeki bu anıt, kurtuluşları için savaşan, barış, demokrasi ve sosyalizm uğrunda cephe birliğini savunan halklara, yığınlara gidecekleri yolu gösteriyor. Dimitroş yoldaş bu savaşın sembolüdür.

İlginize teşekkür ederim.

Türkiye sanayiinde gelişmeler ve durum

Giriş

Türkiye sanayi sorunlarını, dünya çapında kapitalizmden sosyalizme geçiş çağında, Sovyetler Birliği başta olmak üzere sosyalist ülkeler topluluğunun yeryüzündeki gelişmelere yön verdiği, milletlerarası işçi sınıfı mücadelesinin durmadan geliştiği ve halkların ulusal ve sosyal kurtuluş hareketlerinin güçlendiği bir zamanda ele alıyoruz. Bu dönemde, emperyalizm varlığını yeni sömürü ve soygun biçimleri uygulayarak, saldırganlığını arttırarak sürdürmeye çalışmakta, sosyalist sistemin ise ekonomik, politik, askeri ve ideolojik gücü ve dünya çapında etkisi durmadan artmaktadır. Sosyalizm bütün insanlığın mutlu geleceğidir.

Yaşadığımız devrimci dönüşümler döneminde ülkemizin toplumsal ekonomik gelişmesi sorunu özel bir nitelik ve daha büyük bir önem kazanmış bulunuyor. Emperyalizmin sömürü ve talan zincirinin bir halkası olan ülkemizde emperyalistler, en başta Amerikan emperyalistleri, ekonomik, politik askeri ve ideolojik hakimiyetlerini yeni biçimlerde devam ettirmektedirler.

Bugün Türkiye'nin ekonomik ve politik hayatında en önemli rolü emekle sermaye arasında şiddetlenen mücadele oynamaktadır. İşçi sınıfımızın politik ve sendikal devrimci örgütleri öncülüğünde bağımsızlık, demokrasi, ulusal ve sosyal kurtuluş mücadelesinin emekçi yığınları ve bütün ilerici güçleri sardığını, harekete geçirdiğini gören emperyalistler ve uşakları, 12 Mart 1971'den sonra Türkiye'de faşist biçimi, askeri bir iktidar kurdular. Yeni yönetimin en dışlı üyeleri ya Batı tekelleriyle yada da yerli tekелci sermayeyle, büyük toprak ağalarıyla sıkıca bağlıdırlar. Bu koşullar içinde, halkımızın ulusal ve sosyal kurtuluşu ve ülkemizin dinamik toplumsal gelişme yoluna girmesi sorunları her zamankinden daha canlı bir önem kazanmıştır. Bu uğurda verilen devrimci mücadelede TKP'nin çizdiği savaş taktiği ve stratejisi ülkemizin sosyal-ekonomik strüktürünün derin Marksist-Leninist tahliline, içerde ve dışardaki kuvvetler dengesine göre ayarlanmaktadır. Bu bakımdan, Türkiye sanayiinde son 15—20 yıl içinde meydana gelen gelişmeleri olduğu gibi görmek ve değerlendirmek önemlidir.

Sanayileşme nedir?

Yaşadığımız teknik devrim çağında sanayileşmenin tarifi hala tartışma konusudur. Klasik anlamda, sanayileşme denince, bir ülkenin tarım ülkesi olmaktan çıkıp bir sanayi ülkesi haline gelmesi anlaşılmaktadır.

Sanayileşme, her ülkede kendine özgü sorunları çözümleyen tarihsel bir süreçtir. Çağdaş tarih emperyalist ülkelerin «yardımları» ile az gelişmiş ülkelerin sanayileşmiş kapitalist ülkeler seviyesine erişebilmesinin imkânsız olduğunu göstermiştir. Bugünkü teknik ilerleme devrinde gelişmiş kapitalist ülkelerle onlara bağımlı olan az gelişmiş ülkeler arasındaki uçurumun derinleşmesi bir objektiv kanuniyet olarak ortaya çıkmıştır.

Sovyetler Birliği ve dünya sosyalist sisteminin varlığı ekonomik bakımdan az gelişmiş ülkelerde ulusal sanayiın kurulabilmesi ve gelişmesi olanaklarını yaratmıştır. Bu yeni ve önemi gittikçe artan koşullar az gelişmiş bir ülkede ulusal sanayiın kurulabilmesi ve hızla gelişmesi için tüm ağır ve hafif sanayi kollarının varlığını gerektirmektedir.

Örneğin kapitalist olmayan gelişme yolunu seçen ülkelerde, sosyalist sistem ile işbirliği, köklü toplumsal-ekonomik dönüşümlerin başarıyla gerçekleştirilebilmesini mümkün kılmaktadır.

Bugün Türkiye kapitalist bir gelişme yolunu izlemektedir. Ve ülkede sanayin gelişmesinin emperyalistlerin kontrolü altında olması sanayileşme imkânlarını daraltmaktadır. Türkiyede halkın refah seviyesinin yükseltilmesini amaç edinen bir sanayiın kurulması hiç bir zaman bir hedef olmamıştır. Sanayileşme egemen çevrelerin ekonomik ve politik hedeflerine ulaşabilmeleri için bir araç olağelmıştır.

Türkiyede sanayileşme politikası ve sanayileşme süreci

Türkiyede sanayileşme 1930 yıllarında Birinci Beş Yıllık Plânla amaç edinilmiş ve Sovyetler Birliğinin de yardımı ile uygulanmasına geçilmiştir.

Cumhuriyetin ilân edildiği zaman ülkede birkaç mensucat, tütün ve zeytin yağı fabrikasından, maden ocaklarından başka belli başlı işletme yoktu. Emperyalizmin genel bunalımının birinci dönemine raslayan Cumhuriyetin ilk yıllarında, Türkiye ekonomisinde feodal ve yarı feodal ilişkiler tamamen hakim bir durumda idi. Milli Kurtuluş Mücadelesinden sonra bir oluşum içinde bulunan ulusal Türk burjuvazisi, memlekette politik ve ekonomik hakimiyetini kuvvetlendirmek, ekonominin bütün kollarında ilkel bir seviyede bulunan üretim araçlarını geliştirerek iç pazara hakim olmak istemektedir. Kemalistler ülkenin ekonomik bağımsızlığının da sağlanması gereğine inanarak ülke sanayinin gelişmesini etkileyici bazı tedbirler almışlardır, fakat emperyalizm çağında, feodal ilişkilerin sağlam köklere tutunduğu bir ülkede, iç pazarın ve yatırım kaynaklarının açılmasını mümkün kılacak köklü reformlara yanaşılmadan ekonomik kalkınma sağlanamayacağını hemen ortaya çıkarmıştır. Daha o zamanlar Türkiye'nin sanayileşme sorunları ve onların çözümü burjuvazinin emperyalizme bağlı ve menfaatleri emperyalizm ile çatışan kanatları arasında bir tartışma konusu olmaktan çıkmıştı. Türkiye'nin kapitalist düzen içinde kalması ilkesinin kabul edildiği İzmir İktisat Kongresinde (1) işçi grubu

(1) İzmir İktisat Kongresi, 1923.

sözcüleri, topraksız köylülerin topraklandırılmasını, iş kanunu çıkarılmasını, işçilerden alınan vergilerin indirilmesini istiyorlardı.

1923 yılında Türkiye'de 1.300 işyerinde 75–85 bin işçi çalışıyordu. Bu işçilerin sanayi kolları arasında dağılımına gelince: % 43'ü gıda, % 21'i mensucat, % 12'si madencilik ve % 6'sı da demir çelik ve makine tamiri işlerinde çalışmıştır. (1) Ülkede bu sanayi kolları dışında deri, kâğıt, boya ve çimento gibi üretim hacmi yüksek olmayan sanayi işletmeleri de vardır.

Emperyalizmin genel ve periyodik bunalımları ülkemizin sanayileşme sürecine kendi siyah damgasını vurmuştur.

Sovyetler Birliği, halkımızın emperyalizme ve istilâci güçlere karşı ulusal kurtuluş savaşını desteklediği gibi, ulusal ekonomiyi kurma ve geliştirme çabalarını da her zaman desteklemiştir. 1929–1933 bunalımı sırasında, kapitalist pazarlarda tarım ürünleri fiyatlarının hızla düşmesiyle ülkemizde tarımsal üretimin % 33–35 oranında azaldığı zaman Sovyetler Birliği ile 17 Nisan 1932 tarihinde imzalanan ah'tlaşma gereğince, büyük komşumuz ülkemizden yılda 7,5 milyon dolarlık ithalat yapmayı yükümlenmiştir. 26 Aralık 1971 tarihli «Milliyet» gazetesinde de belirtildiği gibi, Prof. Orlov başkanlığındaki bir Sovyet teknisyen grubunun hazırladığı ilk Türk Sanayi Programı, «Eldeki olanakların devletçe geliştirilmesini kaçınılmaz saymıştır.»

1934 yılında Türkiye'de plânlı ve entansif bir şekilde devlet işletmeleri kurulmaya başlanmıştır. Üçte biri Sovyetler Birliğinin ekonomik ve mâli yardımı olmak üzere, Birinci Beş Yıllık Plân uygulaması sırasında 135 milyon lira yatırım yapılmış ve gıda, dokuma sanayi kolları geliştirilmiş, cam, selüloz, kükürt işleme fabrikaları kurulmuş ve Karabük Demir-Çelik Tesislerinin de temelleri atılmıştır. Birinci Beş Yıllık Plânın uygulanması neticesi devlet işletmelerinin sanayi üretimindeki oranı % 25,7'ye çıkmıştır. Fakat aynı yıllarda ülkenin sanayi üretiminin % 40'ı hâlâ el sanayii işletmelerinde üretilmeye devam etmektedir. (2)

İkinci Dünya Savaşı yıllarında Sovyet tehlikesi masalını ileri sürerek faşist ve emperyalist güçlere iyice bağlanan iktidar, İkinci Beş Yıllık Plân'ın uygulanmasını ve böylelikle de ulusal sanayileşme sorunlarını yüz üstü bırakıyor.

Harpten sonra dünya sosyalist sisteminin kurulması ve ulusal bağımsızlığını kazanan halkların ekonomik bağımsızlık yoluna girmesiyle emperyalizmin sömürü alanı daraldı, kapitalist sistemin genel bunalımı derinleşmeye başladı. Emperyalist devletler az gelişmiş ülkelerde ekonomik ve politik hakimiyetlerini sürdürebilmek çabasıyla daha ince sömürü ve hakimiyet yöntemlerine başvurmaya başladılar, kredi, «bağış» ve borç politikası ön plâna alındı. 1948'de Türkiye Amerikan emperyalizminin yeni

(1) Rozaliyef, «Razvitie kapitalizma v Turtsii» Moskova 1962, s. 151.

(2) Rozaliyef, «Razvitie kapitalizma v Turtsii», Moskova, 1962, s. 182.

sömürgecilik tuzağı Marşal Plânı'nı kabul etti ve Türkiye'nin emperyalistlere kapıları açıldı. İktidarda bulunan büyük ağa-burjuva takımı, emperyalizmin memleketimize yayılmasını, politik, ekonomik, ideolojik ve askeri hakimiyet kurmasını kolaylaştırdı. Batı devletleriyle işbirliği daha sonraları ülkemizi bir yarı sömürge durumuna düşürdü.

Dünya pazarları daralınca, emperyalizm az gelişmiş ülkeler ekonomisinin bazı kollarının gelişmesinden yana çıkıyor. Çünkü bu ülkelerde iş gücü ucuzdur ve kapitalist ilişkilerin gelişmesi de Batı tekelleri için yeni pazarların açılmasını sağlar. Fakat emperyalistler az gelişmiş ülkelerin sanayileşmesinden, o ülkelerde devlet sektörünün ve ağır sanayi kollarının kurulmasından yana hiç bir zaman çıkmamıştır. Çünkü sanayileşme ulusal bağımsızlık ve ekonomik kalkınmanın temelidir. Emperyalizm az gelişmiş ülkelerde üretimle dolayısıyla bağlı tesisler kurulmasını etkiler. Emperyalist devletlerin ülkemize yaptıkları şartlı «yardımlar», kredilerin büyük burjuvazinin elinde toplanmasını, bazı hafif sanayi tesislerinin geliştirilmesini, devlet sektörünün NATO ve SENTO plânları gereğince militarist amaçlarla uçak alanı, iskele ve haberleşme tesisleri kurmasını, haberleşme sisteminin geliştirmesini etkilemiştir. Menderes hükümeti emperyalizme bağlılık ve ulusal menfaatlerimize ihanet politikasını durmadan kuvvetlendirerek, yabancı sermayeye, hemen hemen ulusal sermayenin bütün haklarını tanıdı, yabancı sermayenin yatırım ve transferlerini garanti altına aldı. Amerikan global strateji hedeflerine göre 1950–1960 yılları arasında yapılan yatırımlar 87 defa artarak 2.262 Milyon liraya çıkmıştır. (1)

27 Mayıs hareketi emperyalizmle ekonomik ve ticari işbirliği sayesinde palazlanan büyük burjuvaziye karşı yönelmiş politik bir darbe oldu. Ülkemizde emperyalist sömürünün artması, halka dönük hiç bir köklü, demokratik reformun yapılmaması, işçi ve köylü düşmanı politikanın gemi azya alması nedenlerinden güç alan bu hareket, belli bir politik program ve amaçla ortaya çıkmamıştı. Yeni hükümetler ülkemizdeki emperyalizm ağalığına dokunmadılar, tam tersine ekonomik ve sosyal bunalımlardan kurtuluş yolunu, emperyalist devletlerden yeni «yardımlar» istemekte gördüler.

Emperyalizmin genel bunalımının üçüncü aşamasında Türkiye'ye yapılan «yardımlar» daha sert ekonomik ve politik baskılarla bağlıdır. Özellikle Amerikan tekelleri, 1960'tan sonra ulusal sanayimizin temellerini kökünden kemirmek amacıyla, devlet işletmelerine daha fazla sokulmak istemişlerdir. 27 Mayıs 1960'tan sonraki iki yıl, sanayiinin gelişmesi bakımından, durklama yıllarıdır.

1963 yılından sonra Türkiye sanyiiinin gelişmesinde yeni bir dönem başlamıştır. İkinci Dünya Harbinden sonraki Birinci ve İkinci Kalkınma Plânlarının uygulandığı bu devrenin karakteristik bir yönüde Sovyetler Birli-

(1) Rozaliyef, «Razvitie kapitalizme v Turtsii» Moskova, 1962, s. 160.

ğinin ülkemize yoğun ekonomik ve mali yardım göstermeye yeniden başlamasıdır. Türkiye ekonomisi gerçek anlamda plânlı bir ekonomi değildir ve kapitalist sistem içinde bulundukça da plânlı bir ekonomik gelişme sağlanması imkânsızdır. Fakat uygulanan plânlamanın ülke ekonomisinin gelişmesinde az çok etkisi olduğu da şüphesizdir. Bu Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planının hedefi, ekonomide ortalama % 7 ve sanayide ise % 11–12 oranında bir yıllık gelişme hızına ulaşmak idi. 1968–1972 yılları arasında uygulanan İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planıyla ise 111,5 milyar lira yatırım yapılması öngörülmüştür. Bu plan uygulamaları döneminde gıda, mensucat, kimya, maden işleme gibi sanayi kolları ve montaj sanayii geliştirilmiş, üretim araçları üretimi sanayii kolları kurulmuştur. Sovyetler Birliğinin yardımıyla inşaatı hâlâ devam eden İzmir Aliğa Rafinerisi ve Iskenderun. 3. Demir-Çelik Tesisi dışında ağır sanayi tesisi kurulduğunu göstermek de zordur. Cari fiyatlarla 1965'ten 1971'e kadar Türkiye sanayi üretimi iki defa artmıştır:

Yıl	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Sanayi üretim değeri	11.743	13.772	16.0	17.670	20.498	22.609

Cari harcamalara göre hazırlanan bu cedvel, yükseliş aksettirse bile, fiyat artışları bu yükselişin gerçek oranını göstermeye engeldir. 1965–1968 yılları arasında sektörler itibariyle sanayi üretim endeksi şöyle artmıştır: (2)

1963 = 100	1965	1966	1967	1968
Genel endeks	127,0	145,2	165,6	184,8
İmalat Sanayi	126,0	144,2	165,7	163,2
Gıda Sanayi	127,3	131,4	157,0	179,6
Madencilik	136,8	156,3	170,6	204,9
Enerji üretimi (Elektrik ve Havagazı)	123,9	138,4	153,9	171,3

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planının uygulanması, Sovyetler Birliğinin yardımıyla kurulan sanayi işletmelerinin üretime açılmasıyla İmalât sanayi endeksinde bir sıçrama olacağını söylemek mümkündür. Batı devletlerinin ekonomik ve teknik «yardımları» geciktirmeleri yüzünden hizmete açılması iki yıl geciken Keban Barajının tamamlanmasıyla ülkede elektrik enerjisi üretimi 1.5 misli artacaktır. 1950'den 1971'e kadar Türkiye sanayiinin bazı iş kollarında üretim artışları şöyle olmuştur: Tablo-1

(1) Türkiye'nin ekonomik göstergesi 1965–1969, 1966–1970.

(2) Türkiye'nin ekonomik Göstergesi 1965/1970 Ankara.

Tablo-1'de de görüldüğü gibi Türkiye sanayiinin en gelişmiş kolları, madencilik ve hafif sanayi işletmeciliğidir. Ülkede üretim araçları üretimi pek az geliştirilmiştir. Üretilen makineler arasında dokuma tezgâhı, freze, matkap, pompa, elektrik motörü imalatını sıralamak mümkündür. Son yıllarda ülkede ithalâta dayanan montaj sanayiciliği hızla geliştirilmiştir. Tarım araçları, oto, otobüs ve başka taşıt araçları, radyo, televizyon, jenaratör, ventilâtör, buzdolabı, elektrik motorları vs. monte edilmektedir. Emperyalist tekellere bağlı yerli egemen çevreler montajcılığı bir makine yapımı sanayiine çevirme gereğini görmemektedirler.

Türkiyenin büyük yeraltı zenginlikleri Sovyetler Birliği ve sosyalist dünyanın varlığı Türkiye'de makine yapımı sanayiinin güçlendirilmesi için objektif olanaklar yaratmaktadır.

Sanayi üretiminin milli gelir içindeki oranı

Türkiye'de sanayi üretimi milli gelirin gittikçe daha büyük bir kısmını oluşturmaktadır. ⁽¹⁾

Yıl	Sanayi üretimi Mil. T. L.	M. G. içindeki oranı
1948	926	% 10,1
1956	3.290	% 16,1
1960	6.887	% 15,1
1962	8.323	% 15,4
1965	11.747	% 17,3
1966	13.727	% 17,6
1967	16.006	% 18,2
1968	17.670	% 19,5
1969	20.498	% 20,4

1970 yılında ise sanayi üretiminin mali değeri 22,609 Mil. T. L.'ne bulmuştur. 1948–1965 yılları arasında sanayi üretiminin milli gelir içindeki payı % 7,2 oranında bir artış gösterirken, 1966–1969 yıllarında bu pay, (yalnız 4 yıl zarfında) % 3,1 oranında artmıştır. Son yıllarda sanayi üretiminin milli gelir içindeki yıllık ortalama artış oranı % 0,8'dir, daha önceki yıllarda ise bu ortalama artış oranı % 0,4'ü geçmemiştir.

1967'de sanayi üretiminin değeri sektörler arasında şöyle dağılmıştır. ⁽²⁾

(1) H. Cillov «Türkiye ekonomisi» Moskova 1971, s. 143.

(2) Türkiye'nin ekonomik göstergeleri 1965–1969. Ankara.

Yün İpliği (3)	Bin Ton	—	4	3	4	4	3	3	3
Pamuklu Dokuma (3)	Bin M.	—	153.468	180.747	187.440	188.700	288.852	200.796	206.056
Yünlü Dokuma (3)	Bin Metre	—	5.100	4.437	4.488	5.160	5.940	5.292	4.697
Oto Dış Lâstiği (5)	Bin Adet	—	—	507	780	1.139	986	1.131	1.239
Şeker (2) (+ + +)	Bin Ton	—	699	568	645	720	650	502	517
Sigara (3)	Bin Ton	—	48.500	56.772	64.428	36	38	40	40
Suni Gübre (2)	Bin Ton	—	—	376	380	360	442	478	679
Petrol Ürünleri (2)	Bin Ton	—	326	4.206	4.813	5.324	6.157	6.278	6.919
Elektrik Enerjisi (2)	Kilovatsaat	—	2.815	4.942	5.387	6.047	6.886	7.830	8.622

(1) Karabük ve Ereğli Tesisleri Üretimi, (2) Kamu ve Özel Sektör, (3) Kamu Sektörü, (4) Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş., (5) Özel Sektör, (+) 2 mm esasına göre, (+ + +) Kampanya devresi olarak.

Tablo-1 için kullanılan kaynaklar:

Ekonomik indicators of Turkey 1960–1964 s. 4–5

Ekonomik indicators of Turkey 1960–1964 s. 4–5

Türkiyenin Ekonomik Göstergeleri 1965–1966 s. 4–5

Tablo-1

	Yıl								
Üretim Kolları	Ölçü birimi	1950	1960	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Cevher ve Maden Üretimi	Bin Ton								
Ham Petrol (1)		17	375	1.532	2.041	2.752	3.104	3.623	3.611
Taş Kömürü (+) (2)		2.832	3.653	43.992	4.880	5.031	4.769	4.684	4.573
Linyit (+) (2)		—	1.911	3.096	2.829	2.773	3.536	3.753	3.992
Demir Cehveri (++) (1)		143	444	876	1.661	1.553	2.223	2.502	—
Krom (++) (1)		207	221	242	707	632	609	662	—
Bakır (blister) (2)		—	26	26	27	25	24	19	19
Manganez (3)		—	35	28	24	42	24	14	7
Saf Kükürt (2)		—	17	22	23	25	24	26	27

(1) Kamu ve Özel Sektör, (2) Kamu Sektörü, (3) Özel Sektör, (+) Satılabilen, (++) Türonan

Sanayi Üretimi										
Ham Demir (1)	Bin	113	248	500	736	847	910	948	1.036	
Çelik Ingot (1)	Ton	91	266	581	842	996	1.109	1.170	1.312	
Net Hadde Mamülleri (1)	Ton	—	—	268	459	592	754	826	997	
Çimento (2)	Ton	396	2.038	3.240	3.852	4.236	41.736	5.795	6.374	
Kok kömürü (3)	Ton	—	744	1.188	1.452	1.368	1.428	1.596	1.283	
Pencere camı (4) (+)	Bin M ²	—	—	34	7.766	9.121	10.700	9.210	15.519	
Pamuk İpliği (3)	Bin Ton	—	28	32	33	34	37	37	35	

1970 yılında ise sanayi üretiminin mali değeri 22.609 Mil. T.L.'nı bulmuştur. 1948–1965 yılları arasında sanayi üretiminin milli gelir içindeki payı % 7.2 oranında bir artış gösterirken, 1966–1969 yıllarında bu pay, (yalnız 4 yıl zarfında) % 3.1 oranında artmıştır. Son yıllarda sanayi üretiminin milli gelir içindeki ortalama artış oranı % 0,8'dir, daha önceki yıllarda ise bu ortalama artış oranı % 0,4'ü geçmemiştir.

1967'de sanayi üretiminin değeri sektörler arasında şöyle dağılmıştır: (1)

Sanayi sektörü	Üretim değeri Mil TL	M. G. içindeki oranı
İmalat sanayi	14.117	% 16,0
Madencilik	1.267	% 1,5
Elektrik enerjisi, gaz ve su üretimi	622	% 0,7

Türkiyede sanayi gelişme hızı ve çeşitli sanayi kolları arasındaki denge-
siz gelişme memleketi ekonomik ve mali bunalımlardan çıkarabilecek
bir nitelikte olmaktan uzaktır. Bilimsel teknik devrim yöntemlerinin uygulanmasıyla Batı Avrupa kapitalist ülkelerinde ve hele sosyalist ülkelerde sanayi gelişme hızı çok daha yüksektir. Örneğin, Karşılıklı Yardımlaşma Konseyi ülkelerinde son 5 yıl zarfında yıllık ortalama sanayi gelişme hızı % 7,5, Ortak Pazar ülkelerinde ise % 6,5'tir. (1)

Türkiyedeki ekonomik gelişmeyi belirleyen sanayi üretimidir. Ama bu gelişme Türkiye'yi bir sanayi ülkesi haline getirecek nitelikte olmaktan uzaktır. 1965–1970 yılları arasında tarımsal üretim milli gelir içindeki oranı % 6,5 azalmıştır, fakat ülkede ahalinin % 70'i geçimini hâlâ tarımdan sağlamaktadır.

Küçük ve büyük sanayi işletmeleri

Türkiyede sanayiinin strüktürünü daha iyi anlayabilmek için küçük ve büyük sanayi işletmeciliğine bir göz atmak zorunludur. Memleketimizde sanayi işletmelerinin sayısı devamlı olarak artmaktadır. (2)

Yıl	1927	1950	1963	1970
Adet	65.245	82.331	160.771	279.405

1927'de bir işletmede ortalama 4 işçi çalışıyordu. 1950'de sanayi üretiminin % 52'sini üreten, 200'den fazla işçi çalıştıran firmaların 1966'daki üretim payı % 68'e yükselmiştir. 1950 sayımına göre 82.331 işyerinden 80 bininde ancak 312 bin işçi çalışmış ve bu işçilerin 187 bininin çalıştığı

(1) «Pravda» gazetesi 8. 8. 1971.

(2) Milliyet Gazetesi 18. 9. 1971.

işyerlerinde 10. BK.'den daha az motor gücü kullanılmıştır. 1950'de küçük sanayi işletmelerinin 32.050'si dikiş, 10.060'ı gıda, 3.000 dokuma ve 12.000'ni de metal işleme sanayiindedir.

Türkiyede büyük sermaye denince, devlet işletmeleri ve büyük özel yerli ve yabancı sermaye akla gelmektedir. Büyük işletmeciliğin bugün hakim olduğu iş kolları demir-çelik, çimento, kâğıt, lâstik vs. dir. Demir-çelik üretiminin % 90'nı, dokuma sanayi üretiminin % 91'i lâstik sanayi üretiminin % 95'i ve kâğıt sanayi üretiminin % 97'si büyük işletmelerde yapılmaktadır. ⁽¹⁾ Mensucat sanayii ise büyük ve küçük işletmelerden oluşmaktadır. İşletme sayısı ve çalışan işçi sayısı bakımından burada küçük sanayi hakimdir. Devlet, büyük özel teşebbüsü devamlı olarak desteklemektedir. 1954'te büyük sanayii işletmelerinde çalışan işçilerin % 54'ü özel sektörde bulunuyordu.

Türkiye'nin büyük sanayii işletmeleri sosyalist ve gelişmiş kapitalist ülkeler dev sanayi tesislerine kıyasla küçüktür. Buna rağmen Türkiyede büyük sanayiinin tüm sanayi içindeki önemi gittikçe artmaktadır. İstanbul Sanayi Odasına bağlı en büyük 100 Şirketin (İstihdam, Öz Sermaye ve Ciro) 1969–1970 yıllarında şöyle bir gelişme göstermiştir. ⁽²⁾

Yıl	İstihdam	Öz sermaye	Satış hasılatı Ciro
		Mil. TL	Mil. TL
1969	98.706	6.340	11.809
1970	140.205	9.356	17.607

Türkiyede 1970 yılında faaliyet gösteren en büyük firmalar ise şunlardır: ⁽³⁾

Adı	İstihdam	Öz Sermaye	Ciro
		Mil. TL	Mil. TL
Türkiye Demir ve Çelik İşletmeleri Karabük	11.085	1.062	2.100
Ereğli Demir Çelik Fabrikası T.A.Ş.	4.441	600	1.105
Türkiye Selüloz ve Kağıt Fabrikaları işletmesi	8.047	460	828
Türkiye Çimento Sanayi T.A.Ş.	5.621	366	512
Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş.	5.508	224	432

⁽¹⁾ «Emek» N-3, yıl 1970, H. Cillov «Türkiye ekonomisi» Moskova, 1971, s. 168.

⁽²⁾ İstanbul Sanayi Odası dergisi N 54, 1970/N 66, 1971.

⁽³⁾ İstanbul Sanayi Odası dergisi N 66, 1971.

En büyük şirketler İş Bankasına, Sümerbanka, Etibanka ve aynı zamanda Batı banka ve tekellerine bağlıdır. Türkiye'de büyük şirketler özel büyük, devlet ve yabancı sermayeden oluşmaktadır. Ve bu üç kol arasında kârlar ise şöyle dağılmaktadır: ⁽¹⁾

1963'te bankaların kâr oranları

Devlet Bankaları	‰ 7,0
Büyük Özel Bankalar	‰ 14,1
Küçük Özel Bankalar	‰ 2,5
Yabancı Bankalar	‰ 124,2

Görüldüğü gibi mamleketimizde küçük sanayi işletmeleri çok yaygındır, fakat sanayi üretimi, işçi sayısı, ana sermaye ve teknolojik bakımdan büyük sermaye hakim bir durumdur.

Türkiye sanayinin gelişmesinde devletçiliğin rolü

Türkiye'de sanayileşme sürecinin özelliklerinden biri de kapitalizmin genel bunalım koşulları içinde, geri kalmış bir tarım ülkesinde devlet kapitalizminin geliştirilmesidir. Genellikle, ulusal kurtuluş mücadelesi vermiş bir ülkede ekonomice geri kalmışlıktan kurtulmak zorunluğu, özel sektörün endüstriyi ve onunla birlikte ekonominin öteki kollarını ayağa kaldıracabilecek durumda olmaması, devletin ekonomik hayata katılması ve ekonomide hakimiyet kurması gereğini doğurmaktadır.

Türkiye'de 40 yıllık uygulama sırasında devletçilik ilkelerinde değişiklikler olmuştur. Fakat ulusal ekonomiyi geliştirerek, burjuvazinin iktidar kanadını destekleme mekanizmasında oynadığı rol, devlet kapitalizminin özü olarak, kalmıştır.

İkinci Dünya Savaşından önce devlet kapitalist işletmeciliği yabancı sermayeye karşı olan ulusal burjuvaziye sağlam bir destek sağlamak hedefiyle geliştirilmişti.

Türkiye'de devlet sektörü üç yoldan kurulmuştur: 1) 1928–1944 yıllarında büyük çoğunluğu ulaştırma ve haberleşme işleriyle uğraşan 25 yabancı şirket paraları ödenerek tasviye edilmiştir. 2) Osmanlı devrinden kalan sanayi işletmeleri devletleştirilmiştir. 3) Devlet yatırımlarıyla yeni devlet işletmeleri kurulmuştur.

Üretime yapılan yatırımların ticarete yapılan yatırımlar gibi kısa bir zamanda fazla kâr getirmemesi ve ülkede ulusal burjuvazinin elinde fazla sermaye bulunmaması, 1925–1932 yılları arasında faaliyet gösteren Türkiye Sanayi ve Ticaret Bankası A. Ş.'ne burjuvazinin faal bir şekilde katılmasını ve iktidarın umduğu ekonomik gelişmenin elde edilmesini engelledi.

⁽¹⁾ Rozaliyef, «Klassi i klassovaya borba v Turtsii», Moskova, 1966, s. 99.

1934 yılı Türkiye'de devlet kapitalizminin hız alması bakımından bir hareket noktasıdır. Yalnız devlet işletmelerini kapsayan Birinci Beş Yıllık Plânın hedefi, «Türkiyeyi bağımsız bir ulus» (1) haline getirmek ve ülkenin genel ekonomik durumunu geliştirmektir. Hükümet devlet kapitalizmi politikasını, o yıllarda kurulan Sümerbank ve Etibank gibi, devlet işletmelerinde kontrol ve yatırım yapma ve kredi işlerini yürütme yetkisine sahip büyük bankalar vasıtasıyla yürütmüştür. Sümerbank devlet imalat sanayi, Etibank ise devlet madencilik ve maden işleme sanayi kollarını elinde tutmaktadır.

«Türkiye Komünist Partisi mevcut şartlar içinde Ankara hükümetinin devletçilik politikasını esasta destekliyordu. Devletçilik, memleketin ekonomik bağımsızlığına temel olacak bir sanayiın doğmasını hedef götüğüne göre anti-emperyalist bir karakter de taşıyordu. Fakat TKP, devletçiliğin, uygulamada emekçi yığınların çıkarlarıyla çelişen taraflarını amansızca eleştirirken, devlet sektörünün demokratik bir temeli oturulması uğrunda savaşmaktada geri durmadı.» (2)

Türkiye halkı, Birinci Beş Yıllık Plânın gerçekleştirilmesinde, memleketin ekonomik bağımsızlığına temel olacak sanayiın meydana getirilmesinde Sovyetler Birliğinden büyük bir destek gördü. 8 milyon faizsiz altın dolarlık Sovyet ekonomik yardımı sayesinde kurulan Nazilli ve Kayseri dokuma fabrikaları, 1939'da halkımızın dokuma ihtiyacının $\frac{1}{10}$ 65'inin yerli üretimle karşılanabilmesini sağladı. Bu iki büyük devlet dokuma fabrikasının kurulmasıyla memleket modern dokuma sanayi tekniği girmiş ve bu sanayi ürünleri için ithâlata bağımlılık önemli ölçüde önlenebilmiştir. Birinci Beş Yıllık Plânın uygulanmasıyla devletin sanayileşmede rolü ve faaliyetlerinin önemi artmıştır.

1950 yılına kadar imalat sanayiine, madencilik ve nakliyat işlerine yapılan yatırımların $\frac{1}{10}$ 92'sini devlet yapmıştır. 1950'de devlet sanayi işletmeleri sanayi üretiminin $\frac{1}{10}$ 50'sini vermiş ve devlet kapitalizmi ülke sanayiinde hakim duruma gelmiştir.

Türkiye'de devlet sanayii özel sanayiden ayrı değil, onunla sıkı işbirliği halinde gelişmiştir. Bu işbirliği büyük devlet bankaları ile İşbankası, Yapı ve Kredi Bankası gibi büyük özel bankalar kanalıyla yürütülmüştür. 1950–1960 yılları arasında iktidar, devlet sektörünün önemini küçümseme, devlet işletmelerini özel sektöre daha açık bir şekilde peşkeş çekme politikası izleyerek, devlet kapitalizminin sanayileşme süreci içindeki faaliyetlerini kısıtlamıştır. Fakat bu dönemde de Türkiye burjuvazisinin, tümüyle devletçiliğin gelişmesine karşı olduğu söylenemez. Burjuvazinin ayrı ayrı kanatları, devlet sektörünü kendi dar çıkarları için kullanmaya çalışmaktadırlar. Bilindiği üzere devletçilik ilkeleri ile işe başlanırken Türk bur-

(1) Rozaliyef, «Razvitie kapitalizma v Turtsii», Moskova, 1962, s. 118.

(2) Y. Demir, TKP 50 Yaşında, Yeni Çağ, sayı 8–9, 1970, s. 702.

juvazisi hemen hemen tümüyle bu politikayı destekliyordu. Çünkü Cumhuriyet tarihinin başlarında büyük Türk sermayesi henüz oluşmamıştı.

1950–1960 yılları arasında devlet iktisadi teşekküllerini ellerinde bulunduran bankalarla yerli ve yabancı özel sermaye ortak A. Ş.'leri kurmaya hız verdiler. Türkiye sanayiinde sermayenin tekelleşmesi de böylece etkilendi. Örneğin bugün mensucat, şeker, cam, tütün işleme, çimento ve bazı öteki sanayi kollarında tekelleşme oluşmaktadır. Türkiye'nin devlet sektöründe ve bütün öteki sanayi kollarında ilerleyen tekelleşme sürecinin özelliği, devlet sermayesi, özel sermaye ve yabancı sermayenin büyük devlet ve özel bankalar kanalıyla memleketin bazı sanayi kollarında tam hakimiyet kurmaları ve pazar politikasını da tayin etmeleridir. Bu kaynaşmanın nasıl cereyan ettiğini Sümerbank örneğinde görebiliriz. 1965 yılında Sümerbank 23 sanayi işletmesine sahipti. Sümerbank tesislerinden yalnız Eskişehir Dokuma Fabrikası yılda 24 milyon metre kumaş dokumaktadır. Sümerbank, öteki devlet bankaları, büyük özel bankalar ve yabancı sermaye ile birlikte bugün 51 A. Ş.'in ortakısıdır. Bu ortaklıkların 7'si banka, 11'i dokuma şirketi, 5'i çimento fabrikası, 3'ü şeker, 4'ü kimya, 4'ü demir çelik işletmesi ve 3'ü de tiraret A. O.'dır. Bu 51 Anonim Ortaklıkta Sümerbankın hisse senedi değeri 534 milyon liradır. Bilindiği üzere 1932 yılında Sümerbank 20 milyon TL'si sermaye ile kurulmuştu. Memleketin ekonomik gelişmesinde Sümerbankın rolü artmaktadır. Bugün Sümerbank 12 yeni devlet ve özel sektör karma kapitalist işletmesinin kuruculuğuna katılmaktadır. (1) Böylece, devlet kapitalizmi temelinde ülkemizdeki kapitalist sanayileşme süreci içinde büyük bankaların öneminin arttığını görüyoruz.

Yüksek Denetleme Kurulu üyelerinden Kâmuran Ardıç'ın bir açıklamasına göre: «1970 yılında Y. D. K.'nun denetimine tabi 120 devlet iktisadi teşekkülü faaliyet göstermiştir. Bu teşekküllerin 1969 yılı sonunda kullandıkları sermaye 82,8 milyar TL'dir. Bu sermayenin 23,7 milyar TL'si öz kaynak ve 69,1'i ise yabancı kaynaktan sağlanmıştır.» (2) Yabancı sermayenin Sümerbank ve Etibank kanalıyla devlet iktisadi kuruluşlarının, yalnız inşaatına değil, aynı zamanda işletilmesine de katıldığını Ereğli Demir Çelik, Karadeniz Bakır İşletmeleri, Boraks Madenciligi vs. örneklerinde görüyoruz. Devlet iktisadi kuruluşlarının 1969'da kullandıkları brüt sermayenin 26 milyar TL ana sermaye, 56,8 milyar TL döner sermayedir. Y.D.K. üyelerinden Kâmuran Ardıç'a göre, bu teşekküller sermayesinin tümünün bugün 200 milyar TL civarında olacağı sanılmaktadır.

Devlet sektörü 1969 yılında taş kömürü, bakır, bakırlı pirit, kükürt, civa gibi madenlerin tamamını, krom, demir, kolemanlık, ham petrol, linyit gibi madenlerin önemli kısmını, şeker, pamuklu ve yünlü iplik, dokuma, çimento suni gübre, kâğıt-karton, hadde mamülleri, çelik, kok ve enerjinin

(1) P. Goçeva, «Sotsialni promeni na Turskoto sela», Sofya, 1970, s. 55.

(2) Kâmuran Ardıç, Cumhuriyet gazetesi. 18 Ağustos 1971.

büyük kısmını üretmiştir. 1962 yılında Türkiye sanayiinde yeni yaratılan değerin yarısından fazlası devlet sanayi işletmelerinde üretilmiştir. 1963 yılında devlet ve özel sektör sanayi işletmelerinde üretilen değer: ⁽¹⁾

Sanayi Kolları: mil. TL	Devlet sektörü	Özel sektör
Gıda	1.776	3.544
İşki sanayi	355	43
Tütün	1.256	378
Dokuma	1.040	3.155
Demir-Çelik	424	67
Orman	143	114
Makine yapımı	117	331
Nakliyat araçları	346	230
Kâğıt	375	36
Metal işleme	421	680
Kimya	131	764

1969'da hizmetler bakımından DDY, HY, PTT, TRT hizmetlerinin tamamını, deniz taşımacılığı hizmetlerinin de büyük kısmını devlet sektörü yapmıştır. Bankacılık hizmetleri bakımından ise Yapı ve Tarımsal Kredilerin tamamı, meslekî ve ticarî kredilerin çoğu kamu sektörü tarafından sağlanmıştır. Genellikle banka kredilerinin % 60'ı devlet bankalarınca yapılmaktadır. 20,9 milyar lirayı bulan tasarruf mevduatının 7,3 milyarı da devlet bankaları tarafından toplanmıştır.

1969 yılında devlet işletmelerinin Gayrı Safi milli hasılaya katkısı % 10 civarında olmak üzere, yaklaşık olarak, 12 milyar TL'nı bulmaktadır. Gayrı safi milli hasılaya katkının 1 milyar TL'si net kâr, 6,1 milyarı personel ve işçilere yapılan ödemeler, 5 milyarı da safi hesaplardan oluşmaktadır. ⁽²⁾

İşbirlikçi burjuvazinin devlet iktisadi teşekküllerine olan ekonomik ve mali baskısı gittikçe artmaktadır. Devlet işletmeleri ürettikleri malların fiyatını tayin etmede büyük burjuvazinin etkisi altındadır. Bugün Türkiye'de devlet sektörünün rolü şöyle tarif edilebilir; Formal olarak bağımsızdır, gerçekte ise, emperyalist devletlere tamamen bağlı olan ülkemizde, devlet sektörü, işbirlikçi iktidar tarafından tekeldi büyük burjuvazi yararına işletilen devlet kapitalist işletmeciliği niteliğini taşımaktadır. Bir ülkenin ekonomik kalkınması, ekonomik bağımsızlığını elde etmesi bakımından devlet sektörünün az gelişmiş ülkelerde yalnız progresif bir rol oynadığı kanısı pratik faaliyetlerde subjektivizme götürür. Bugün işbirlikçi

⁽¹⁾ H. Cillov, Türkiye ekonomisi, Moskova, 1971, s. 173—174.

⁽²⁾ Kâmuran Ardic, Cumhuriyet gazetesi, 18 Ağustos 1971.

burjuvazinin iktidarda bulunduğu Türkiye'de, emperyalist tekellerin elinde bulunan işletmelerin, yeraltı ve yerüstü zenginliklerimizin devletleştirilmesi, talana son verilmesi ulusal çıkarlarımız bakımından, atılmış ileri adımlar sayılır. Fakat devlet işletmelerinde demokratik halk kontrolü olmaması, belirli koşulları içinde devlet sektörü temelinde, kapitalist sömürünün en asalakça biçimlerini geliştirmektedir. Türkiye'de devlet işletmelerinin A. O.'lar vasıtasıyla büyük özel bankalar ve yabancı sermaye ile işbirliğine gitmesi, bir avuç sömürücünün, ulusal zenginliklerimiz talan edilerek, işçi sınıfı ve öteki emekçiler sömürülerek, daha da palazlanmasına yol açmaktadır.

Sovyetler Birliği ülkemizin ekonomik bağımsızlığına ve toplumsal kalkınmasını devamlı olarak destekleyen politikasına Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı uygulanmasından sonra da devam etmiş, fakat büyük komşumuzun karşılıklı menfaate dayanan ekonomik ve ticari işbirliği politikasına Ankara hükümetleri uzun yıllar yüz çevirmiştir.

25 Mart 1971'de imzalanan Sovyetler Birliği – Türkiye Mali ve Teknik Yardım Antlaşması gereğince Sovyetler Birliğinden dev sanayi tesisleri inşasında kullanılmak üzere 390 milyon dolar (devalüasyondan sonra ki hesaba göre 5.850 mil. TL) kredi sağlanmıştır. Sovyet yardımları ile kurulmakta olan sanayi tesisleri şunlardır: Aliğa Petrol Rafinerisi (1973'te üretime açılmasıyla yılda 50 mil. dolarlık döviz kaybı önlenecek, burada binden fazla işçi çalışacaktır). İskenderun 3. Demir-Çelik Kombinası (Türkiyenin en büyük ağır sanayi kuruluşlarından biri, yıllık kapasitesi 2 mil. ton, üretime 1975'te açılmasıyla 15 bin işçi, teknisyen ve mühendis çalışacaktır). Seydişehir Alüminyum Fabrikası (Türkiyenin ilk Yakın Doğunun en büyük alüminyum tesisi, yılda 200 bin ton alümina, 60 bin ton alüminyum ve 25 bin ton işlenmiş alüminyum üretecek ve üretime açılmasıyla yılda 40 mil. dolar döviz tasarrufu sağlayacaktır). Bandırma Sulferik Asit Fabrikası (3 Ocak 1972'de 1.200 ton asit-sulfirik kapasiteyle üretime açıldı). Artvin Liv-Levha Fabrikası bu yıl üretime açılmasıyla, her yıl 15 milyon dolar döviz tasarrufu sağlayacaktır. Arpaçay Barajı ise Seydişehir Alüminyum Fabrikasına ve öteki işletmelere elektrik enerjisi sağlayacaktır. Sovyet teknisyeleri bu büyük devlet tesislerinin inşaatına fiilen katılmaktadır. Sağlanan Sovyet kredisi uzun vadeli ve % 2,5 gibi çok düşük faizlidir. Türkiye bu krediyi Sovyetler Birliğine geleneksel tarım ürünleri ihracı ile ödeyecektir. Sovyet yardımları ulusal ağır sanayimizin temellerini, modern teknolojinin Türkiye sanayii üretimine girmesini, yeni büyük iş sahaları açılmasını ve ülkemizin çeşitli sanayi ürünü ihtiyaçlarını karşılayabilmesinde Batılı tekellere bağılıktan kurtulmasını sağlamakta ve ulusal, ekonomik ve politik bağımsızlığın temellerini oluşturmaktadır. 1967'de «İzmir Demokrat» gazetesi Sovyetler Birliğinin yardımlarıyla kurulan işletme ve tesislerin «Türkiye ekonomisi için hayati bir önemi var» diye yazıyordu.

Sonuç

Moskovada yayınlanan «Sovremennaya Turtsiya» başlıklı kitapta da belirtildiği gibi, Türkiye'nin bir tarım-sanayi ülkesine dönüşme eylemi açık olarak görülmektedir. Bu da sanayi üretiminin tarımsal üretime kıyasla birkaç misli daha hızlı artmasından ileri gelmektedir. Fakat Türkiye sanayiindeki bu gelişmeler, ülkeyi gelişmiş kapitalist ülkeler seviyesine ulaştıracak, o ülkelerle boy ölçecek duruma getirecek nitelikte değildir.

Hele 12 Mart 1791'den sonra Türkiye'de ekonomik ve sosyal buhranlar daha da katmerleşmiştir. Bu bunalımların nedenleri arasında, ülkenin emperyalizmin saldırgan askeri bloklarına, NATO ve SENTO'ya katılması, emperyalist tekelerin ülkeye yayılması ve talanı, köy'de hâlâ feodal ve yarı feodal ilişkilerin derin köklerle tutunması, işçi, köylü düşmanı ulusal menfaatlerimize aykırı iç ve dış politikası vardır.

12. 12. 1971 tarihli Milliyet gazetesinde belirtildiğine göre, Türkiye'nin dövizle ödenecek dış borçları, 1971'de 279 bin dolar artarak, 2 milyar 637 milyon 700 bin doları ana borçlar, 976,5 mil. dolar da faiz olmak üzere, 3,614.200.000 doları bulmuştur. Devletin iç borçlarının ödenmesi ise, bundan böyle hiç borç alınmadığı takdirde, 2072 yılını bulacaktır. 1971'de dış ticaret açığı yarım milyar doları bulmuştur. Yabancı ülkeler yayınında belirtildiğine göre, son 8 yılda $\frac{0}{10}$ 157 fiyat artışı ile Türkiye kapitalist alemde başta gelmektedir.

Türkiye'nin derinleşen ekonomik, politik ve sosyal bunalımlardan çıkabilmesi, işçi sınıfının, devrimci mücadelede başlıca güç olarak, bütün emekçi yığınları, demokratik, anti-emperyalist güçleri etrafında toplayarak ulusal ve sosyal kurtuluş uğrunda, kapitalist olmayan gelişme yolunda demokratik dönüşümleri gerçekleştirebilmesiyle sağlanacaktır.

A. SAYDAN

Yurtta

● Sosyal Sigortalar Kurumunun 27. Genel Kurul Toplantısı 26 Haziran Pazartesi günü Ankara'da çalışmalarına başladı. Kurumun faaliyeti hakkındaki raporun incelemeleri Avusturyalı uzmanlardan Antuan Zelenka tarafından hazırlanmıştı.

Raporun özetinden anlaşıldığına göre, Kurumun 9 milyar 780 milyon liralık bankalarda plâsmanı, 6 milyar 594 milyon liralık tahvilleri vardır. 3 milyar liradan fazla kredi açmıştır ve bu paralar tahsil edilememiştir. 1 Milyar 200 milyon lira kadar da patronlardan tahsil edilmemiş prim karşılığı vardır. Kurumun sahip olduğu gayri menkullerin kıymeti de hesaba katıldığı takdirde Kurumun 26 milyar liradan fazla bir varlığa sahip olduğu meydana çıkmaktadır. Fakat, Türk-İş yöneticileri de dahil bütün sendikalar, Sosyal Sigortalar Kurumunun iflâsın eşiğinde olduğu fikrinde birleşmektedirler. Sendikacıların açıkladığına göre, Sosyal Sigortaların kasasında ancak bir yıllık cari masrafları karşılayacak kadar para vardır.

Bu durumu, Deri-İş Sendikası Başkanı Mustafa Şahin ve daha bir iki sendikacı hariç, Sosyal Sigortaların 27. Genel Kurul kürsüsünden kimse açığa vurmamış, kürsü genellikle iktidar ve büyük sermaye çevrelerini temsil eden delegelerin elinde kalmıştır. Esasen Genel Kurul çalışmalarının, Çalışma Bakanı Uzuner'in konuşmasıyla açılması, Kuruma iktidar ve büyük sermaye çevrelerinin hakim olduğunu göstermektedir.

Sosyal Sigortalar Kurumu işçi sınıfının malıdır. Geliri, işçi gündeliklerinden kesilen primlerle sağlanmaktadır. Kanunda patronların bir miktar prim ödemek zorunda oldukları yazılıdır. Fakat bu aldatıcıdır. Patronlar, sigortaya ödedikleri primleri işçilerden dolayı bir şekilde kesmektedirler. Patronlar gündelikler tespit edilirken verecekleri primleri de hesaba katmakta ve gündelikleri ona göre tespit etmek yoluna gitmektedirler.

● Ankara 1 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesinde Ankara Hukuk Fakültesi Profesörlerinden Uğur Alacakaptan, Doçent Mukbil Özyörük, Asistan Uğur Mumcu, Adil Özkol, öğrenci Raif Çakır, Mahmut Güler, İmdat Balkonca, İsmet Tufanya, gazeteci Mehmet Ali Kışlalı'nın duruşmalarına başlandı. Askeri savcı bu yurtseverlerin 2 yıldan 15 yıla kadar ağır hapisle cezalandırılmalarını istedi. Savcı bu aydınların Üniversite

kürsüsünden veya bulundukları öteki mevkilerden «halkı isyana davet» ettiklerini iddia etti.

Oysa gerek Profesör Alacakaptan ve öteki üniversite öğretim üyleri, gerekse öğrenciler ve gazeteciler 1961 Anayasasını ve demokratik fikirleri savunmaktan başka bir şey yapmamışlardır.

● İstanbul 1 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesinde Şadi Alkılıç ve arkadaşlarının duruşmalarına 7 Haziran tarihinde devam edildi. Duruşma sırasında Sıkıyönetim Komutanlığının gösterdiği MİT ajanları bile yargılananları mevcut kanunlara göre suçlayacak deliller ortaya koyamadılar.

● İstanbul Ağır Ceza Mahkemesinde 9 Haziran tarihinde Tektaş Ağaoğlu'nun duruşması başladı. Ağaoğlu Marks ve Engelsin yazılarından derleyip meydana getirdiği «Politika ve Felsefe» adlı bir kitap yayınlamıştı. Savcılık bu kitaptan ötürü T.C.K. nun 142 maddesinin 6. fıkrasına göre cezalandırılmasını istiyordu. Tektaş Ağaoğlu savunmasında yayınladığı kitabın, bilimsel bir eser olduğunu söylemiş ve beraatini istemiştir.

● Türkiye'nin tanınmış gazetecilerinden İlhami Soysal, İstanbul 1 Numaralı Ağır Ceza Mahkemesinde 1 yıl ağır hapis ve 4 ay da sürgün cezasına çarptırıldı. İlhami Soysal, Anayasanın her yurttaşla sağladığı tenkit hakkını kullanmış ve hükümetin halkın demokratik haklarını çiğnemesine karşı «Akşam» gazetesinde yayınladığı yazılardan ötürü kovuşturmaya uğramış ve mahkûm edilmiştir. İlhami Soysal'ın mahkûmiyeti, iktidarın basın özgürlüğünü ve genellikle demokratik hakları ortadan kaldırmak için giriştiği teşebbüslerin bir parçasıdır.

● İstanbul 2 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesinde yurtsever gençleri savunan avukatlardan Necdet Sağır, Demir Özlü, Yalçın Öztürk ve gençlerden Gönül Tolon 6'şar ay hapis cezasına çarptırıldı.

● 19 Haziran günü Ankara'da Ankara Hukuk Fakültesi asistanlarından Ahmet Güran Kumrulu ve dört arkadaşı Sıkıyönetim makamları tarafından tutuklandılar. Sıkıyönetim makamları, Üniversite çevresinde demokratik, halkçı fikirleriyle tanınmış bu aydınları da susturmakla, demokratik fikirleri savunanları yıldırma politikasına yeni bir halka eklemişlerdir.

● Tanınmış gazetecilerden Emil Galip Sandalcı ile Altan Öymen ve kitapevi sahibi Erdal Öz Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından tutuklandılar. Haber verildiğine göre bu yurtsever aydınlar Türk Ceza Kanunun 141. maddesine göre yargılanacaklardır.

Emil Galip Sandalcı uzun yıllar CHP'nin merkez organı «Ulus» gazetesinde fıkra yazarlığı yapmış ve uzun süre de TRT'nin Dış Haberler Servisi şefliğini yapmıştı. Kendisi Anayasaya bağlılığı ile tanınmış bir aydındır.

Altan Öymen, Batı Almanya'nın resmi haber ajansı DPA'nın Ankara

muhabirlerindendir. Dürüstlüğüyle tanınmış olan bu gazeteci, olaylar hakkında DPA merkezine objektif haberler verdiği için terör iktidarının yıldırımını üzerine çekmiştir. Batı Almanya resmi haberler ajansı DPA Müdürlüğü yayınladığı bir bildiriyle Altan Öymenin tutsak edilmesini şiddetle protesto etmiştir.

● Ankara'da yayınlanan «Yeni Gün» gazetesi, hükümetin enflasyonist politikasını ve Sıkıyönetim terörlerini yeren bazı haber ve yazılar yayınladığından ötürü, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından 15 Haziran günü süresiz kapatıldı.

● 28 Haziran günü Ankara Sıkıyönetim Mahkemesi, avukat Niyazi Ağırnaslı, sendikacı İsmail Başbuğ, İsmet Demiruluç'u 6'şar ay hapis cezasına çarptırdı. Mahkûmiyete sebep, avukat Ağırnaslı ve arkadaşlarının bundan üç yıl kadar evvel İzmir'e gelen Amerikan Akdeniz filosuna karşı «6. Filo defol!» başlıklı bir bildiri yayınlamalarıdır. Bu karar, militarist kliğin ve onun iktidara getirdiği hükümetlerin ve sıkıyönetimlerin emperyalizme karşı herhangi bir çıkışı suç sayacak duruma düştüklerini göstermektedir. Oysa, yurtsever subaylar ve bütün devrimciler Türk ordusunun mayasında 1919–1923 yıllarında emperyalizm saldırısına karşı savaşın mayası bulunduğu müttetikler.

● Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın idamlarının memleket ve dünya kamuoyunda yarattığı sert tepki karşısında resmi çevreler, Sıkıyönetim Mahkemelerince verilmiş olan idam kararlarını müebbed hapse çevirmek zorunluğunu duymuşlardır. Mustafa Yalçiner ve arkadaşları, Kâmil Dede, Ziya Yılmaz, Necmi Demir için istenen idam cezaları müebbed hapse çevrilmiştir. Öteki yurtsever gençlere de 3–15 yıl arasında ağır hapis cezaları verilmiştir.

● Resmi çevrelerden verilen haberlere göre, Vedat Gevrek adında bir genç, Ankara Emniyet Sarayının 6. katından kendini atarak intihar etmiştir. Fakat resmi çevrelerin verdiği bu habere aklı başında olan hiç kimse inanmamıştır. Eskiden beri bilindiğine göre, işkence altında öldürülenlere intihar süsü vermek için, karakollarda, emniyet müdürlüklerinde bu şekilde öldürülenlerin cesetlerini yüksek katlardan aşağı atmak adet haline gelmiştir.

● Son günlerde kamuoyu zincirleme bir şekilde ağaçlara asılı cesetlerin bulunması karşısında tepki göstermeye başlamıştır. Gazetecilerin bu konudaki sorusuna Başbakan Ferit Melen kaçamak bir cevap vermiştir. İstanbul Büyük Ada koruluğunda çamlara asılı iki gencin cesedi ile İstanbul Ankara asfaltı üzerinde yine ağaca asılı bir ceset bulundu. Daha sonra bu gibi cesetler, Samsun, Kırıkhan ve Kırkağaçta da bulunmuştur. Ayrıca İstanbul Zeytinburnunda tavana asılı başka bir ceset daha meydana

çıkarılmıştır. Bunun yanı sıra yine kamuoyunu endişeye sevkeden bir de İstanbul'daki bavul cinayeti vardır. Bu cinayetin soruşturmaları sırasında bir genç kız da yine Emniyet müdürlüğünün 4. katından avluya atılarak öldürülmek istenmiştir.

Bütün bu cinayetler karanlık içinde kalmıştır. Resmi makamlar «tahki-kat devam ediyor» sözüyle meseleyi külleme yolunu tutmuşlardır. Anlaşıldığına göre gizli polisle Amerikan CİA örgütü elele, devrimcileri yoketmek için bu gibi «fail'i meçhul» cinayetler tertiplemeye koyulmuşlardır.

Bu gibi cinayetlere kurban gidenleri teşhis için yüzlerce anababa, hısım akrabasının morglara başvurusu tutuklanan büyük ölçüde yurtseverin iz bırakmadan kayboluşunu göstermektedir.

● 23 Haziran günü TİP Genel Başkanı Behice Boran ve Yönetim Kurulu üyelerinden 19 kişi Ankara Sıkıyönetim Mahkemesi tarafından yeniden tutsak edildiler. Bilindiği gibi Behice Boran ve arkadaşlarına karşı delil bulamayan Sıkıyönetim Mahkemesi, bundan birkaç ay evvel tahliye kararı vermişti. Fakat sosyalist yöneticilerin memleketteki direnme hareketinin moral bakımından merkezi haline gelmeye başlamaları faşist yöneticileri telaşa düşürmüştür. Behice Boran ve arkadaşlarının yeniden tutsak edilmeleri bu gibi bir telâş ve korkunun sonucudur.

● İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesinde 14 Haziran günü filim sanatçısı ve tanınmış yazarlardan Yılmaz Güney'in duruşmasına başlandı. Yılmaz Güney «Umut» adlı filmini sansürden izin almadan Batı Berlin ve Kan Festivallerine göndermekle «suçlanıyordu». Savcı bunun için sanatçının 7 yıla kadar ağır hapsini istiyordu. Yılmaz Güney savunmasında memleketinin sesini duyurmak için «Umut» filmini Batı Berlin ve Kan festivallerine gönderdiğini kabul etti. Anayasanın kendisine tanıdığı bir hakkı kullanmıştı. Ve bunda herhangi bir suç unsuru yoktu. Memleketinin sesini duyurmak için giriştiği bir hareket suçsa verilecek cezaya onurla katlanacaktı. Yılmaz Güney'in «Umut» filmi, Adana filim yarışmasında «Altın Koza» ödülünü kazanmıştı. Batı Berlin'de ise yarışma'dışı gösterilen filim, bütün filim eleştircilerinin hayranlığını kazanmıştı. Kan festivalinde ise, filim geç yetiştiğinden yarışmalara katılamamış, fakat gösterilen on en iyi filim arasında yer almıştı.

Fransa'da 50'den fazla filim ve tiyatro sanatçısı, yazar ve düşünürler ortak bir bildiri yayınlıyarak uluslararası şöhrete sahip kıymetli sanatçının derhal serbest bırakılmasını istemişlerdir. Ayrıca dünyaca tanınmış filim sanatçılarından Elizabet Taylır ve Burton Cumhurbaşkanı'na telgraf göndererek Yılmaz Güney'in serbest bırakılmasını istemişlerdir.

● 16 Haziran günü ordu birlikleri militarist komutanların emriyle Başkent Ankara'ya karşı büyük bir baskın – terör manevrasına giriştiler. Hareketin adı «Başkent-72» idi. İktidar çevreleriyle militarist komutanlar

bu manevra ile Ankara halkını terörize etmenin yeni yeni yollarını aradılar.

Bu hareketten bir hafta evvel de İstanbul'da yine bu nitelikte «Akın-72» tatbikatı yapılmıştı. Şehir zırhlı birlikler ve Rancers tipi şehirleri basmak için yetiştirilen özel komandolar tarafından kuşatılmış, İstanbul halkına, işçi mahallelerine, devrimcilerin bulunduğu bölgelere karşı ilerde yapılacak terör baskınlarının provaları yapılmıştı.

● Şiddetini gittikçe arttıran bu terör hareketlerine rağmen Haziran ayı içinde de işçi sınıfının direnmeleri kesilmedi, aksine daha da arttı.

Haziran ayı içinde işçi sınıfının direnişi en çok şu iki nokta etrafında yoğunlaştı: Demir-çelik işletmelerinin büyük özel sermayeye devrinin engellenmesi ve Sosyal Sigortalar Kurumunun yönetimini elinde tutan iktidar ve büyük sermaye çevrelerine karşı Kurumun iflastan kurtarılması yönünde alınacak tedbirler.

Çimse-İş, Genel-İş, Deri-İş, Köy-İş, Metal-İş sendikaları yayınladıkları bildirimlerle demir-çelik tesislerinin yerli-yabancı tekellere devrine karşı çıktılar, bunların devlet sektöründe kalmasını, yönetimlerinin de ıslâhını istediler. Türkiye Mühendis ve Mimarlar Odası ve Türkiye Birlik Partisi demir-çelik tesislerinin özel sektöre verilmesine karşı çıktılar ve bu sanayi kolunda yatırılmış yabancı sermayenin devletleştirilmesini istediler.

SSK'nun durumuyla ilgili olarak bütün bu sendikalar ve Türk-İş yönetimi de yayınladıkları bildirimlerle kurumun yağma edilmesine, alacaklarının verilmemesine karşı çıktıkları gibi, emeklilik yaş hatlerinin emekçiler aleyhine yükseltilmesine de karşı çıktılar.

İşçi sınıfının bu direnişleri, Melen, Komutanlar iktidarının demir-çeliği yerli-yabancı büyük özel sektöre devretmek veya SSK'nun büyük sermayecilere peşkeş çekilmesine karşı olduğu gibi, aynı zamanda iktidarın ve onun temsil ettiği düzenin temellerine yöneltilmiş politik darbelerdir.

İktidara karşı beliren işçi sınıfının bu sürekli direniş hareketi, öteki zümre ve grupların, orta tabakaların, hattâ milli burjuvazinin direnişini de cesaretlendiriyor. Ve bu zümrelerden gelen direnişe de süreklilik niteliğini aşıyor. İşçi sınıfı, bütün bu direnişleri mihverinde tophıyan çekici bir güç ödevi gördüğünden, birleştirici, cepheleştirici niteliğini de açığa vuruyor.

● Türkiye Mühendis ve Mimarlar Odaları Birliği yöneticileri İstanbul, Ankara ve İzmir şehirlerinde aynı gün, aynı saatte tertipledikleri basın toplantılarıyla Türkiyede çok sayıda yabancı uzman bulunduğunu, İstanbul'da çalışan yabancı uzmanlara bile «Çöl zammı» olarak ayda 6 bin lira zam verildiğini, buna karşılık yerli uzmanlar arasında işsizliğin ve yabancı memleketlere göçün gittikçe arttığını belirtmiş ve bu duruma son verilmesini istemişlerdir.

Memleketimizdeki Batılı yabancı uzmanların, emperyalizmin Türkiye-deki plânlarını uygulayan elemanlar olduğu bilinmektedir. Yabancı uzmanlar Genel Kurmayda, ordunun değişik kademelerinde, gizli-açık poliste, Devlet Plânlama Teşkilâtında, Kamu İktisadi Teşebbüslerinde, Üniversitelerde ve her yerde iş görmektedirler. Fakat bütün yabancı uzmanlar aynı nitelikte değildir. Sosyalist ülkelerin az gelişmiş memleketlere gönderdikleri uzmanlar, aksine o ülkelerin gelişmesine, sanayileşmesine ve hayat seviyelerinin yükselmesine yardım ettikleri gibi emperyalizme karşı savaşın güçlenmesine de yardım etmektedirler.

● Haziran ayı içinde yayınlanan resmi istatistiklere göre 1971 yılında toptan eşya fiyatlarında $\frac{9}{10}$ 17 artış kaydedilmiştir. Haziran ayı içinde fiyat artışları Ankara'da $\frac{9}{10}$ 23, İstanbul'da ise $\frac{9}{10}$ 24 tür. Bu devlet istatistikleri iki bakımdan gerçeği aksettirmemektedir: evvelâ yükseliş hızı az gösterilmiştir, sonra da toptan eşya fiyatları ölçü olarak alınmıştır. Oysa çarşı ve pazarda, fiyatların ne kadar arttığı hakkında elde tam bir istatistik bilgi olmamakla beraber, fiyat artışlarının resmi istatistiklerin çok üstünde olduğu da bilinen bir gerçektir.

● Haziran ayı içinde İstanbul ve Ankara'da et fiyatları büyük sürü sahiplerinin, celeplerin hükümet çevreleriyle Sıkıyönetim Komutanlıklarının işbirliği sayesinde büyük artışlar kaydetti. 18-le 23 lira arasında değişen et fiyatları, Sıkıyönetim Komutanlığının ve hükümet çevrelerinin gösterdiği müsamaha sayesinde serbest bırakıldı. Ve on gün içinde et fiyatları ortalama 25 liradan 36 liraya yükseldi. Daha sonra Ticaret Bakanlığı yayınladığı bir sirkülerle bütün memlekette et fiyatlarını serbest bırakarak büyük toptancı kasaplara, celeplere, sürü sahiplerine hudutsuz vurgun imkânlarını yarattı. Halkın bu önemli gıda maddesi üzerinde yapılan vurgun hakkında bir fikir verebilmek için İstanbul Belediye Başkan Yardımcısı Orhan Ergüder'in verdiği rakamları bir daha hatırlamak gerekmektedir: 1971 yılı içinde yalnız İstanbul'da 136 büyük toptancı kasap 48 milyon lira safi kâr sağlamışlardır. Bu rakam da, büyük toptancı kasapların verdikleri gelir vergisi beyannamelerinden çıkarılmıştır. Bundan ötürü gerçek kârların, gösterilen rakamın birkaç misli olduğuna inanmak gerekmektedir.

● 13 Haziran tarihinde Mali Denge Vergisi Tasarısı Senatodan da geçerek kanunlaştı. Böylece Tasarruf Bonolarının yerine geçen Mali Denge Vergisine göre, günde 40, haftada 280, ayda 1.200 yılda 14 bin 400 liralık gelirler vergiden muafıdır.

Böylece tasarımı hazırlayan Demirel, Erim ve Melen Hükümetleri, emekçilerin bu vergiden muaf tutulacağı gibi bir kanı uyandırarak halkın sempatisini elde etmek taktiğini yürütmüşlerdir. Oysa bu vergi, orta köy işletmeleri dahil bütün ekonomik işletmelerden alınacağına göre, derhal

fiyatlara aksedecek ve yeni zamlara ve hayat pahalılığına sebep olacaktır. Bundan ötürü de vergiyi yine büyük tüketici yığın, yani halk ödemiş olacaktır.

● Belçikanın başkenti Brükselde yayınlanan «Vision» dergisinin Haziran sayısında 1971 yılı içinde NATO'ya üye ülkelerin harp masrafları hakkında bazı rekkamlar yayınlanmıştır. Bu rekkamlara göre, 1971 yılında Türkiye'nin NATO için yaptığı harp masrafları % 30 artmıştır. Aynı yıl içinde Batı Almanya'nın NATO masrafları % 13,9, Yunanistanın % 13, İtalya'nın % 4,8, İngilterenin ise % 10 artmıştır. Derginin kaydettiğine göre, son 5 yıl içinde Türkiye'nin NATO için harcamalarında % 76, Yunanistanın % 71, Hollandanın % 36, öteki NATO ülkelerinin bu cins harcamalarında ise, % 20 ile % 36 arasında bir yükseliş kaydedilmiştir.

Ayrıca gazeteci Metin Toker'in Hürriyet gazetesinde yayınladığı bir reportajdan anlaşıldığına göre, Türkiye NATO'ya girişinden bu yana, yani 20 yıl içinde bu örgüt için 173 milyar lira para harcamıştır.

Haziran ayında kanunlaşan bir tasarıya göre ise, Türkiye on yıl içinde 16-18 milyar liralık yeni bir silâhlanma masrafı altına girecektir. Bu para ile Birleşik Amerika ve Batı Almanya'den silâhlar alınacak ve Türk ordusunun silâhları tamamen değiştirilecektir. Orduyu modernleştirme paravanası altında yapılan bu korkunç harp masrafları bir yandan Türkiye'nin NATO'nun başını tutan Birleşik Amerika ve Batı Almanya'ya bağımlılığını daha arttıracak, öte yandan da emekçi halkın lokmasından kesilen paraların Amerikan, Batı Alman silâh fabrikatörlerinin ve yerli ortaklarının kasalarına daha fazla akmasını sağlayacaktır.

● 30 Haziran günü, Sovyetler Birliği'nin ekonomik ve teknik yardımlarıyla kurulan Bandırma Asit Sülfirik Fabrikasının açılış töreni yapıldı. Törende Cumhurbaşkanı Sunayla Sovyetler Birliği'nin Ankara Büyük Elçisi Grubyakof da hazır bulundular. Gerek Sunay gerek Grubyakof yaptıkları konuşmada Sovyetler Birliği ile Türkiye'nin ilişkilerinin gelişmesinin her iki ülkenin yararına olduğu noktası üzerinde durdular.

Asit sülfirik gerek tarım, gerekse genellikle sanayi için önemli bir madde olduğundan yerli asit sülfirik üretimi ekonomimiz için büyük faydalar sağlayacaktır.

DÜNYADA

● 5 Haziranda Alman Demokratik Cumhuriyeti ile Alman Federal Cumhuriyeti arasında imzalanan transit anlaşması yürürlüğe girdi. Dünya basını, bu anlaşmanın imzalanmasıyla Avrupa'da barışın kuvvetlendiğini belirtti. Bilindiği gibi, bu antlaşma Sovyetler Birliği'nin ve Alman Demokratik Cumhuriyetinin devamlı teşebbüs ve ısrarları üzerine imzalanmış ve yürürlüğe girebilmiştir.

● Fransa'da 7 Haziran günü Fransa işçi Sendikaları Genel Konfederasyonunun (CGT) 24 saatlik genel grev kararı uygulandı. Ekonominin bütün kollarını kapsıyan genel grev kararına CGT'ye dahil olmayan sendikalar bile katıldılar ve böylece grev büyük bir başarıyla sonuçlandı. Ayrıca aynı gün Paris'te yine CGT'nin tertiplediği büyük bir protesto yürüyüşü yapıldı. Tahminlere göre bu yürüyüşe 400 binden fazla işçi katıldı. CGT asgari ücretin 1.000 franka yükseltilmesini ve bazı sosyal haklar istiyordu.

● Birleşik Amerika'da Ekim ayında yapılacak Cumhurbaşkanlığı seçimlerine hazırlık için ön seçimler yapılmaktadır. Amerikan Demokrat Partisi adaylarından Mak Govern, Demokrat Partinin il kongrelerinde öteki adayları geride bırakarak başarılar kaydetmektedir. Daha şimdiden Mak Govern'in DP'nin adaylık yarışmasını kazanacağı muhakkak sayılmaktadır. Mak Govern'in başta gelen seçim şiarlarından biri de Amerikan silâhlı kuvvetlerinin Viyetnam ve Çin-Hindin'den derhal çekilmesidir.

● Küba Komünist Partisi Birinci Sekreteri ve Küba Başbakanı Fidel Kastro 23 Haziran tarihinde resmi bir ziyarette bulunmak üzere Moskova'ya vardı. Hava alanında Sovyetler Birliği Komünist Partisi ve hükümeti yöneticileri tarafından karşılandı. Moskova halkı Kastro'ya büyük sevgi ve saygı gösterilerinde bulundu. Verilen haberlere göre, Sovyetler Birliği ile Küba yöneticileri arasındaki görüşmeler samimi bir kardeşlik havası içinde başladı.

● 23 Haziranda İngiliz hükümetinin bir kararıyla sterlin, piyasa dalgalanmalarına terkedildi, yani serbest bırakıldı. Esasen sterlin de bağlı olduğu dolar gibi dünya piyasalarında sürekli olarak kıymetini kaybediyordu. Bunun da sebebi, Amerikan ekonomisi gibi İngiliz ekonomisinin de derin bunalımlar içinde olmasıydı. İngiliz hükümetinin sterlini serbest bırakma kararından sonra bütün dünya piyasalarında ve borsalarında sterlinin kıymeti daha da hızla düşmeye başladı.

Ortak Pazar ülkelerinde İngiliz hükümetinin bu kararı, gerek Ortak Pazar anlaşmasına, gerekse Nisan ayında Vaşington'da yapılan Dünya Para Fonu toplantısında varılan kararlara aykırı bir tutum olarak ilân edildi.

Irak hükümeti, Irak Petrolü Kimpaniyi devletleştirdi

Irak Hükümeti, 1 Haziran tarihinde yayınladığı bir kararname ile kapitalist dünyanın en büyük petrol tröstlerinden biri olan, hattâ tröstler tröstü sayılan Irak Petrolü Kimpaniyi devletleştirdi. Suriye Hükümeti de, topraklarından geçen petrol boru hatlarını devletleştirdi. Irak Petrolü, İngiliz, Amerikan, Hollanda ve Fransız Petrol şirketlerinin katılımıyla kurulmuştu. Bu bakımdan Irak hükümetinin 1 Haziranda aldığı devletleştirme kararı, başta Anglosakson emperyalizmi olmak üzere emperyalizme karşı Irak halkının büyük bir kazanımıdır.

Irak halkı bu en dişli ve en gaddar emperyalist güce karşı bu kazanımı nasıl elde etti? Bu başarının elde edilmesine başlıca şu unsurlar yardım etmiş, yani sonuçlandırıcı rolü oynamıştır: bunlardan biri Irak halkının ulusal birliğini, devrimci, anti-emperyalist, ilerici temellere oturtmasıdır. Irak'da bugün bütün anti-emperyalist, halkçı ve sosyalist güçlerin ortak bir iktidarı vardır. Irak Komünist Partisi 3 bakanla, bütün devrimci güçlerden kurulu hükümete katılmaktadır. Hükümette Kürt halkını temsil eden Kürt Demokrat Partisi temsilcileri de vardır.

Irak Komünist Partisinin bütün anti-emperyalist, halkçı ve sosyalist güçleri bir araya getirmek, emperyalizme karşı ortak, demokratik bir cephe kurma çabaları çok eskidir. Irak Komünist Partisi bütün zorluklara göğüs gererek bu anti-emperyalist, demokratik cephe politikasını hayata geçirmeye çalışmıştır. Cumhurbaşkanı Bekir ve arkadaşlarının, yani anti-emperyalist ve sosyal ilerlemeden yana güçlerin iktidara gelmesiyle, Baas Partisi sağcı ve şüpheli elemanlardan temizlenmiş ve anti-emperyalist, demokratik cephe politikasını benimsemiştir. Böylece Irak'ın demokratik, ulusal bir platform temelinde birliğini sağladıktan sonradır ki, hükümet emperyalist petrol tekellerinin elinden petrol gibi çok kıymetli milli bir servetini kurtarmak, ve Irak halkının yararına kullanmak imkânlarını bulmuştur.

Bu gelişmede, yine Irak Komünist Partisinin eskiden beri üzerinde durduğu Kürt halkının demokratik haklarının tanınması ve Kürtlere karşı aşağılama ve teröre son verilmesi gibi bir tutumda toplanan politikasının da Baas temsilcileri tarafından benimsenmesi önemli bir rol oynamıştır.

Bu gelişmeye başka, çok önemli bir unsur daha katılıyor: Irak hükümetinin Sovyetler Birliği ve öteki sosyalist ülkelerle yakın ve içten dostluğu.

Bilindiđi gibi Nisan ayı içinde Sovyetler Birliđi Başbakanı Kosigin Irak'ı ziyaret etmiş ve iki űlke arasında yakın bir dostluk ve ekonomik yardım antlaşması imzalanmıştır. Özellikle bu antlaşmanın imzalanmasından sonra Sovyetler Birliđinin Irak'a ekonomik yardımları artmış, Irak halkının petrol zenginliklerini işletebilmesi için Sovyetler Birliđi tarafından gereken yardım, kredi ve uzmanlar sağlanmıştı. Sovyetler Birliđi ayrıca barajlar kurmak, ulaştırma şebekelerini geliştirmek ve modernleştirmek, ağır űretim araçları sanayiini ve kimya sanayiini kurmak ve güçlendirmek yönlerinde de Irak halkına geniş bir yardım programı uygulamaktadır.

İşte bu gibi i ve dış gelişmelerden sonradır ki, Irak hkmeti, petrolünü emperyalistlerin elinden kurtarma işini başarabilmiştir.

Fransız komünist partisiyle Fransız sosyalist partisi arasında bir hükümet programı etrafında anlaşma

27 Haziran günü Fransız Komünist Partisiyle Fransız Sosyalist Partisi ortak bir hükümet programı etrafında anlaşıklarını açıkladılar. Komünist Partisi Genel Sekreteri Yardımcısı Georges Marchais'nin Fransız devlet radyosunda yayınlanan demecinden anlaşıldığına göre, ortak program teklifi Komünist Partisinden gelmiştir. Komünist Partisinin sürekli ve değişmez hedeflerinden biri işçi sınıfının birliğini sağlamak olduğundan Sosyalist Partisine her zaman ortak eylem tekliflerinde bulunmuştur. Ortak bir hükümet programı etrafında birleşme teklifi 9 yıl evvel yapılmıştır.

İki partinin kabul ettiği ortak hükümet programı sosyalist bir düzen programı değildir. İleri, demokratik bir düzeni hedef tutmaktadır. Bu aşamada bir yandan büyük tekellerin, bankaların gücü azaltılacak, bunlardan birçoğu devletleştirilecek, öte yandan işçi ve emekçilerin demokratik hakları arttırılacaktır. İşçi sınıfı böylece daha ileri bir aşamaya geçme, yani sosyalist topluma doğru ilerleme fırsatını bulacaktır. Ortak programda geniş bir devletleştirme öngörülmektedir. İlk ağızda devletleştirilecek olan ekonomi kolları şunlardır: demir-çelik sanayii, madenler ve bütün toprak altı zenginlikleri, motor sanayii, silâh sanayii, kimya ve ilâç sanayii, kredi müesseseleri, bankalar. Program ekonomik politikanın yalnız hedeflerini saymıyor, aynı zamanda bu hedeflere ulaşmak için gereken araçları bütün teferruatıyla belirtiyor.

Ortak program, bütün solcu ve demokratik örgütlere açıktır. Gerek komünistler, gerekse sosyalistler bu ortak programı, öteki solcu ve demokratik akımlarla müzakereye hazır olduklarını belirtmişlerdir.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

Alvaro Kunyal

Komünist hareketinin yenilmez gücü 401

Yazı kurulumuzda

Toprak, ekmek ve hürriyet için 415

İdeolojiler mücadelesi

İb Nörlünd

Anti-komünizmin «yeni kılık»ları 429

Politik yorum

Yan Prajski

Aşırılık kimin yararınadır? 438

Kapitalist dünyasında

Haymen Lumer

Dolar bunalımının kökenleri 446

Kvame Nkruma'nın anısına 455

Özel Sayfalar

Türkiye Komünist Partisi Politbüro üyesi İ. Bilen yoldaşın Georgi Dimitrof'un 90. doğum yıldönümü dolayısıyla Safyada düzenlenen «Georgi Dimitrof ve devrimci, demokratik güçlerin barış, demokrasi ve sosyalizm uğrunda birliği» konulu uluslararası bilimsel konferanstaki konuşması 456

Ferit Bozkaya

Türkiye sanayiinde gelişmeler ve durum 460

A. Saydan

Bu ayın olayları 476

Ayın yorumları 484

«Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisi 32 dilde çıkıyor ve dünyanın her tarafında okunuyor.

Fiyatı 1 lira